

Handläggare
Carina Fromm
Telefon: 0850805178

Till
Hässelby-Vällingby
stadsdelsnämnd
2020-01-30

Verksamhetsberättelse, VB 2019 för Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd

Förslag till beslut

1. Hässelby Vällingby stadsdelsnämnd godkänner bokslut och verksamhetsberättelse för år 2019.
2. Hässelby Vällingby stadsdelsnämnd begär ombudgetering med 0,6 mnkr för trygghetsinvesteringar.
3. Hässelby Vällingby stadsdelsnämnd överför 3,4 mnkr från årets resultat till 2019 års resultatfond.
4. Hässelby Vällingby stadsdelsnämnd överlämnar ärendet till kommunstyrelsen och stadens revisorer.
5. Hässelby Vällingby stadsdelsnämnd beslutar om omedelbar justering.

Innehållsförteckning

Sammanfattande analys.....	4
Uppföljning av Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	5
1. En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla.....	5
1.1 I Stockholm är människor självförsörjande och vägen till arbete och svenskkunskaper är kort.....	8
1.2. Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i.....	15
1.3. I Stockholm når barn sin fulla potential då Stockholms skolor och förskolor är de bästa i Sverige.....	33
1.4. I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet.....	43
1.5. I Stockholm har äldre en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande.....	63
2. En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt.....	71
2.1. Stockholm har Sveriges bästa företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv.....	72
2.2. Stockholm byggs attraktivt, tätt och funktionsblandat utifrån människors och verksamheters skiftande behov.....	73
2.3. Stockholms infrastruktur främjar effektiva och hållbara transporter samt god framkomlighet.....	74
2.4. Stockholm är en modern kultur- och evenemangsstad med en stark besöksnäring.....	76
2.5. Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö.....	80
3. En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden.....	85
3.1. Stockholm har en budget i balans och långsiktigt hållbara finanser.....	85
3.2. Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna.....	87
Uppföljning av ekonomi.....	96
Analys av resultaträkning – uppföljning av driftbudget.....	96
Resultatenheter.....	107
Investeringar.....	107
Försäljningar av anläggningstillgångar.....	108
Verksamhetsprojekt (driftprojekt).....	108
Ombudgeteringar.....	108
Medel för lokaländamål.....	108
Analys av balansräkning.....	108

Övrigt.....	109
Bedömning av nämndens interna kontroll.....	109
Kvalitetsarbete.....	110
Övrigt.....	110

Bilagor

Bilaga 1: Blanketset bokslut 2019 Sdn04

Bilaga 2: Slutrapport VB 2019 klimatinvesteringsmedel

Bilaga 3: Kvalitetsredovisning forskola Hässelby Vällingby SDF 2019

Bilaga 4: Uppföljning av intern kontroll 2019

Sammanfattande analys

Bedömningen är att förvaltningens arbete under året bidrar till kommunfullmäktiges tre inriktningsmål.

Under 2019 har förvaltningsledningens fokus och prioriteringar varit att vidta åtgärder för att uppnå en budget i balans. Med hjälp av kontinuerliga och täta uppföljningar och dialoger med berörda verksamheter samt genomförandet av nödvändiga åtgärder kan förvaltningen konstatera att prioriteringarna lett till att bokslutet 2019 visar på ett överskott om 0,3 mnkr efter resultatdispositioner.

Parallellt har omorganisationer gjorts av flera verksamheter. Under våren samlades beställar- och utförarverksamheter inom äldreomsorg i en avdelning och en ny avdelningschef tillträdde. Under hösten bildades två nya avdelningar för socialtjänst och förebyggande arbete: Avdelningen för vuxna samt avdelningen för barn och unga. I samband med denna förändring placerades verksamheterna för funktionsnedsättning inom ramen för dessa avdelningar. Förändringarna bidrar till att förvaltningen är väl förberedd på att möta framtidens socialtjänst och den nya socialtjänstlagen.

Nedan beskrivs kortfattat hur Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning har bidragit till de fyra inriktningsmålen. Mer utförliga analyser görs under målen för verksamhetsområde samt nämndmål.

1. En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Förvaltningen bedömer att arbetet som bedrivits och resultaten som uppnåtts under 2019 bidrar till inriktningsmålet. Tre av målen för verksamhetsområde uppnås helt, två delvis.

Kartläggningar och analyser har gjorts av nyanländas situation och behov vilket lett till delvis nya arbetssätt. En integrationssatsning har startats i samverkan med civilsamhället.

Unga och vuxna som är aktuella för insatser som leder till arbete eller studier har remitterats vidare inom två månader och det individnära och behovsanpassade arbetet har stärkts genom så kallade case managers.

Trygghetsarbetet i samverkan med bland annat polisen, brandförsvaret, fastighetsägare med flera aktörer visar på goda resultat. Bland annat visar polisens statistik visar ett minskat antal anmälda brott i jämförelse med 2018. En trygghetsplan för fritidsgårdar har tagits fram och implementerats. Trygghetsvandringar har genomförts för att identifiera upplevda otrygga platser och 20 nattvandringar har genomförts för ökad vuxennärvaro på kvällar.

Alla barn i förskolan når läroplanens alla områden och barnens fonologiska medvetenhet har ökat med hjälp av bland annat Bornholmsmodellen. Tidiga anpassningar görs för barn som har behov, handlingsplaner upprättas och följs upp. Behov av språkstöd uppmärksammas tidigare och i högre grad. Samarbetet med socialtjänst, barnavårdscentraler och föräldrarådgivare fortsätter och 12 förskollärare har utbildats till ABC-gruppleddare.

Ett familjeorienterat arbetssätt har införts i samverkan mellan verksamheterna för vuxna och barn/unga. Projektet Modell för tidigt socialt stöd har genomförts och resultatet av dess kartläggningar och behovsanalyser har legat till grund för en ny modell för tidigt stöd. Föräldrastödsutbildningar och rådgivning har givits och en rutin och metod för allvarssamtal (trygghetsamtal) har tagits fram och implementerats.

Ett genomgripande arbete har gjorts inom äldreomsorgen för att få en budget i balans och skapa förbättrade strukturer för det fortsatta kvalitetsarbetet. Kompetensutveckling har gjorts inom flera områden och förvaltningens mötesplatser för äldre bedriver ett gott förebyggande arbete för de yngre äldre med många välbesökta aktiviteter.

2. En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Förvaltningen bedömer att arbetet som bedrivits och resultat som uppnåtts under 2019 bidrar till inriktningsmålet. Tre av målen för verksamhetsområde uppnås helt, två delvis.

Ett nätverk med näringslivet har etablerats och näringslivet deltar i platssamverkan för ökad trygghet. En förskola med plats för 108 barn har invigts, byggnation av en förskola för 144 barn har påbörjats. Fordonsparken har samordnats för att utnyttjas effektivare och förvaltningen har minskat antalet bilar.

Upprustningen av Ormängstorget, intilliggande parkstråk och Solursparken har avslutats och en ny stadsdelspark, Melonparken, har färdigställts. Arbetet med utbyte av miljö och hälsofarliga produkter har fortsatt och förvaltningens andel egeninköpta ekologiska livsmedel uppgår till 61 procent.

Klimatinvesteringsåtgärder i Solursparken har medfört en hög beredskap för kommande klimatförändringar.

3. En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Förvaltningen bedömer att arbetet som bedrivits under 2019 bidragit till inriktningsmålet. Målen för verksamhetsområde uppfylls helt.

Förvaltningens arbete under året med att höja kompetens och medvetenhet om budgethållning och prognossäkerhet samt genomförda budgethållningsåtgärder har bidragit till att förvaltningen har en budget i balans efter resultatdispositioner.

För att stärka förvaltningens chefer i deras roll som arbetsgivare har ett antal aktiviteter genomförts. Utbildningar har genomförts och ett introduktionsprogram för chefer har utvecklats och implementerats.

Förvaltningens sjukfrånvaro fortsätter att sjunka och den totala sjukfrånvaron har sedan maj stabiliserats kring 6.6 procent.

Genomlysningar och kartläggningar av verksamhetsprocesser har genomförts och lett till förbättrad kunskap om kvalitetskrav och fördjupad förståelse för arbetssätt och samverkan.

Verksamheterna har på olika sätt arbetat för att öka medarbetarnas möjligheter att bidra till utvecklingen av verksamheten. Arbetet med Stockholms stads handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare har fortsatt.

Uppföljning av Kommunfullmäktiges inriktningsmål

KF:s inriktningsmål:

1. En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Förvaltningen bidrar till att uppfylla inriktningsmål bland annat genom att tre av kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet bedöms uppfyllas helt, två delvis. Arbetet som bedrivits mot kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområden sammanfattas nedan,

mer djupgående analyser finns under respektive mål.

Etablering och självförsörjning

- Kartläggningar och analyser har gjorts av nyanländas situation och behov av samhällsvägledning har lett till delvis nya arbetssätt, bland annat ett mobilt medborgarkontor som besöker SFI för att ge samhällsvägledning.
- En integrationssatsning har inletts med prioriteringar utifrån tre effektmål: Öka andelen nyanlända med varaktigt boende, Självförsörjning efter etablering samt Underlätta kontakt med föreningsliv och tidigare invandrade, etablerade personer.
- Nyanlända barnfamiljer har haft möjlighet till föräldrautbildning och föräldrarådgivning, 89 procent uppgav att de haft nytta av det.
- Unga och vuxna som är aktuella för insatser som leder till arbete eller studier har remitterats vidare inom två månader.
- Case managers arbetar med riktade insatser i samverkan med andra aktörer för att personer med försörjningsstöd ska komma i egen sysselsättning.
- Kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden har prioriterats, fler har kunnat gå till förrehabiliterande insatser.
- 952 ferieungdomar har anställts under året.

Trygghet

- Trygghetsarbetet i samverkan med bland annat polisen, brandförsvaret, fastighetsägarföreningen och andra förvaltningar i staden har bland annat lett till ökad närvaro av polis och ordningsvakter, minskad otrygghet på prioriterade platser samt att invånarna upplever att exempelvis Hässelby torg omhändertas bättre. Polisens statistik visar på minskat antal anmälda brott i jämförelse med 2018.
- Fler barn som utsätts för våld eller på annat sätt far illa har fått insatser och stöd av förvaltningens socialtjänst.
- Andelen utredningar inom förvaltningens relationsvårdsteam har ökat vilket leder till att fler personer som utsätts för våld i nära relation får insatser och stöd.
- Det framgångsrika samarbetet med utbildningsnämnden i implementeringen av våldsförebyggande program i grundskolor har fortsatt och utökats.
- Kontinuerliga trygghetsvandringar har genomförts för att identifiera upplevda otrygga platser.
- En trygghetsplan för fritidsgårdar har arbetats fram och implementering påbörjats, fler ungdomar svarar i en undersökning att de är nöjda med trygghet och bemötande.
- Totalt 20 nattvandringar med vuxna har genomförts i samverkan mellan förvaltning, föreningar och invånare.

De bästa förskolorna

- Ett aktivt arbete med den reviderade läroplanen har lett till att barnen möter läroplanens alla målområden.
- Inom förskoleundersökningens indexområden utveckling och lärande samt kost, rörelse och hälsa ligger Hässelby-Vällingby stadsdelsförvaltning över stadens totala resultat.
- Alla förskolor uppfyller läroplanens intentioner vad gäller området språk.
- Barnens fonologiska medvetenhet har ökat med hjälp av användandet av arbetssätt

såsom Bornholmsmodellen.

- Tidiga anpassningar görs för barn som har behov, handlingsplaner upprättas och följs upp i samverkan med vårdnadshavare.
- Behov av språkstöd uppmärksammas tidigare och i hög grad.
- Cirka 250 medarbetare har kompetensutvecklats inom bland annat autism, språkstörning, barns lek och känsloliv samt lågaffektivt bemötande.
- Effekterna av arbetssätt och kompetenshöjning är att kunskaper och förhållningssätt till barn med funktionsnedsättningar har förbättrats.
- Samarbetet med socialtjänst, barnvårdscentraler och föräldrarådgivare fortsätter och 12 förskollärare har utbildats till ABC-gruppledare.
- Barnperspektivet och barns rättigheter beaktas särskilt genom Barnkonventionens artiklar samt upprättandet av Plan mot diskriminering och kränkande behandling.

Insatser till människor i behov av stöd

- För en mer sammanhållen socialtjänst och för att bygga en grund för nya arbetssätt för tidigt och förebyggande stöd till barn och unga genomfördes under hösten en omorganisation av socialtjänsten. Två nya avdelningar bildades: Avdelningen för vuxna respektive avdelningen för barn och unga.
- Fokus på ekonomin har lett till budgethållningsåtgärder och kostnadsbesparingar.
- Ett familjeorienterat arbetssätt har införts i samverkan mellan verksamheterna för vuxna och barn/unga.
- För att utveckla arbetssätt som säkerställer att barn och unga får samordnat stöd tidigt har projektet Modell för tidigt socialt stöd genomförts under året. Resultatet av kartläggningar och behovsanalyser har legat till grund för en ny modell för tidigt stöd med en ny uppdelning av socialtjänstens insatser samt ett program med 13 punkter om hur socialtjänsten ska utvecklas.
- För att stödja föräldrar och bidra till verktyg i deras föräldraskap har föräldrastödsutbildningar samt enskild rådgivning genomförts under året.
- För att minska riskfaktorer för unga som för första gången begått brottet ringa stöld har en rutin och metod för samtalsstöd (trygghetssamtal/allvarssamtal) tagits fram och implementerats.

Hög kvalitet, trygghet och självbestämmande för de äldre

- Förvaltningens äldreomsorg har under året genomgått en omorganisation och beställar- och utförarverksamheterna finns nu inom samma avdelning.
- Fokus under året har legat på verksamhetens ekonomi och budgethållningsåtgärder, vilket lett till sänkta kostnader.
- För att höja kvaliteten har kompetensutveckling gjorts inom flera områden.
- En grund för det fortsatta kvalitetsarbetet har lagts och arbetet med att effektivisera och kvalitetshöja processer och arbetssätt har påbörjats.
- Kvalitetsutvecklingen av dokumentation och genomförandeplaner har påbörjats och intensifierats mot slutet av året. Dokumentationsombud har tillsatts och nya arbetssätt införts.
- För att förebygga psykisk och fysisk ohälsa hos de yngre äldre bedrivs verksamhet inom förvaltningens mötesplatser. Aktiviteterna är populära och välbesökta och utvecklas kontinuerligt.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.1 I Stockholm är människor självförsörjande och vägen till arbete och svenskkunskaper är kort

 Uppfylls delvis

Analys

Förvaltningen bedömer att målet för verksamhetsområdet uppnås delvis. Bedömningen baseras bland främst på att fyra av de av kommunfullmäktige beslutade indikatorerna inte når sina årsmål och, en uppnår målet delvis och tre uppnår årsmålet helt. Den främsta orsaken till att andelen personer med ekonomiskt bistånd ökat, inklusive andelen barn som lever i familjer med ekonomiskt bistånd, är att antalet nyanlända till stadsdelsområdet i det närmaste fördubblas i jämförelse med 2018. Bland dessa utgör personer och familjer som återförenats med tidigare anlända ensamkommande ungdomar en stor andel.

Samtidigt har ett utvecklingsarbete bedrivits som förväntas påverka den långsiktiga måluppfyllelsen. I början av 2019 genomfördes kartläggningar och analyser av nyanländas situation och behov som ledde till delvis nya arbetsätt och även låg till grund för en integrationsinsats. Insatsen fokuserar främst på tre prioriterade effektmål: Öka andelen nyanlända med varaktigt boende, Självförsörjning efter etablering samt Underlätta kontakt med föreningsliv och tidigare invandrade, etablerade personer. Förvaltningen har haft ett mobilt medborgarkontor som sökt upp nyanlända på de platser där de deltar i SFI samt startat en ny arena för samhällsvägledning och stöd till nyanlända på inom ramen för den nyrenoverade fritidsgården/mötesplatsen Tegelhögen i Vällingby centrum. Civilsamhället har involverats i högre grad i samhällsvägledning till nyanlända.

För att få kunskap om svenskt föräldraskap har nyanlända barnfamiljer givits möjlighet till föräldrautbildning och föräldrarådgivning, 89 procent uppgav att de har haft nytta av i utbildningen och rådgivningen.

Unga och vuxna som varit aktuella för insatser som leder till arbete eller studier i någon form remitteras vidare inom två månader. Sedan hösten 2019 arbetar två så kallade Case managers med riktade insatser som ges i samverkan med Samordningsförbundet (Finsam), regionen och jobbtorg. Försörjningsstödsverksamheten har utvecklat sitt bemötande och sina motiverande samtal för att öka klienters delaktighet, andelen med förändringsplaner har ökat från 33 till 61 procent.

Vad gäller andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen är könsfördelningen jämn. Bland vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd utgör kvinnor en större andel. Kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden är en prioriterad målgrupp och ett arbete för att ge riktade insatser har medfört att fler har kunnat gå till förrehabiliterande insatser. *Prioriteringarna har bland annat lett till att av de 31 som fått Stockholmsjobb under året är 27 kvinnor.*

Förvaltningen har under 2019 anställt 952 ferieungdomar och uppnår därmed målet,

könsfördelningen är jämn. Alla ungdomar med funktionsnedsättning eller social problematik som sökt feriearbete har anställts. Det offentliga partnerskapet med IF Brommapojkarna har under året lett till att 43 unga vuxna (varav 55 procent kvinnor) har haft arbetstillfällen under året.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Perio dens utfall VB 2018	Progno s helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel barn som lever i familjer som har ekonomiskt bistånd	3,3 %			3,2 %	3,3 %	2,8 %	2,8 %	VB 2019
Analys Andel barn i familjer med ekonomiskt bistånd har ökat sedan 2018 men har sjunkit något i jämförelse med T2. Den största bakomliggande orsaken är att antalet nyanlända ökat. I denna ökning ingår ett stort antal personer och familjer som återförenats med tidigare anlända enskommande ungdomar, däribland ett stort antal barnfamiljer.								
   Andel personer som har ekonomiskt bistånd i förhållande till befolkningen	2,27 %	2,27 %	2,27 %	2,07 %	2,27 %	1,6 %	1,6 %	VB 2019
Analys Nyanlända i etablering som behöver kompletterande försörjningsstöd har ökat under perioden januari till november 2019.								
   Andel vuxna med långvarigt ekonomiskt bistånd jämfört med samtliga vuxna invånare	1,47 %	1,4 %	1,55 %	1,39 %		1,1 %	1,1 %	VB 2019
Analys Gruppen ensamstående kvinnor utan barn och kvinnor med barn, som står långt ifrån arbetsmarknaden, utgör tillsammans den största bidragsgruppen. Utfallet för denna specifika grupp har legat relativt oförändrad under senaste åren och arbetet är både långsiktigt och utmanande för att vända trenden. Ändrade regler och organisation hos externa aktörer har en viss påverkan på kvinnors möjlighet att komma ut på arbetsmarknaden.								
   Antal aspiranter som fått Stockholmsjobb	31 st	4 st	27 st	40 st	27 st	40 st	1 050 st	VB 2019
Analys Möjligheten att få ut personer i Stockholmsjobb har varit begränsad under året. Förändrade rutiner för samverkan och finansiering av Stockholmsjobb tagit resurser från både jobbtorg och från stadsdelsförvaltningen. Från och med augusti månad har ett nytt arbetssätt implementerats med två Case managers som ska arbeta individuellt med varje enskild person som står långt från arbetsmarknaden, genom att samordna insatser från flera olika aktörer. Syftet är att individuellt anpassade insatser ska leda till att den enskilde närmar sig arbetsmarknaden.								
  Antal tillhandahållna platser för feriejobb	952			822		700 st	9 000 st	VB 2019
  Antal tillhandahållna platser för Stockholmsjobb	31			40	31	55 st	1 050 st	VB 2019
Analys Möjligheten att tillhandahålla platser för Stockholmsjobb har varit begränsad under året. Under året har fokus varit att hitta effektiva arbetssätt för att stötta enskilda personer till insatser för att närma sig arbetsmarknaden och då kunna ta ett Stockholmsjobb. Förvaltningen har kunnat ordna platser för Stockholmsjobb efter hand då behov har uppstått av nya platser.								
  Antal tillhandahållna praktikplatser för högskolestuderande samt platser för verksamhetsförlagd utbildning	110			60		55	Tas fram av nämnden	VB 2019

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	952 st	476 st	476 st	1 082 st		950 st	9 000 st	VB 2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utveckla arbetet med samhällsvägledning för nyanlända, med särskilt fokus på att ge kunskaper om bostadssituationen.	2019-01-01	2019-12-31	
  Socialnämnden ska i samarbete med arbetsmarknadsnämnden, utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna stärka samverkan kring personer med olika funktionsnedsättningar och förbättra målgruppens möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.	2019-01-01	2019-12-31	
Analys Stadsdelsförvaltningen har inte varit involverad i arbetet med aktiviteten.			

Nämndmål:

Nyanlända har kunskap om det svenska samhället

 Uppfylls delvis

Beskrivning

För att ge nyanlända kunskap om det svenska samhället deltar de i samhällsvägledning på individ- och gruppnivå. Samhällsvägledningen sker i samverkan med civilsamhället och består av rådgivning, information och vägledning i viktiga frågor såsom försörjning, bostad, utbildningssystemet, hälso- och sjukvård samt praktiskt stöd för att hantera vardagliga uppgifter. Nyanlända ges även möjlighet till föräldrautbildning och information om fritidsaktiviteter. Inbjudan till samhällsvägledning lämnas till nyanlända inom en månad från det att förvaltningen fått kännedom om inflyttning till stadsdelsområdet. För att nå fler nyanlända sker den uppsökande verksamheten exempelvis på SFI och Jobbtorg samt på anläggningsboenden.

Förväntat resultat

De nyanlända som tagit del av samhällsinformation uppger att de fått ökade kunskaper om det svenska samhället. Civilsamhället bidrar till kunskapshöjningen.

Analys

Som redovisats i tertiärrapporterna under 2019 uppmärksammade förvaltningen tidigt behovet av att öka kunskapen om de nyanländas situation och behov av information. En undersökning genomfördes och de behov som framkom gällde främst stöd vad gäller bostad, arbete och fritid. 96 procent svarade också att de föredrog skriftlig information framför anordnade möten.

Totalt har 111 nyanlända personer (56 män, 55 kvinnor) anvisats eller flyttat till

stadsdelsområdet under 2019. Flera försök gjordes med att bjuda in till möten men det lades ner på grund av mycket lågt deltagande. Skriftlig information har skickats till de nyanlända om förvaltningens serviceutbud såsom medborgarkontorets öppettider och service, läxhjälp, introduktionsförskola, fritidsaktiviteter och sommarlovsaktiviteter för barnfamiljer.

Ett mobilt medborgarkontor har besökt SFI och jobbtorg i stadsdelsområdet för att utifrån dessa arenor nå målgruppen. Antalet träffar på jobbtorg blev lågt men det visade sig framgångsrikt att jobba med samhällsvägledning en dag i veckan på SFI, varför detta fortsätter. Förvaltningen har även renoverat och utvecklat fritidsgården Tegelhögen i Vällingby så att denna kan utgöra en mötesplats för fler målgrupper och där har ett mindre medborgarkontor inrättats.

Föreningar som bedrivit samhällsvägledning riktade mot nyanlända har prioriterats i handläggningen av föreningsbidrag. Samhällsvägledning genom civilsamhället har exempelvis handlat om språkstödande insatser, kostnadsfri rådgivning för att starta eget företag eller förening med mera. Samarbetet med föreningen Svenska med baby och Individuell Människohjälp är ett par goda exempel på betydelsefulla aktörer i civilsamhället som skapar nya sociala nätverk och bidrar till att öka nyanländas kunskap i det svenska språket. Enkätundersökningen visade att 90 procent av de nyanlända med boende på SHIS har deltagit på Språkcafé på medborgarkontoret. Ett gott exempel på föreningssamarbete är familjekollot på parkleken Gulsippan, där 14 unika nyanlända barnfamiljer med 44 barn fick möjlighet till fritidsaktiviteter, språkträning och föreningskontakt, samt när föreningen Cykelfrämjande erbjöd cykelskola för 20 nyanlända.

För att samordna och utveckla integrationsarbetet har en integrationsstrategi initierats. Inom ramen för strategin har ytterligare kartläggningar och behovsanalyser gjorts. Slutsatsen av analyserna är att strategins fokus bör läggas på följande effektmål

- Öka andelen nyanlända med varaktigt boende
- Självförsörjning efter etablering
- underlätta kontakt med föreningsliv och tidigare invandrade, etablerade invånare.

För att nå fler nyanlända och möta de behov som finns av stöd och samhällsvägledning utvecklas metoder och arbetsätt tillsammans med civilsamhället. Förvaltningen har, i samarbete med Syrisk förening, beviljats medel från Länsstyrelsen till projektet "Arenor för integration". Strategin beskrivs närmare i förvaltningens verksamhetsplan 2020.

För att få kunskap om svensk föräldraskap har nyanlända barnfamiljer givits möjlighet till föräldrautbildning och föräldrarådgivning som förvaltningen tillhandahållit. 24 procent av de 110 barnfamiljer som haft sitt boende på SHIS genomgångsboende har deltagit på utbildningen ”Att vara förälder i Sverige, 17 procent deltog i utbildningen ”Alla barn i centrum, ABC” och 18 procent har fått enskilt föräldrarådgivning eller hembesök. Bland deltagarna uppgav 89 procent att de har haft nytta av insatsen.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel nyanlända i anläggningsboende (ABO) som deltar i den	54 %					100 %		2019

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
lokala samhällsvägledningen								
Analys								
Enligt enkätundersökningen som genomfördes sommaren år 2019 uppgav 54 av 100 personer att de fått samhällsvägledning eller stöd från stadsdelsförvaltningen. 84 procent uppgav de fick information genom drop-in på medborgarkontor. Resultatet visar att nästan hälften efterfrågar fortsatt stöd och att det ska ges via brev/epost.								
 Andel nyanlända i eget boende (EBO) som deltar i den lokala samhällsvägledningen	0 %					50 %		2019
Analys								
Förvaltningen har haft stora utmaningar i att nå nyanlända som är bosatta i eget boende på grund av att adresserna har varit inaktuella eller inkorrekta.								

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Ett antal föreningar genomför samhällsvägledning i samverkan med stadsdelsförvaltningen	2019-05-01	2019-12-31	Avvikelse
 Inventera föreningar som kan delta i arbetet med samhällsinformation till nyanlända	2019-01-01	2019-04-30	

Nämndmål:

Unga och vuxna har kort väg till etablering på arbetsmarknaden

 Uppfylls helt

Beskrivning

Kort väg till etablering på arbetsmarknaden innebär att tiden med försörjningsstöd inte överstiger fem månader. Att vara etablerad på arbetsmarknaden innebär ett arbete på öppna arbetsmarknaden eller insatser inom Jobbtorg eller Arbetsförmedlingen. Personer som inte har egen försörjning eller studerar och har behov av försörjningsstöd remitteras till Jobbtorg eller Arbetsförmedlingen för vidare insatser mot arbete eller studier. I syfte att undvika ett bidragsberoende i mer än fem månader är målsättningen att tiden från en aktualisering till remittering inte överstiger 2 månader.

Enskilda som inte ingår i Jobbtorgs målgrupper erbjuds arbetsträning i förvaltningens regi i syfte att förbereda för en OSA-anställning eller ett Stockholmsjobb. För att kunna erbjuda fler arbetslösa OSA- anställning och Stockholmsjobb verkar förvaltningen för ett utökat samarbete med andra offentliga aktörer samt det privata näringslivet i stadsdelsområdet. Det uppsökande arbetet förstärks och utvecklas bland annat genom att nya arbetssätt inom verksamheten införs, som innebär ett helhetsansvar för den enskildes situation och behov.

För att unga vuxna mellan 16 och 29 år ska ha fler möjligheter att etablera sig på arbetsmarknaden utvecklas arbetet inom ramen för det idéburna offentliga partnerskapet (IOP) med Brommapojkarna, som bedrivs i samverkan med arbetsmarknadsförvaltningen.

För att stärka arbetet med stödinsatser och motivation för långtidsbidragstagare utvecklas samverkan med civilsamhället, privata näringslivet och region Stockholm genom Samordningsförbundet Stockholms stad, FINSAM. Barnfamiljer och kvinnor som står långt ifrån arbetsmarknaden är särskilt prioriterade i arbetet.

Förväntat resultat

Andelen unga och vuxna som har försörjningsstöd längre tid än fem månader minskar. Unge får referenser och kontakter med arbetsmarknaden genom feriejobb och genom idéburet offentligt partnerskap.

Analys

Etablering på arbetsmarknad och försörjning

Förvaltningen konstaterar att det förväntade resultatet om att minska andelen med försörjningsstöd inte har uppnåtts. Den huvudsakliga orsaken till detta är att andelen nyanlända, med behov av försörjningsstöd under etableringsperioden, har näst intill fördubblats jämfört med 2018. Bland dessa är en stor andel nyanlända anhöriga, med en tidigare anländ anknytningsperson i Sverige. Det ökade antalet anknytnings- och anhörigfamiljer påverkar även andelen barn som lever i familjer med ekonomiskt bistånd. Ett stadigvarande boende ökar familjers möjlighet till egen försörjning och ett intensivt stöd har givits till barnfamiljer med detta behov. Större barnfamiljer har fått möjlighet att bo i Försörjningsstödsenhetens fem jourlägenheter istället för att bo på vandrarhem. En barnrättsvecka har genomförts under våren samt under hösten för att belysa barnets situation i familjer med ekonomiskt bistånd.

Antalet hushåll med ekonomiskt bistånd var 950 i oktober 2019 jämfört med 862 hushåll under samma period 2018. Samtidigt ligger förvaltningen under stadens genomsnitt avseende ekonomiskt bistånd per familj.

Unge och vuxna med behov av försörjningsstöd, och som kan vara aktuella för insatser som ska leda till arbete eller studier i någon form, remitteras vidare inom två månader. Från och med augusti 2019 arbetar två Case managers med riktade insatser utifrån uppdrag från socialsekreterare inom försörjningsstöd. De riktade insatserna ges i samverkan med Samordningsförbundet, regionen och jobbtorg. När det finns ett behov av insatser från flera aktörer kallas berörda aktörer till ett samverkansmöte. Arbetsättet har lett till att fler har kunnat gå till förrehabiliterande insatser inom jobbtorg eller Samordningsförbundet (Finsam). Förvaltningen konstaterar att tiden med försörjningsstöd kan överstiga fem månader då det kan ta tid att få annan försörjning vid arbete eller studier, men menar att det förväntade resultatet kan anses som uppnått utifrån de resultat som verksamheten har rådighet över.

Under året har bemötandet utvecklats kopplat till motiverande samtal för att öka klienters delaktighet i arbetet för självförsörjning och självständighet. Andelen som har förändringsplaner har under 2019 ökat till 61 procent mot 33 procent 2018. Analyser av förvaltningens verksamhet för arbetsträning Arbetscentrum uppvisade inte de önskade resultaten för målgruppen, att de med hjälp av arbetsträning skulle närma sig arbetsmarknaden. Beslut fattades om att lägga ner verksamheten i början av 2019 och istället används nya, individuellt inriktade arbetsätt med bland annat case managers och samverkan

med externa aktörer.

Familjer med barn och kvinnor som står långt från arbetsmarknaden är prioriterade målgrupper. För familjer med barn har ett stadigvarande boende varit prioriterat, då det ökar förutsättningen att bli självförsörjande. Ett arbete för att ge riktade insatser, i samarbete med Samordningsförbundet, jobbtorg och regionens hälso- och sjukvård, har medfört att fler har kunnat gå till förrehabiliterande insatser. Under den förrehabiliterande perioden kvarstår oftast behovet av ekonomiskt bistånd.

Förvaltningens försörjningsstödsenhet vann hösten 2019 Stockholms stads kvalitetsutmärkelse med motiveringen:

"Genomgående i verksamhetens arbete är förmågan att fokusera på det som är positivt och fungerar, och bygga vidare på detta. De vågar testa, lyfta misstagen, lära, fira framgångar och utvecklas vidare. Detta kräver ett modigt ledarskap som stöttar ett aktivt medarbetarskap.

I motivations- och förändringsarbetet är brukardelaktighet centralt, för att uppnå goda resultat.

Ett väl fungerande samarbete har utvecklats med såväl interna som externa aktörer, för att möta brukarnas behov.

Kvalitetsarbetet genomsyrar hela verksamheten. Allt som medarbetarna och cheferna gör utgår från viljan att ta nästa steg framåt, en vilja att hela tiden förbättra för dem man är till för."

Idéburet offentligt partnerskap

För att bidra till etablering på arbetsmarknaden och motverka utanförskap inleddes under 2019 det idéburna offentliga partnerskapet (IOP) med IF Brommapojkarna. Samarbetet har hittills lett till att 43 unga vuxna mellan 16-29 år anställts (45 procent män och 55 procent kvinnor) vilket innebär att årsmålet överträffats. Ungdomarna har fått arbeta inom café, fastighetsskötsel, restaurang, städ och publikvård. Ett positivt resultat av samarbetet är att fyra personer har fått arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Feriearbete

För att öka ungdomars arbetslivserfarenhet så har 952 ferieungdomar (med jämn fördelning mellan könen) anställts under året, och årsmålet uppfylls. Ungdomar utan tidigare erfarenhet av feriearbete har prioriterats och för nästan 84 procent var feriearbetet det första arbetet. Alla ungdomar med någon form av funktionsnedsättning eller social problematik som sökte feriearbete anställdes. 617 ungdomar har arbetat inom förvaltningens egna verksamheter och 319 av dem hos entreprenörer eller ideella organisationer.

Resultatet från enkätundersökningen visade på att över 80 procent av ungdomarna tror att chansen till arbete har ökat genom feriearbete och att de har lärt sig nya saker på arbetsplatsen; och 60 procent uppgav att intresse att arbeta inom stadsdelsförvaltningen.

Ett gott exempel på den nytta som feriearbete gör är detta citat från Kasper: *"En jättebra arbetsplats med trevliga kollegor. Jag har lärt mig mycket men framför allt att gå upp i tid. Jag har haft mycket problem med min sömn och att komma upp på morgonen. Men nu när jag måste för att jobba så har jag börjat sova bättre och kommer i tid. Det kommer hjälpa mig mycket nu när jag börjar skolan igen för det har varit ett stort problem."*

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel unga och vuxna som har behov av försörjningsstöd under en kort period.	100 %				70 %	70 %		VB 2019
 Antal tillhandahållna platser för feriejobb som entreprenörerna erbjudit	159					150		VB 2019
 Antal tillhandahållna platser för feriejobb som ideella organisationer erbjudit	171					150		VB 2019
 Antal tillhandahållna platser för feriejobb som utförarenheterna erbjudit	372					400		VB 2019
Analys								
Förvaltningens utförarenheter har erbjudit 372 platser och ytterligare 250 arbetsplatser har tillhandahållits av Stockholms stad.								
 Antal unga vuxna som anställts genom ett Idéburet offentligt partnerskap (IOP) med Brommapojkarna	42	19	23			20		2019
 Antal ungdomar som fått feriejobb i stadens regi	952	476	476			950		VB 2019

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.2. Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bedömer att målet för verksamhetsområdet uppfylls helt. Bedömningen baseras främst på det omfattande samverkansarbetet med bland annat polisen, brandförsvaret, fastighetsägarföreningen och andra förvaltningar inom staden har varit framgångsrikt. Exempel på vad som uppnåtts är en ökad närvaro av polis och ordningsvakter, minskad otrygghet i exempelvis tunnelbanehallen och på busstationen samt att invånarna upplever att Hässelby torg omhändertas bättre. Även polisens statistik för Hässelby torg visar på stora förbättringar i jämförelse med 2018. Det totala antalet anmälda brott har minskat från 274 till 142 vilket inkluderar minskningar av antalet anmälda våldsbrott samt tillgrepp i butik.

Samtidigt kan förvaltningen konstatera att målen för indikatorer kopplade till trygghet inte uppnås men menar att den extremt låga svarsfrekvensen i stadens medborgarundersökning som utfallen baseras på inte ger en rättvisande bild av de resultat som uppnåtts.

Vidare bidrar även utvecklingsarbetet inom förvaltningens verksamheter till måluppfyllelsen. En trygghetsplan har tagits fram för fritidsgårdarna och implementeringen har påbörjats, bland annat har åldersgränserna förändrats och arbetet med att ha kontakt med vårdnadshavare inletts. Enligt en brukarundersökning som genomfördes under året anger 88

procent av ungdomarna att de är nöjda med trygghet och bemötande inom fritidsverksamheten.

För att öka vuxennärvaron och därmed tryggheten har totalt 20 nattvandringar genomförts under året.

Liv utan våld

Andelen orosanmälningar som beror på att ett barn utsatts för våld i nära relation blev något högre än förväntat. Förvaltningen menar att ökningen främst beror på en ökad kunskap och medvetenhet samt utvecklade arbetssätt och kan tolkas som positiv såtillvida att fler ärenden kommer till socialtjänstens kännedom och stöd kan ges. Andelen ärenden hos förvaltningens relationsvåldsteam som leder till utredningar har ökat, vilket indikerar att de som endast söker information i högre utsträckning vänder sig till Relationsvåldscentrum.

Förvaltningen fortsätter det framgångsrika samarbetet med utbildningsnämnden i implementeringen av de våldsförebyggande programmen Agera Tillsammans (AT) samt Mentors in Violence Prevention (MVP) i grundskolorna. Fyra parklekar har också arbetat med Agera Tillsammans och nått 130 barn.

Trygghet i den fysiska miljön

I syfte att identifiera upplevda otrygga platser ur såväl barn-, äldre-, jämställdhets- som tillgänglighetsperspektiv, genomförs kontinuerligt trygghetsvandringar. För att stärka samordningen av trygghetsskapande åtgärder i stadsmiljön medverkar polis, representanter från fastighetsägare, trafikkontoret samt stadsdelsförvaltningen. Under april genomfördes en besiktning av utomhusmiljöer inom Hässelby gård. Trygghetsskapande slyröjning har också genomförts i större bostadsnära naturmark längs gång- och cykelvägar. För att skapa trygghet och aktivitet i stadsmiljön har lekplatser rustats upp med sittplatser och ny lekutrustning. Förvaltningen anser att det är svårt att göra en bedömning av det egna arbetet utifrån resultaten från medborgarundersökningen, underlaget i enkäten är inte statistiskt säkerställt. Flera av indikatorerna omfattar ansvarsområden för såväl stadsdelsnämnden, trafiknämnden, Trafikverket och SL samt privata fastighetsägare. Förvaltningen har de senaste åren arbetat systematiskt med att förbättra skötseln av grönområden. Det gäller såväl uppföljning av entreprenörer som åtgärder utifrån synpunkter från invånare.

Våldsbejakande extremism

Förvaltningen fullföljer arbetet mot våldsbejakande extremism enligt plan. Det innebär bland annat att en grupp av medarbetare från olika avdelningar ses regelbundet för kompetensutveckling och avstämning. Vidare har en stor del av förvaltningens medarbetare tagit del av stadens webb-baserade utbildning kring våldsbejakande extremism. För att göra processen tydlig och trygg vid anmälan om oro för våldsbejakande extremism har förvaltningen tagit fram en egen rutin enligt stadens riktlinjer. Under året har det inkommit 7 orosanmälningar om våldsbejakande extremism. Anmälningarna har rört alla de tre utpekade riskgrupperna; islamistisk extremism, vit maktmiljö samt autonoma grupperingar. Enligt stadens anvisningar kommer planen mot våldsbejakande extremism följas upp och uppdateras i samband med tertiärrapport 1.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel genomförda åtgärder inom ramen för risk- och sårbarhetsanalys (RSA)	100 %					100 %	100 %	2019
   Andel stockholmare som upplever trygghet i den stadsdel där man bor	53 %	55 %	51 %	62 %		77 %	77 %	2019
Analys								
Indikatorn bygger på resultat från stadens årliga medborgarundersökning. Underlaget är inte statistiskt säkerställt. Enkäten besvarades av 311 av 707 tillfrågade personer, vilket innebär 44 procent. Resultatet är en minskning från 2018, från 62 till 53 procent, årsmålet 77 procent uppnås inte. Förvaltningens långsiktiga arbete med trygghet på såväl strategisk som operativ nivå fortsätter. I syfte att identifiera upplevda otrygga platser ur såväl barn-, äldre-, jämställdhets- som tillgänglighetsperspektiv, genomförs kontinuerligt trygghetsvandringar. För att stärka samordningen av trygghetsskapande åtgärder i stadsmiljön medverkar polis, representanter från fastighetsägare, trafikkontoret samt stadsdelsförvaltningen.								
   Stockholmarnas nöjdhet med renhållning och städning	54 %	55 %	54 %	59 %		71 %	71 %	2019
Analys								
Indikatorn bygger på resultat från stadens årliga medborgarundersökning. Underlaget är inte statistiskt säkerställt. Enkäten besvarades av 311 av 707 tillfrågade personer, vilket innebär 44 procent. Resultatet är en minskning från 2018, från 59 till 54 procent, årsmålet 71 procent uppnås inte. Resultatet för perioden omfattar såväl stadsdelsnämndens som trafiknämndens olika ansvarsområden. Invånare lämnar ofta synpunkter på skötsel och städning av områden som inte faller inom stadsdelsnämndens ansvarsområde. Förvaltningen ombesörjer i sådana fall att inkomna synpunkter kommer till rätt ansvarig organisation, exempelvis fastighetsägare, trafikkontoret, SL och Trafikverket.								
   Stockholmarnas nöjdhet med skötsel av park och grönområden	59 %	60 %	59 %	63 %		71 %	71 %	2019
Analys								
Indikatorn bygger på resultat från stadens årliga medborgarundersökning. Underlaget är inte statistiskt säkerställt. Enkäten besvarades av 311 av 707 tillfrågade personer, vilket innebär 44 procent. Resultatet är en minskning från 2018, från 63 till 59 procent, årsmålet 71 procent uppnås inte. Förvaltningen arbetar kontinuerligt med att förbättra skötseln av park- och grönområden. Genom att göra tätare uppföljningar om åtgärdsbehov med anlitate entreprenörer som utför parkskötseln, förväntas medborgarnas nöjdhet öka.								
   Stockholmarnas nöjdhet med stadsmiljön	80 %	79 %	80 %			88 %	88 %	2019
Analys								
Indikatorn bygger på resultat från stadens årliga medborgarundersökning. Indikatorn är ny för 2019. Underlaget är inte statistiskt säkerställt. Enkäten besvarades av 311 av 707 tillfrågade personer, vilket innebär 44 procent. Årsmålet 88 procent uppnås inte. Resultatet för perioden omfattar såväl stadsdelsnämndens ansvar för park- och naturområden, gång- och cykelvägar som trafiknämndens ansvar för gator, trottoarer, torgytor och belysning. Indikatorn efterfrågar invånarnas nöjdhet med stadsmiljön generellt.								

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Kommunstyrelsen ska i samarbete med bostadsbolagen och stadsdelsnämnderna utveckla samverkan mot våldbejakande extremism.	2019-01-01	2019-08-31	
  Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna inventera behovet och lämplig geografisk placering av nya parklekar.	2019-01-01	2019-12-31	

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda möjligheterna och de ekonomiska konsekvenserna för fler parklekar med djur i staden.	2019-01-01	2019-12-31	
  Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna verka för att utreda vilka områden som kan läggas till - och utöka redan godkända områden – som platser där stadens ordningsvakter verkar för att skapa trygghet för medborgarna.	2019-01-01	2019-12-31	
Analys Förvaltningen har under året ansökt och fått förlängt tillstånd av polisen för de kommunala vakterna på Hässelby torg och i Vällingby centrum.			
  Stadsdelsnämnderna ska i samarbete med utbildningsnämnden och i samverkan med polis och fritidsverksamhet inrätta och bidra till lokala operativa samverkansforum för barn i behov av samlade insatser från skola och socialtjänst.	2019-01-01	2019-12-31	
  Trafiknämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda möjligheterna till utveckling av Stockholms stadsmiljöer genom exempelvis brukaravtal för skötsel av parklekar eller stadsodling.	2019-01-01	2019-12-31	

Nämndmål:

Barn och unga har trygga och attraktiva fritidsarenor

 Uppfylls helt

Beskrivning

För att ge barn och unga möjligheter att utveckla en positiv livsstil erbjuds ett brett utbud av kostnadsfria ledarledda fritids-, idrotts- och kulturaktiviteter med utgångspunkt i barn och ungas behov och levnadsmönster. Förvaltningen samverkar med kulturskolan, idrottsförvaltningen, grundskolor och civilsamhället för att skapa god tillgång till prova på-aktiviteter. För att öka föräldrars tillit till fritidsverksamheten får de information om verksamheterna och bjuds in för dialog och verksamhetsbesök.

Verksamheten bedrivs i ändamålsenliga lokaler i en vålds- och drogfri miljö. Rutiner för hantering av tobak, alkohol och narkotika samt hot och våld utvecklas och tydliggörs. Parklekarna arbetar våldsförebyggande genom att barn på ett lekfullt sätt tar del av strategier inom det våldspreventiva programmet "Agera tillsammans". Den våldspreventiva metoden Mentors in violence (MVP) anpassas till de öppna fritidsgårdsverksamheterna.

Fysiska miljöer på fritidsgårdar och parklekar förbättras kontinuerligt. Fritidsgården i Vällingby utvecklas till en modern mötesplats för unga som är tillgänglig för en bred målgrupp med flera funktioner såsom samhällsvägledning och förenings- och kulturverksamheter med mera.

I syfte att utveckla en sammanhållen fritid för målgrupperna 10-12 år och 13-17 år har medarbetare på fritidsgårdar och parklekar ett gemensamt uppdrag att nå barn och ungdomar som idag inte besöker fritidsarenorna. Kompetensutveckling för fritidsledare på parklekar och fritidsgårdar prioriteras.

Förväntat resultat

Barn och unga som besöker och deltar i förvaltningens öppna fritidsverksamhet upplever att mötesplatsen är trygg och att aktiviteterna är meningsfulla och attraktiva.

Analys

Ledarledda fritidsaktiviteter

För att ge barn och unga en positiv livsstil och brett utbud av kostnadsfria ledarledda fritids-, idrotts- och kulturaktiviteter har förvaltningens parklekar och fritidsgårdar erbjudit fritidsaktiviteter med temaveckor under samtliga lov. Parklekarna har haft olika temaveckor för att bredda och variera fritidsutbudet. Exempel på detta är badvecka, bildworkshops- och läsvecka, utflykter och rörelsevecka.

Ett viktigt fokus under 2019 har varit att ta fram och implementera rutiner för att säkerställa kvaliteten. Ett systematiskt och digitalt uppföljningsverktyg har införts (KEKS) och implementeringen av att dagligen logga besökare och aktiviteter i verksamheterna har påbörjats. Genom uppföljningsverktyget kan det bland annat utläsas antal besökare i verksamheterna, könsfördelning, åldersfördelning samt besökarnas delaktighet i verksamheten vilket ger en bra grund för vidare utvecklingsarbete under 2020.

Parallellt har ett förändringsarbete bedrivits för ett bättre nyttjande av de fritidsarenor som står till förfogande i form av parklekar och fritidsgårdar. Erfarenheter från sommarlovsaktiviteter har visat att arrangerade, ledarledda fritidsaktiviteter får fler deltagare om de förläggs där barnen finns. Mot bakgrund av detta har medarbetare på både parklekar och fritidsgårdar fått ett gemensamt uppdrag att arbeta på samtliga fritidsarenor, samtidigt som utveckling av samverkan med civilsamhället möjliggör fler arenor för fritidsaktiviteter.

Förvaltningen har samarbetat med utbildningsförvaltningen, kulturförvaltningen och idrottsförvaltningen i ett strategiskt samverkansforum för att sprida kunskap om den öppna fritidsverksamheten, samt strategiskt samarbeta för att ta fram en kommunikationsstrategi med syfte att öka andel barn och unga som deltar i olika fritids, kultur och idrottsaktiviteter. Samarbetet har bland annat lett till ett bredare utbud av prova-på kulturaktiviteter under skolloven.

Trygghetsplan

En trygghetsplan har även tagits fram och implementeringen av den har påbörjats. Tre viktiga delar från planen har prioriterats: att skriva gårdskort (medlemskort) med samtliga besökare på fritidsgårdarna, att ta en positiv första kontakt med vårdnadshavarna samt att utveckla hur feedback ges och tas emot. Rutinen med att besökare ska ha gårdskort för att vara på fritidsgårdarna infördes efter sommaren och i dagsläget har cirka 60 unika gårdskort skrivits. Ytterligare ett prioriteringsområde har varit att införa en ny åldersgräns, 17 år, för att säkerställa att avsedda målgrupper får del av fritidsgårdarnas verksamhet. Det har tagit tid att implementera de nya åldersgränserna och gårdskorten och därför uppfylls inte målsättningen om att nå till samtliga föräldrar helt. Som ett led i de förändrade åldersgränserna, och kunna erbjuda alternativ för den målgrupp som är över 17 år, har förvaltningen bland annat samarbetat med IF Brommapojkarna, som besökt fritidsgårdarna och berättat om sin verksamhet. Enligt en brukarundersökning uppfyller förvaltningen det förväntade resultatet och indikatormålet om att ungdomar är nöjda med trygghet och bemötande på fritidsverksamheten, vilket kan ses som ett resultat av det utvecklingsarbete som har bedrivits

inom den öppna fritidsverksamheten.

Förvaltningen har enligt resultat från uppföljningsverktyget KEKS nått fler yngre barn och framför allt flickor under sommarlovet. Detta kan bero på att sommarens utomhusaktiviteter och ett fastlagt schema med varierat utbud har lockat målgruppen. Förvaltningens öppna fritidsverksamhet för barn och unga har tillsammans nått 47,2 procent flickor och 52,8 procent pojkar. Könsfördelningen är inte jämn sett till varje specifik mötesplats. På parklekarna uppgick siffran till 48,7 procent flickor, 46,5 procent pojkar och 4,8 procent annat. På fritidsgårdarna till 27,9 procent flickor, 71,9 procent pojkar och 0,2 procent annat. Resultatet visar att det finns en utmaning på fritidsgårdarna att utjämna könsfördelningen inom den ordinarie verksamheten.

Förbättrade fysiska miljöer

Fritidsgården Tegelhögen har renoverats och den nya lokalen invigdes som en ny mötesplats och fritidsarena den 4 september. Besökare har fått möjlighet till både icke ledarledda och ledarledda aktiviteter såsom att spela pingis, baka tillsammans och delta i olika samtalsgrupper. Då den nya rutinen att logga besökare i KEKS ännu inte är fullt implementerad saknas statistik över antal besökare på den nya arenan under hösten 2019.

Även fritidsgården Åkermynatan och Lyktan har under året fått nya möbler för att skapa en attraktivare och tryggare miljö. Både barn/unga och medarbetare har fått vara delaktiga i beslut omkring inventering och införskaffandet av möbler och inredning.

Fokus under året har legat på de organisatoriska och strukturella förändringar som beskrivs ovan. Därmed har den planerade kompetensutvecklingen av fritidsledare, inklusive utbildning i det våldsförebyggande programmet MVP, flyttats fram till år 2020.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel unga som går på fritidsgårdar där kontakt med vårdnadshavare finns	67 %					100 %		VB 2019
Analys								
Förvaltningen uppfyller inte målet för att det har tagit tid att implementera det nya arbetssättet och för att vissa besökare har glömt att lämna tillbaka blanketter med vårdnadshavarens underskrift.								
 Ungdomars nöjdhet med trygghet och bemötande inom fritidsgårdsverksamheter	88 %					70 %		2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Barn, unga, föräldrar tar del av och får kunskap om fritidsverksamhetens trygghetsplan med rutiner för bland annat misskötsel, gårdskort, och alkohol-, tobak- och narkotikaanvändning	2019-01-01	2019-08-31	
 Fritidsverksamheten ska teckna medlemskap i KEKS, kvalitet och kompetens i samverkan, för att bättre följa upp besökarnas upplevelse av fritidsverksamheten.	2019-01-01	2019-03-31	

Nämndmål:

Barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet har tidiga insatser

 Uppfylls helt

Beskrivning

Att riskera att hamna i kriminalitet innebär att begå ett brott för första gången eller befinna sig i riskzon för att hamna i en kriminell livsstil. Till ett förstagångsbrott räknas exempelvis snatteri och att vara riskzon innebär bland annat att riskera att bli rekryterad till kriminella handlingar och kriminella gäng. För att öka vuxennärvaron i stadsdelsområdet engageras föräldrar och civilsamhälle i det trygghetsskapande arbetet. Verksamheten sammankallar till möten där medarbetare i fält, föräldrar och andra vuxna som vill delta i nattvandringar med mera samverkar för att utforma och fördela uppdrag. Även polis kan delta i dessa möten och dela med sig av aktuella lägesbilder.

Förvaltningen har en sammanhållen socialtjänst där alla medarbetare inom socialtjänstens enheter utgår ifrån individens behov och säkerställer att ingen invånare som söker stöd hamnar mellan stolarna. Det förebyggande arbetet prioriteras för att tidigt fånga upp barn och ungdomar som befinner sig i riskzonen och förstärks genom att utöka antalet fältassistenter med två tjänster.

För att nå den yngre målgruppen i åldersgruppen 12-18 år samt deras föräldrar arbetar Sociala insatsgruppen (SIG) med ett riktat uppsökande arbete. Syftet är att bryta vidare kontakter med kriminella och att minska risken för att utveckla ett kriminellt beteende. I detta arbete ges också stöd till anhöriga.

Förväntat resultat

Fler barn och unga som riskerar att hamna i kriminalitet identifieras och nås av tidiga insatser. De tidiga insatserna leder till att färre brott begås bland barn och unga.

Analys

Sociala Insatsgrupper (SIG)

För att nå den yngre målgruppen i ålder 12-18 år har Sociala insatsgruppen, SIG, haft ett riktat uppsökande arbete. Bedömningen av ungdomens behov av stöd görs utifrån ett underlag från skola, fältassistenter, polis och Utredningsenheten barn och unga samt Sociala insatsgruppens egen bedömning. För de ungdomar som inte är sedan tidigare kända av SIG kan det ta tid att skapa ett förtroende och en motivation till att ta emot stöd. SIG har lyckats motivera sju ungdomar med hög risk att utveckla en kriminell livsstil att tacka ja till stödet. I insatsen ingår även stöd till anhöriga.

Vad gäller vuxna, målgruppen över 18 år, visar trenden att efterfrågan på stöd från SIG ökar, vilket tyder på ett ökat behov av att lämna en kriminell livsstil. Under året har 44 vuxna deltagit i SIG, 39 män och 5 kvinnor. 11 personer har under året avslutat SIG enligt sina individuella planer och målsättningar och 8 av dessa hade en sysselsättning när de avslutade insatsen, samtliga män.

Vuxennärvaro

För att öka vuxennärvaron och därmed tryggheten i stadsdelsområdet har totalt 20 nattvandringar genomförts under året. I arbetet med nattvandringar samarbetar förvaltningen med polisen, vaktbolag och stiftelsen Nattvandring.nu, en nationell, ideell verksamhet som ger stöd i organisation och genomförande av nattvandringar. Nattvandringarna i stadsdelsområdet utgår från fritidsgården Åkermyntan samt från Hässelby gård. Vid Åkermyntan har en lokal förening, Cagga-dahab, tagit ansvar för det praktiska arbetet med att samla vuxna och organisera nattvandringarna vilket bidragit till att dessa har fungerat bättre. Det har varit en utmaning att i Hässelby gård få till stånd ett sådant ansvarstagande från en förening. Där har det istället varit enskilda individer som varit aktiva i nattvandringen. Totalt har 19 unika individer deltagit under året, främst kvinnor, även vaktbolag och vid några tillfällen polis har deltagit. Förvaltningen konstaterar att det generellt har varit få vuxna som rört sig i området. Förvaltningen fortsätter arbeta för att öka vuxennärvaro genom att marknadsföra nattvandringen och kontakta föräldrar. Målsättningen är att fler ska medverka och arbete pågår med att hitta fler samverkansaktörer.

Uppsökande och tidigt socialt arbete

För att tidigt identifiera barn som riskerar att hamna i kriminalitet eller socialt utanförskap har förvaltningen arbetat uppsökande genom fältassisterna, samt erbjudit stöd till barn, unga och föräldrar.

Fältassistenter har under året arbetat aktivt med att kartlägga olika ungdomsgrupper i riskmiljöer. Arbetet har lett till flera föräldrakontakter. Föräldrar till unga som vistats i samma grupperingar och miljöer har sammanförts i gemensamma föräldramöten, där de på plats fått möjlighet att samarbeta och skapa gemensamma nätverk. Föräldrarna har också vid behov slussats till olika former av stöd. Totalt har föräldrar till 13 ungdomar deltagit vid minst ett föräldramöte, med anledning av att oro funnits för deras barn. Enheten har under året även haft samarbete med Mini Maria, Framtid Stockholm.

Under året har fältassistenter implementerat ett nytt arbetssätt - Fältarskola. Arbetssättet innebär att samtliga elever i årskurs sex i skolor inom stadsdelsområdet, under ett lektionstillfälle, fått möta fältassistenter. Arbetssättet har blivit en viktig bas för det uppsökande arbetet där ett brett kontaktskapande kan ske. Alla elever erbjuds i samband med lektionen ett individuellt stöd. Arbetet har lett till att 57 elever (48 procent flickor och 33 procent pojkar) har sökt stöd genom fältassistenter. Den typ av stöd som var mest framträdande var sms-stöttning och hjälp/hänvisning till fritidsaktivitet.

Fältassistenter har även arbetat uppsökande på skolor och offentliga miljöer där barn och unga visats på dag- och kvällstid. För att systematisera arbetet har elever från årskurs 8 sedan 2017 fått svara på en enkätundersökning som fältassistenter deltagit i. Resultatet visar att elevernas kännedom till fältassistenter har ökat från 13 procent (2017) till 46 procent (2019). Könsfördelningen är relativt jämn efter att andelen pojkar som känner till fältassistenter ökat från 37 procent (2018) till 44 procent (2019).

Trygghetssamtal (allvarssamtal)

Under året har en rutin och metod för samtalsstöd (Trygghetssamtal/allvarssamtal) tagits fram samt implementerats i samarbete med Ungdoms- och Mottagningsenheten. Unga som för första gången begått brottet ringa stöld erbjuds tillsammans med föräldrar via Ungdoms- och Mottagningsenheten ett samtal. I relation till ungdom och föräldrar kallas samtalen för

trygghetssamtal och utgår från metoden MI (motiverande samtal). Samtalen, som genomförs av föräldrarådgivare och fältassistenter, syftar till att skapa en första kontakt, lyssna in behov, kunna erbjuda och matcha tidigt stöd, öka skyddsfaktorer och minska riskfaktorer för att minska risken för unga att hamna i kriminalitet och socialt utanförskap. Samtliga föräldrar och unga som önskat ett samtal har erbjudits det skyndsamt. Under perioden 1 september till 30 december har fyra ungdomar med förälder/föräldrar deltagit i Trygghetssamtal. En brukaruppföljning via en enkät har genomförts men då antalet deltagande är få kan resultaten av etiska skäl inte redovisas. Erfarenheterna av arbetet är att familjerna som erbjudits och fått Trygghetssamtal har haft behov av stöd och uppskattat möjligheten. Då informationen till föräldrarna går via Ungdoms- och Mottagningsenheten så kan enheten inte uppge hur många som fått erbjudandet och jämföra med hur många som tackat ja. Erbjudandet om Trygghetssamtal bygger i dagsläget främst på att föräldrarna själva ringer och bokar tid, efter att ha fått ett skriftligt erbjudande från Ungdoms- och Mottagningsenheten.

Arbete med ANDT

Strategin för alkohol, narkotika, dopning och tobak (ANDT-plan) har förankrats på samverkansgrupperna 6-16 år, med syfte att skapa samsyn kring planen. Arbetet har lett till att fältassistenter och fritidsgårdsverksamheten har liknande utgångspunkt och förhållningssätt vad gäller bemötande och agerande när barn och unga är påverkade av alkohol, tobak, narkotika och/eller doping.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel försäljningsställen där godkända kontrollköp av tobak genomförts	94 %					80 %		2019
 Andel försäljningsställen där tillsynsbesök genomförts	100 %					100 %		2019
 Andel unga som inte har begått ett brott på nytt efter allvarssamtal						80 %		2019
Analys								
Mätningen av andel unga som inte begått ett brott på nytt efter allvarssamtal har inte genomförts, eftersom det av sekretessskäl inte går att följa upp om samma individ återkommer.								
 Andel ungdomar och vuxna som upplever att de har fått stöd genom sociala insatsgrupper (SIG)	93 %					80 %		2019
 Antal externa aktörer såsom ideella organisationer och föreningar som deltar i vuxenvandringar	4					3		2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Inventera vilka externa aktörer (ideella organisationer, föreningar med flera) som är beredda att samverka och delta i vuxenvandringar i stadsdelsområdet.	2019-01-01	2019-04-30	

Nämndmål:

Barn och vuxna lever ett liv utan våld

 Uppfylls helt

Beskrivning

Att leva ett liv utan våld innebär ett liv utan psykiskt, fysiskt, sexuellt, materiellt, ekonomiskt våld eller försummelse, hedersrelaterat förtryck eller våld. Ett liv utan våld innebär även att leva utan risk för våld. Relationsvåldscentrum i Västerort har en central roll i arbetet och vidareutvecklar verksamheten utifrån ett barnrättsperspektiv för barn som har bevittnat våld. För att bryta mönster och utsatthet hos de som utsätts för, eller utsätter någon för, hedersförtryck och/eller våld utbildar förvaltningens relationsvåldsteam medarbetare i alla verksamheter. För att hjälpa den som har brutit med sin familj och sitt nätverk på grund av hedersförtryck och våld att skapa ett nytt liv utvecklas stödinsatser i samverkan med Relationsvåldscentrum, bland annat i form av nätverksskapande gruppaktiviteter.

För att minska användning av våld och kränkningar bland barn och unga fortsätter ett tidigt och sammanhållet våldsförebyggande arbete på grundskolor, parklekar och fritidsgårdar. Arbetet riktas till barn och unga i åldern 10-17 år med utgångspunkt från programmen Mentors in violence prevention, MVP och Agera tillsammans, AT. De våldspreventiva programmen ökar medvetenheten om våld och utmanar vedertagna normer kring kön, relationer och våld samt inspirerar till åskådaringripanden där barn och unga kan ingripa före, under eller efter en kränkande eller våldsamt situation.

Arbetet med MVP och "Agera tillsammans" genomförs i årskurs 4 och 7 och utökas under året från tre till sex skolor i stadsdelsområdet. På samtliga parklekar och fritidsgårdar pågår ett våldsförebyggande arbete som beskrivs närmare under nämndmålet Barn och unga har trygga och attraktiva fritidsarenor. För att utveckla ett gemensamt förhållningssätt och agerande kopplat till våld och normer kring kön arbetar medarbetare på skolor och stadsdelsförvaltning i nära samverkan.

Förväntat resultat

Andel barn och vuxna som lever ett liv med förtryck och våld minskar. Barn och unga som deltar i de våldspreventiva programmen tar avstånd från våld.

Analys

Individ och familj

Andel orosanmälningar som beror på att barnet utsätts för våld i nära relation var i november 2019 något högre än förväntat. Förvaltningen anser att ökningen kan förklaras av en ökad kunskap och medvetenhet hos externa aktörer, som polis och regionens hälso- och sjukvård samt förvaltningens förskolor. Att frågor om våld i nära relation ställs i alla utredningar som görs vid myndighetsutövning, samt att Freda kortfrågor ställs vid indikation på att våld kan förekomma, kan också bidra till det ökade antalet. Mot bakgrund av detta menar förvaltningen att ökningen av orosanmälningar kan tolkas som positiv i och med att fler fall då uppmärksammas och stöd kan ges.

Antalet personer som har kommit i kontakt med Relationsvåldsteamet har minskat något när det gäller våldsutsatta kvinnor, i jämförelse med 2018. Det beror på att de personer som endast söker information, kontaktar Relationsvåldscentrum, RVC, i en högre omfattning än tidigare. När det gäller nyinkomna ärenden till RVC är det för våldsutsatta lika vanligt att ärendet kommer från Relationsvåldsteamet, som att personen själv kontaktar RVC. När det gäller våldsutövare är det vanligast att personen själv kontaktar RVC. Under 2019 har 20 procent fler utredningar inletts av förvaltningens relationsvåldsteam, vilket indikerar att verkliga behov föreligger hos de som söker stöd. Antalet våldsutsatta män som söker stöd har ökat vilket kan vara en effekt av att RVC startade under hösten 2018 och att information nu har nått ut till invånarna.

Våldsförebyggande åtgärder

För att öka barn och ungas kunskap om våldets olika uttryck har förvaltningen sedan 2018 samarbetat med utbildningsförvaltningen i implementeringen av ett våldsförebyggande program, Agera Tillsammans (AT) för årskurs 4 och Mentors in Violence Prevention (MVP) för årskurs 7. Under året har antalet skolor i stadsdelsområdet som deltar ökat från tre till sex och samtliga av dessa har påbörjat lektionstillfällena som kommer slutföras våren 2020.

Under året har fyra parklekar arbetat med metoden Agera Tillsammans och nått 130 unika barn. Bland deltagarna uppgav minst hälften att de har verktyg för att agera vid våld. Parklekarna har använt olika övningar som på ett lekfullt och pedagogiskt sätt belyst olika typer av situationer där våld förekommer och hur det kan bemötas.

Enligt en studie handlar förekomsten av våld på fritidsgårdarna om kränkande ord av sexistisk, rasistisk och homofobisk karaktär. Förvaltningen har strukturerat upp arbetet inom den öppna fritidsverksamheten med ny ledning, och bedömt därför att fortbildning av personal ska ske nästa år.

För att uppmärksamma det våldsförebyggande arbetet i stadsdelen och sprida kunskap och inspiration till både invånare och medarbetare arrangerade förvaltningen en "våldsförebyggande vecka" för fjärde året i rad. Ett exempel på aktiviteter som var öppet för invånare var en workshop på temat *Aktiv åskådare* som arrangerades i anslutning till lokala nattvandringar i samarbete med Polisen och Brottsofferjouren. Deltagarna fick möjlighet att bekanta sig med olika typer av ingripandestrategier och diskutera för- och nackdelar med olika sätt att ingripa – före, under och efter våld.

En annan programpunkt var teaterföreställningen Stjärnlösa nätter som uppmärksammar barns rättigheter och destruktiva hedersnormer. 230 elever från årskurs 8 tog del av föreställningen.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel barn som inte upplever att de har blivit illa behandlad (kränkta/trakasserad)	65 %					70 %		VB 2019
Analys Förvaltningen når inte målet. Analys av resultatet kommer att göras på samverkansgruppen 6-16 år, och åtgärd kommer att vidtas.								

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel orosanmälningar som rör barn som upplevt våld i nära relation.	31 %					30 %		VB 2019
Analys								
I andel orosanmälningar som rör barn som upplevt våld i nära relation räknas fysiska, psykiska och sexuella övergrepp med samt våld inom familjen. Till indikatorn räknas även hedersrelaterat förtryck och våld med. Periodens utfall ligger något över årsmålet vilket sannolikt beror på en ökad medvetenhet och kunskap hos externa aktörer utifrån genomförda utbildningar samt det samverkansarbete som pågår mellan stadsdelsförvaltningen och externa aktörer samt förskolan.								
 Andel utredningar där Freda kortfrågor har ställts.	88 %				80 %	80 %		VB 2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 I samverkan med grundskolor i stadsdelsområdet utveckla arbetet med mentors in violence preventions våldsförebyggande arbete kopplat till rasism, hedersrelaterat våld och förtryck samt pornografi	2019-01-01	2019-08-31	
Analys			
Aktiviteten hänvisar till de nya lektionsmodulerna som Stockholms stad tagit fram i samarbete med organisationen MÄN på temat rasism, hedersrelaterat våld och förtryck samt pornografi. Lektionerna färdigställdes i slutet på 2018 men under 2019 har det framkommit att lektionerna är i behov av justering. I samverkan med utbildningsförvaltningen har beslut tagits om att avvakta implementering av de nya lektionerna.			
 Implementera arbetssätt och verktyg som säkerställer att Freda kortfrågor för vuxna ställs i utredningar.	2019-01-01	2019-04-30	
 Tillsätta arbetsgrupp med representanter från varje avdelning i syfte att planera stadsdelsförvaltningens tema om "våldsförebyggande vecka"	2019-01-01	2019-04-30	
 Work shops genomförs av relationsvårdsteamet tillsammans med berörda verksamheter för att höja kunskap om att tidigt upptäcka våld i nära relation samt stöd i hantering och åtgärder.	2019-01-01	2019-12-31	

Nämndmål:

Hässelby-Vällingby är tryggt

 Uppfylls delvis

Beskrivning

Förvaltningens trygghetsråd består av representanter från förvaltningen, polisen, trafikkontoret, utbildningsförvaltningen, brandförsvaret, SL och fastighetsägarföreningen. Trygghetsarbetet styrs av Trygghetsrådet och dess strategi och plan utgör grunden för arbetet med tydliga mål, prioriteringar och uppföljningar. Rådets prioriteringar för 2019 är att ungdomar har en trygg fritid, att offentliga platser är trygga och välskötta, fria från drogmisbruk och försäljning av droger. Förskolan och skolan har en central roll i trygghetsarbetet. Planen, som även beskriver rådets organisation, biläggs förvaltningens verksamhetsplan för 2019. Rådet innefattar en operativ arbetsgrupp med uppdrag att på kort och lång sikt genomföra aktiviteter utifrån de mål och indikatorer som trygghetsrådet beslutat. Arbetsgruppen gör löpande trygghetsinventeringar för att styra arbetet effektivt och vid behov lyfta frågor till rådet för beslut och prioriteringar.

Förväntat resultat

Den upplevda tryggheten i stadsdelsområdet ökar genom samverkan kring såväl långsiktiga och förebyggande som akuta och riktade insatser.

Analys

Trygghetsrådet

Trygghetsrådet och dess strategiska ledningsgrupp fortsätter arbetet enligt plan. Den strategiska ledningsgruppen sätter mål och följer upp hur arbetet fortlöper för att målen ska nås. Respektive deltagande organisation jobbar med trygghetsfrågorna i sina verksamheter. Till hjälp för att genomföra uppdragen finns två samverkansforum; den operativa ledningsgrupp samt platssamverkan. Under hösten har den strategiska ledningsgruppens fokus varit uppföljning, dels för att identifiera framgångsfaktorer men också för att se vilka utmaningar som finns. Det kan konstateras att samverkan mellan de olika aktörerna fungerar mycket bra. Utmaningarna ligger i att åstadkomma lösningar och åtgärder när en problemsituation involverar flera olika aktörer och då budget- och personalresurser måste avsättas och samordnas. I samband med verksamhetsplan för 2019 tog rådet fram ett styrdokument med mål och indikatorer. Uppföljning av styrdokumentet och resultat görs under första halvan av 2020. Resultaten samt ett uppdaterat styrdokument redovisas i tertialrapport 2 2020.

Operativa ledningsgruppen

Den operativa ledningsgruppen som fokuserar på socialprevention tar löpande fram lägesbilder. Utifrån aktuell lägesbild görs en orsaksanalys och aktiviteter planeras. Respektive deltagande organisation skapar förutsättningar för att aktiviteterna ska kunna genomföras inom respektive organisation eller i samverkan med andra. Exempel på vad som gjorts under året är att etablera kontakt med unga som vistas i riskfyllda miljöer för att lotsa vidare till aktiviteter. Missbrukare på platser där medborgarna signalerat att de bidrar till en otrygg miljö har kontaktats. Vidare har gruppens arbete bidragit till en god samverkan med polis vilket gör att förvaltningen snabbt kan få stöd vid särskilda händelser. I sammanhanget kan nämnas att en god samverkan även finns med stadens mobila ordningsvakter kring Hässelby torg.

Platssamverkan

För att göra Hässelby torg trevligt och välskött och till en plats där man gärna vistas inleddes platssamverkan i februari. Erfarenhet och forskning visar att förbättring av den fysiska miljön även påverkar brottsligheten, Broken Windows-teorin. Samverkansparterna som utgörs av representanter från berörda fastighetsägare, fastighetsägarföreningen, polisen, Nokas Security, Trafikförvaltningen (SL), tunnelbanan (MTR) och Trafikkontoret har genomfört möten varje månad. Platssamverkansgruppens fokus är situationell prevention, medan den ovan beskrivna operativa ledningsgruppen fokuserar på socialprevention. Frågorna går ofta i varandra och därför deltar ett par personer i båda grupperna för att säkra samordningen. Exempel på vad som uppnåtts är:

- En fungerande samverkan kring torget.
- Förbättring av städning av torget.
- Minskning av klotter
- Närvaro av polis och ordningsvakter har ökat.

- Positiv respons från invånare som upplever att torget omhändertas bättre.
- Kontakt med näringsidkarna har etablerats och deras motivation att delta i arbetet har ökat.
- Otryggheten på platser såsom stora P-garaget och busstationen har minskat bland annat genom ny belysning och ökad bevakning.
- Situationen i tunnelbanehallen har blivit lugnare och tryggare tack vare förbättrade larmrutiner för MTR- personalen.

Statistik finns som visar att brottsligheten på torget har minskat under 2019. Polisens bedömning är att platssamverkan har en del i det. Undantaget är narkotikabrott som tvärtom ökat vilket främst beror på att polisen ökat sina insatser och sin närvaro på torget vilket pekar på att ökningen av anmälda narkotikabrott kan tolkas som positiv. Polisens statistik för Hässelby torg mellan 2018 och november 2019 visar följande resultat:

- Skadegörelse: Antal anmälda brott har minskat från 274 till 142 ärenden. De flesta rör klotter.
- Tillgrepp i butik: Antal anmälda brott har minskat från 60 till 31 ärenden.
- Våldsbrott: Antal anmälda brott har sjunkit från 62 till 51.
- Narkotika: Antal anmälda brott har ökat från 32 till 60.

Som ett led i att återta det offentliga rummet har ett antal publika aktiviteter genomförts av såväl fastighetsägare, trafikkontoret och förvaltningen på torget.

Framtida utmaningar

De analyser som gjorts under årets arbete i trygghetsrådets ledningsgrupper visar på ett antal utmaningar som behöver prioriteras i det fortsatta arbetet, dessa kan sammanfattas i nedanstående punkter:

- Arbetsätten behöver utvecklas ytterligare så att de leder till konkret handling och tydliga resultat.
- Avsättning av resurser, personella som budgetmässiga, från respektive aktör.
- Locka fler näringsidkare att etablera sig på Hässelby torg.
- Öka tryggheten på kvällstid.
- Ha tålamod och envishet. Förändring tar tid.

För övrigt finns en rapport av nationalekonomen Ingvar Nilsson och beteendevetaren Eva Lundmark om Hässelby torg: ”Att återerövra det offentliga rummet- fallet Hässelby torg och en färdplan för framtiden”. Journalisten Ulrika By har skrivit om trygghetsarbetet kring torget. Artikeln publiceras 17 december i Dagens Nyheter.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Arsmål	KF:s årsmål	Period
■ Andel ungdomar som upplever ordningsproblem i bostadsområdet						32 %		2019
Analys								
Resultat från Stockholmsenkäten, urval ungdomar årskurs 9. Enkäten genomförs vartannat år. Nästa gång 2020. Mål för 2020 index 32. Bygger på frågorna; vandalism är vanligt i bostadsområdet, det finns personer som säljer narkotika i bostadsområdet, på vardagskvällar finns det många berusade utomhus i bostadsområdet, det är ovanligt med våldsbrott i								

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
bostadsområdet.								
	Oro för våld eller överfall i den offentliga miljön					12 %		2019
Analys								
Fråga i trygghetsmätningen som staden genomför vart tredje år. Nästa mätning. 2020. Mål för 2020 12%.								

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Uppstart av platssamverkan med polis- och brandmyndigheterna, trafikkontoret samt berörda fastighetsägare om ökad trygghet vid Hässelby torg.	2019-01-01	2019-03-15	

Nämndmål:

Invånarna har förtroende för stadsdelsförvaltningen

 Uppfylls helt

Beskrivning

Tillgänglighet, bemötande, god information och kommunikation är grundläggande för att skapa förtroende för stadsdelsförvaltningen, och därmed kommunen som myndighet, hos invånarna. Tillgängligheten i verksamheterna är hög, exempelvis avseende telefontider och snabba svar på mejl. För att invånarna ska ha tillgång till och nås av relevant och viktig information utvecklar förvaltningen kontinuerligt kommunikationsstrategier och -kanaler.

Tillgängligheten för funktionsnedsatta är viktig och alla verksamheter arbetar för att minimera tillgänglighetshinder i sina lokaler. Även kommunikationen utformas så att den är tillgänglig för alla oavsett exempelvis kön, etnisk tillhörighet, utbildningsbakgrund, funktionsnedsättning eller ålder. Som en del i detta arbete använder alla förvaltningens verksamheter klarspråk för att göra informationstexter mer tillgängliga och begripliga. Ett gott och respektfullt bemötande är en självklarhet för alla medarbetare, och alla verksamheter arbetar med att ytterligare förbättra sitt bemötande, bland annat med utgångspunkt ur stadens bemötandeguide.

Förväntat resultat

Invånarnas förtroende för stadsdelsförvaltningen ökar

Analys

För att öka förtroendet har Individ och familjeomsorgens verksamheter under året arbetat bland annat med tydligheten i när klienter och medborgare kan förvänta en återkoppling i frågor och ärenden. Ett arbete har även pågått för att ytterligare öka rättssäkerheten och därmed förtroendet för förvaltningen som myndighet. För familjer som är direkt berörda av orosanmälningar har verksamheten arbetat för att bygga förtroendeingivande relationer. 98 procent av de barn och vuxna som har genomgått en familjebehandling anser att de fått ett bra

bemötande. Vuxna som har fått behandling för sitt missbruk har genomgående varit nöjda med insatsens genomförande. Vuxna som har ringt till försörjningsstödsenhetens tidsbokning har i snitt fått vänta i knappt sju minuter och i 96 procent av tidsbokningarna har de fått en tid inom två veckor.

För att invånare i Hässelby-Vällingby ska vara informerade gällande vilka rättigheter de har som konsumenter har medborgarkontoret utvecklat konsumentvägledningen då verksamheten under år 2018 endast nådde tolv unika besökare. Utvecklingsarbetet har lett till att betydligt fler medborgare får ta del av konsumentvägledning.

För god informationsspridning och för att bidra till verksamhetens tillgänglighet har vård- och omsorgsboende och servicehus digitala informationsskärmar med kontaktuppgifter till medarbetare och sjuksköterskor. Hemtjänstens brukare får liknande uppgifter hemskickade till sig. Vid samtliga verksamheter inom äldreomsorgen finns tydlig information om hur synpunkter och klagomål förs fram. Flera verksamheter, exempelvis Koppargårdens vård- och omsorgsboende och de öppna mötesplatserna, uppdaterar sina sociala medier dagligen med information om aktuella program med mera.

För att öka tillgängligheten har äldreomsorgens beställare från och med juni utökat sina telefontider genom att handläggare vid Äldre direkt besvarar alla inkommande samtal. Inom beställarverksamheten har en rutin tagits fram som säkerställer att den äldre får kontakt med sin handläggare som snabbast samma dag, men senast inom två enligt förvaltningens policy.

Stadens digitala utveckling har gjort att invånare på ett enkelt sätt kan anmäla exempelvis skadegörelse och upprustningsbehov i den offentliga miljön. Detta är välkommet eftersom det ger ansvariga förvaltningar möjlighet att snabbt genomföra eller fatta beslut om åtgärder. De digitala tjänsterna är också ett bidrag till att öka förtroendet för staden. Förvaltningen har sedan tidigare en systematisk uppföljning av park- och naturmark. En utmaning för förvaltningen är att i den ökade takt som synpunkter kommer in hinna handlägga i tid. Flertalet av synpunkterna måste inspekteras på plats och det är inte ovanligt att det i förlängningen inte är något som ska eller kan åtgärdas av förvaltningen.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Arsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel invånare som har förtroende för stadsdelsförvaltningen						80 %		2019
Analys Fråga i trygghetsmätningen som staden genomför vart tredje år. Nästa mätning. 2020. Mål för 2020 80 %.								

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 All tillgänglighetsinformation på Stockholm.se går igenom och uppdateras	2019-01-01	2019-08-31	
 En rutin/arbetsätt tas fram för att säkerställa att klarspråk används i informationstexter	2019-01-01	2019-08-31	
Analys Aktiviteten har inte kunnat prioriteras under året.			

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ Två arbetssätt väljs ut från stadens Bemötandeguide och bryts ned för varje enhet	2019-01-01	2019-08-31	

Nämndmål:

Trygghetsaspekterna genomsyrar all planering och skötsel av stadsmiljön.

● Uppfylls helt

Beskrivning

Vid alla åtgärder som görs i stadsdelsområdets fysiska miljö vägs trygghetsaspekterna in. Det gäller såväl större projekt som drivs i samverkan med stadens fackförvaltningar som i den dagliga skötseln. I större projekt är det förvaltningens ansvar att i processen lyfta in den lokala kännedomen om området för att försäkra sig om att projektet bidrar till ökad trygghet. Större projekt under 2019 är den fortsatta upprustningen av Solursparken respektive upprustningen av Ormängstorget och intilliggande parkstråk. Dessutom påbörjas under hösten arbetet med att göra en ny stadsdelspark av Melonparken. I arbetet med Melonparken är trygghetsfaktorn avgörande eftersom syftet är att göra parken till en välbesökt trygg plats som binder ihop Hässelby gård, Hässelby strand och Hässelby villastad. Prioriteringar av trygghetsskapande åtgärder som belysningsförbättringar och slyröjningar utgår från trygghetsinventeringar och synpunkter från invånare.

Förvaltningen ansöker om trygghetsmedel för trygghetsskapande åtgärder vid lekplatserna Oxtungan, Fyrfärgspennan och Kassakvittot. I dessa områden finns ett stort behov av trygga, tillgängliga lek- och vistelsemiljöer.

En känd upplevd otrygghetsfaktor är klotter, därför råder nolltolerans för klotter på förvaltningens lokaler. Förvaltningen lyfter också behovet av klottersanering till samverkansparter som fastighetsägare och näringsidkare.

Förväntat resultat

Andelen invånare som är nöjda med skötseln av park- och naturområden samt den upplevda tryggheten i stadsdelsområdet ökar.

Analys

Park- och naturområden är en del av stadsdelsområdets offentliga rum som kopplar ihop stadsdelarna och bidrar till ett levande, tillgängligt och tryggt stadsdelsområde för alla. Trygghetsvandringar i park- och stadsmiljö genomförs kontinuerligt för att identifiera upplevda otrygga platser ur såväl barn-, äldre-, jämställdhets- som tillgänglighetsperspektiv. För att stärka samordningen av trygghetsskapande åtgärder i stadsmiljön medverkar polis, representanter från fastighetsägare, trafikkontoret samt stadsdelsförvaltningen. Under april genomfördes en vandring i Hässelby gård. I likhet med tidigare vandringar konstaterades att de flesta åtgärdsbehov i första hand avser klotter, dålig belysning, nedskräpning och behov av slyröjning i huvudsak på mark som förvaltas av trafikkontoret och olika fastighetsbolag. Vid ett par områden inom parkmark konstaterades behov av slyröjning samt städning av nedskräpning, detta har åtgärdats av stadsdelsförvaltningen.

Trygghetsskapande åtgärder med slyröjning, avlägsnande av viss vegetation samt mindre kompletterande upprustning av lekredskap och sittplatser har genomförts vid lekplatserna Blomsterhuset, Ekotemplet, Galleriet, Lövverket och Skänkrummet i Hässelby. I Vällingby har motsvarande åtgärder vidtagits vid lekplatserna Brudgummen och Ritbrädet. Vid lekplatserna Brevkopian och Kassakvittot i Vällingby har omfattande trygghetsskapande åtgärder genomförts. För ökad tillgänglighet, trygghet och genomsiktighet grävdes stora ytor av högt buskage bort och ersattes av bruksgräsmatta. Tre lekrum omvandlades till en lekplats med nya sittplatser samt förbättrad lekmiljö med en variation av lekredskap som lockar fler besökare. Syftet var att befolka och aktivera platsen och locka en mångfald av besökare. Med en välskött och välbesökt miljö ökar den upplevda tryggheten. Upprustningen färdigställdes under sommaren.

Trygghetsskapande slyröjning är genomförd i större bostadsnära naturmark längs gång- och cykelvägen i Nälstråket mellan Vinstavägen och Råckstavägen. Vid Aprikosgatan - Krikongränd samt Selångersgränd genomfördes slyröjning, nedskärning av buskage samt avlägsnande av hängande och fallna träd. Vid Strandliden har slyröjning samt nedskärning av buskar intill lekpark utförts under våren. Vid Fornkullen har omfattande upprepning av vegetationen genomförts för att öka genomsiktligheten och den upplevda tryggheten.

Under november 2018 invigdes en ny bikepark med pumptrack och skateramper inom Gulsippans parklek. Det dröjde emellertid inte länge innan klagomål på bullerstörningar från anläggningen inkom till förvaltningen. Bullerstörningarna anmäldes också till miljöförvaltningen som ställde krav på bullerdämpande åtgärder. Förvaltningen lät genomföra en bullerutredning som visade att bullerstörningarna överskred gällande riktvärden för buller i bostadsmiljö och att enda lösningen för att eliminera ljudstörningar på ett godtagbart sätt var att flytta hela anläggningen. I samarbete med exploateringskontoret, som ansvarade för projektledning vid uppförandet av bikeparken, har förvaltningen under våren monterat ned hela anläggningen. För närvarande utreder förvaltningen i samarbete med idrottsförvaltningen möjligheten till omplacering inom stadsdelsområdet alternativt hitta annan lämplig placering inom staden. Asfaltsytan vid den tidigare platsen för bikeparken har avlägsnats, dels för att undvika fortsatt skateåkning men också som markförberedelse inför annan användning av platsen. För närvarande pågår framtagande av nytt förslag till hur platsen kan användas på bästa sätt till glädje för alla besökare i parkleken.

I tertialrapport 2 ansökte förvaltningen om trygghetsmedel till trygghetsskapande åtgärder på 3 förskolor. Ansökan beviljades.

	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓	Förvaltningen ansöker om trygghetsmedel för trygghetsskapande åtgärder vid lekplatserna Oxtungan, Fyrfärgspennan och Kassakvittot. I dessa områden finns ett stort behov av trygga, tillgängliga lek- och vistelsemiljöer.	2019-01-01	2019-01-31	
<p>Analys</p> <p>Ansökan om medel för trygghetsinvesteringar beviljades inte, förvaltningen omprioriterade därför andra arbetsuppgifter för att möjliggöra genomförandet av nödvändiga trygghetsskapande åtgärder vid lekplatserna Brevkopian och Kassakvittot. Behovet av trygghetsskapande åtgärder i form av omfattande trädgällring intill Oxtungans lekplats kvarstår emellertid.</p>				

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.3. I Stockholm når barn sin fulla potential då Stockholms skolor och förskolor är de bästa i Sverige

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bedömer att målet för verksamhetsområdet uppnås helt. Bedömningen bedöms dels på att tre av kommunfullmäktige beslutade indikatorer uppfylls helt och två delvis, dels på resultaten av det arbete som bedrivits i verksamheten.

Förskola av hög kvalitet

Andelen förskollärare har gått ner en procentenhet jämfört med 2018 men förklaringen till detta är framför allt att antalet barnskötare kunnat ökas med hjälp av statsbidraget för minskade barngrupper.

Ett aktivt arbete med den reviderade läroplanen har lett till en större medvetenhet hos såväl ledning som medarbetare om det målstyrda arbetet. Detta har lett till att barnen nu möter läroplanens alla målområden. Vårdnadshavare är överlag nöjda med förskolornas kvalitet och det sammanfattade omdömet ligger på samma nivå som 2018, könsfördelningen är jämn. Inom indexområdena utveckling och lärande och kost, rörelse och hälsa ligger Hässelby-Vällingbys förskolor högre än stadens totala resultat. Målet för det genomsnittliga värdet för kvalitetsindikatorn nås och förvaltningen ligger nästan lika högt inom områdena matematik och naturvetenskap. Hur matematik för små barn ska definieras är fortsatt ett utvecklingsområde. Förskolorna delar med sig goda exempel, genomför studiebesök och träffas i nätverk för att sprida kunskaperna.

Utveckling av språket

Alla förskolor uppfyller läroplanens intentioner vad gäller området språk. Dock var vårdnadshavarnas nöjdhet enligt förskoleundersökningen något lägre än förväntat och verksamheten arbetar för att öka samverkan med hemmet och tydliggöra förskolans mål och uppdrag.

Barnens fonologiska medveten har ökat genom olika arbetssätt. När barngrupperna är organiserade i mindre grupper får varje barn större utrymme och personalen kan anpassa nivåerna. Förskolorna upplever att insatserna lett till att fler barn lärt sig att läsa och att arbetet med skriftspråket fått större fokus.

Trygghet, tidiga insatser och anpassningar

Barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd erbjuds det. Tidiga anpassningar görs för det enskilda barnet, handlingsplaner upprättas och följs upp i samverkan med vårdnadshavare. Behov av språkstöd uppmärksammas tidigare och i högre grad vilket barnet bättre förutsättningar inför övergång till förskoleklass. Under året har cirka 250 tillsvidareanställda förskollärare och barnskötare tagit del av internföreläsningar om ämnen som autism, språkstörning, barns lek och känsloliv samt lågaffektivt bemötande. Alla förskoleenheter har anställt specialpedagoger. De totala effekterna av det arbete som bedrivits visar att kunskaper och förhållningssätt till barn med funktionsnedsättningar har ökat.

Samarbetet med socialtjänst, barnavårdscentraler och föräldrarådgivare fortsätter. 12 förskollärare har utbildats till ABC-gruppleddare och medarbetare har fått ökad kunskap om stöd till barn med missbrukande föräldrar. Uppföljningar visar att medarbetare bland annat blivit mer uppmärksamma på vilka signaler barn som far illa kan uppvisa och skyldigheten att anmäla till socialtjänsten har tydliggjorts.

Barnperspektivet och barns rättigheter beaktas särskilt genom arbete med Barnkonventionens artiklar samt upprättande av Plan mot diskriminering och kränkande behandling. Barn görs delaktiga i beslut som rör dem, exempelvis val av aktiviteter, inköp av material och utformning av miljöer.

Vårdnadshavarna upplever i hög grad att förskolan är trygg och säker men resultatet från föräldrar till pojkar visar att de är mindre nöjda. Analyser av detta utfall pågår och bland annat en utökad daglig dialog med vårdnadshavarna förväntas påverka känslan av trygghet positivt.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel förskollärare av totalt antal anställda (årsarbetare)	38 %	2 %	36 %	39,6 %		41 %	41 %	VB 2019
Analys Andelen förskollärare har gått ner en procentenhet jämfört med tertialrapport 1. Andelen varierar i enheterna mellan 28 %-47 %. En förklaring kan vara att fler barnskötare anställts på grund av statsbidraget för minskade barngrupper. Enheterna i socioekonomiskt svaga områden framhåller att det är svårt att rekrytera på grund av områdets karaktär. Det är många som konkurrerar om de få förskollärare som examineras. Goda arbetsvillkor och hög lön attraherar också förskollärare när de väljer arbetsplats. Detta påverkar personalomsättningen då även redan anställda förskollärare tenderar att byta arbetsplats av samma anledningar. Förvaltningen arbetar långsiktigt med handlingsplanen för förbättrad arbetsmiljö för förskolans personal samt erbjuder regelbunden fortbildning och kollegialt lärande. Barnskötare erbjuds att utbilda sig till förskollärare via erfarenhetsbaserad förskollärarytutbildning. I dagsläget studerar 10 barnskötare. Förvaltningens förskolor har ett välfungerande VFU-arbete och tar emot såväl förskollärestudenter som specialpedagogstudenter under deras verksamhetsförlagda utbildning.								
  Andel nöjda föräldrar till barn i förskolan	84 %	83 %	86 %	85 %		90 %	90 %	2019
Analys KF indikatorn svarar på påståendet/frågan. "Jag är som helhet nöjd med mitt barns förskola" och får i årets undersökningen ett marginellt lägre resultat än 2018. Det sammanfattande omdömet där nöjdhet, trygghet och rekommendation ingår visar på samma resultat som för 2018; 85 % nöjda föräldrar. Utfallet visar på skillnader mellan förskoleenheterna och likaså inom enheterna. För att öka vårdnadshavarnas nöjdhet behöver samverkan med hemmet utvecklas liksom arbetet med bemötande och hur förskolans uppdrag kommuniceras. Riktade insatser har satts in för de förskolor som av vårdnadshavarna har en upplevd lägre kvalitet.								
  Antal barn per grupp	12,5 barn/avd.			13,9 barn/avd.	16 st	16	16	VB 2019
  Antal förskolebarn per anställd (årsarbetare)	4,4 st			4,6 st	4,9 st	4,9	4,9	VB 2019
  Kvalitetsindikatorn - Självvärdering utifrån läroplansuppdraget	3,8			3,8		3,8	3,8	2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda sommarkolloverksamhetens avgiftsmodell, både gällande dygnsavgiften per barn och de inkomstspann som ligger till grund för de olika avgiftsnivåerna	2019-01-01	2019-12-31	
  Utbildningsnämnden ska i samarbete med socialnämnden och stadsdelsnämnderna utveckla arbetssätt och rutiner för att säkerställa att utbildningsnämndens samordningsansvar för elever med upprepade och längre frånvaro är väl fungerande oavsett huvudman	2019-01-01	2019-12-31	

Nämndmål:

Barn deltar i en förskola med hög kvalitet

 Uppfylls helt

Beskrivning

Flickor och pojkar deltar i en likvärdig förskola med hög pedagogisk kvalitet som ger trygghet och omsorg i en för barnen stimulerande miljö. Utveckling och lärande främjas utifrån individuella förutsättningar med en kontinuerlig förskollärlädd undervisning där barnen möter läroplanens alla målområden. Förskolepersonalens kompetens har störst betydelse för förskolans likvärdighet. Den nya läroplanen där förskollärares respektive barnskötarens ansvar och uppdrag tydliggörs implementeras i varje arbetslag.

Barnen har tillgång till miljöer där de kan experimentera och utforska naturvetenskapliga och matematiska processer. Förskolan samverkar med skolan i projektet NTA-väst (Natur och Teknik för Alla) som ökar kunskapen om naturvetenskap och teknik men också stärka barnens språk genom att synliggöra och använda vetenskapliga begrepp. Samarbetet med Mediateket och förvaltningens Digitalstudio ger flickor och pojkar möjlighet att ta del av olika digitala verktyg och arbetssätt.

Förväntat resultat

Alla barn möter förskollärlädd undervisning utifrån läroplanens alla målområden. Förskolorna når kvalitetsindikatorns nivå 4 avseende områdena matematik och naturvetenskap.

Analys

Andelen förskollärare har gått ner en procentenhet jämfört med 2018 och variationen i enheterna är mellan 28 % -47 %. En förklaring till minskningen är att andelen barnskötare ökat på grund av statsbidraget för minskade barngrupper. Det är många som konkurrerar om de få förskollärare som examineras. Goda arbetsvillkor och hög lön attraherar också förskollärare när de väljer arbetsplats. Detta påverkar personalomsättningen då även redan anställda förskollärare tenderar att byta arbetsplats av samma anledningar. Förvaltningen arbetar långsiktigt med handlingsplanen för förbättrad arbetsmiljö för förskolans personal samt erbjuder regelbunden fortbildning och kollegialt lärande. Förvaltningens förskolor har ett välfungerande VFU-arbete och tar emot såväl förskollärestudenter som specialpedagogstudenter under deras verksamhetsförlagda utbildning.

Förvaltningen har under året prioriterat utvecklingen av det systematiska kvalitetsarbetet och genom ett aktivt arbete med den reviderade läroplanen finns nu en större medvetenhet hos såväl ledning som personal för det målstyrda arbetet vilket innebär att barnen möter läroplanens alla målområden. Förvaltningen kan se en fördjupning i hur undervisningen planeras utifrån läroplansmålen, snarare än att redan genomförda aktiviteter och projekt kopplas till läroplanen i efterhand.

Den pedagogiska miljön i kombination med personalens kompetens och kontinuerlig förskollärlärd undervisning i mindre grupper har haft stor betydelse för möjligheten att arbeta mot läroplanens måloppfyllelse. Exempelvis bidrar Digital- och NTA-studion till en likvärdig utbildning för stadsdelens barn och samarbetet med skolan i NTA-väst och med Mediateket fortsätter enligt plan.

Vårdnadshavare är överlag nöjda med förskolornas kvalitet och det sammanfattande omdömet visar på samma resultat som 2018; 85 % nöjda föräldrar. Nöjdheten ligger högre än staden totalt på två indexområden; utveckling och lärande samt kost, rörelse och hälsa. De förskolor som har höga resultat lyfter bemötande och kommunikation som nyckelfaktorer. Riktade insatser har satts in för de förskolor som av vårdnadshavarna har en upplevd lägre kvalitet. För att öka vårdnadshavarnas nöjdhet behöver samverkan med hemmet utvecklas liksom arbetet med bemötande och hur förskolans mål och uppdrag kommuniceras. När Skolplattformens alla moduler är implementerad är förhoppningen att samverkan med vårdnadshavarna ska bli enklare och också utveckla digitaliseringen ytterligare. Digitaliseringens möjligheter är stora men visar också att farhågor väckts om att personliga möten mellan förskola och hem blir sämre eller att barnens stillasittande ökar. Detta behöver bemötas genom kommunikation kring hur förskolan arbetar med digitala verktyg och genom att höja kompetensen ytterligare kring betydelsen av rörelse och utevistelse för barns utveckling och lärande.

Det genomsnittliga värdet för kvalitetsindikatorn alla områden är 3,8 och uppfyller därmed KF:s årsmål. Variationen mellan enheterna och indikatorns olika områden varierar. Förvaltningen hade en hög ambition om att alla förskolor skulle nå nivå 4 inom områdena matematik och naturvetenskap vilket inte uppnåts men bedömningen är att det genomsnittliga värdet på 3,7 gör att målet ändå nås. Efter dialog och återkoppling utifrån den senast gjorda skattningen har åtgärder satts in och ingen förskola skattar sig under nivå 3 vilket betyder att läroplanens intentioner är uppfyllda.

Hur matematik för små barn ska definieras är fortsatt ett utvecklingsområde. Förskolorna delar med sig av goda exempel, genomför studiebesök och träffas i nätverk för att sprida kunskaperna. Ett exempel är en förskola som vid ett undervisningstillfälle med antal, ordning och tal erbjöd barnen rörelselek med stora siffror som barnen kunde lyfta, bära och känna på. Barnen frågade varandra vad siffrorna hette, lade dem i olika ordning och började ramsräkna. Tillfället filmades och kunde sedan användas till reflektion med barnen. Barnen räknar nu det mesta som går att räkna. En annan grupp barn lärde sig mäta och jämföra längd och höjd med hjälp av måttband, sina kroppslängder och klossar vilket utökade deras förståelse för siffror, tal och mängd. I NTA-studion kopplas också matematik till de naturvetenskapliga experiment som pågår och barnen har tillägnat sig nya begrepp som de sedan använder i sin lek.

Förvaltningen genomförde under hösten en utvecklingsdag för all pedagogisk personal på Stockholms Universitet där bland annat en föreläsning om matematik stod på programmet.

Effekterna av insatserna förväntas tidigast nästa år.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 All personal har grundutbildning.	97 %					95 %		2019
 Andel nöjda föräldrar som upplever att deras barn utvecklar en förståelse för matematiskt tänkande.	77	77	77			80 %		2019
Analys Förväntningen var att resultatet skulle ha ökat då matematik är prioriterat i verksamhetsplanen. En förklaring kan vara att det är för tidigt att se resultat av insatser då undersökningen görs redan i februari-mars och att det visar sig först i nästa års undersökning. Under hösten har all personal deltagit i fortbildning omkring vad matematik för små barn kan vara.								
 Andel nöjda vårdnadshavare som upplever att deras barn uppmuntras till att utveckla en förståelse för naturvetenskapliga fenomen.	84	83	84			85 %		2019
Analys Resultatet ligger på samma nivå som 2018, 83 % nöjda föräldrar och når därmed inte det uppsatta årsmålet. Naturvetenskap och teknik är prioriterat i verksamhetsplanen och förväntan var ett högre resultat. En tänkbar förklaring kan vara att insatserna inte hunnit få genomslag då undersökningen görs redan i början av året.								
 Antal förskolor som ansöker om Skolverkets utmärkelse "Skola för hållbar utveckling"	15					15		2019
 Kvalitetsindikator-självvärdering utifrån läroplansuppdraget avseende området matematik.	3,7					4		2019
Analys Utfallet når inte årsmålet och självvärderingen visar på skillnader mellan förskolorna. Dock når alla förskolor den grundläggande nivå 3. Arbetet med att säkerställa att rimliga bedömningar görs har påbörjats, det gäller såväl arbetslag som förskolornas ledning.								
 Kvalitetsindikator-självvärdering utifrån läroplansuppdraget avseende området naturvetenskap och teknik.	3,7					4		2019
Analys Utfallet når inte årsmålet och visar på skillnader mellan förskolorna. Dock når alla förskolor den grundläggande nivå 3. Arbetet med att säkerställa att rimliga bedömningar görs har påbörjats. Det gäller såväl arbetslag som förskolornas ledning.								

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Barnskötare med en äldre utbildning genomgår fördjupningsutbildning om förskolans uppdrag.	2019-09-02	2019-12-31	

	Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓	Fortbildningstillfälle för all personal om nya läroplanens målområden med särskilt fokus på matematik	2019-10-25	2019-10-25	
✓	Förskolans dag firas den 16 maj.	2019-05-16	2019-08-31	
✓	Gemensamma riktlinjer för pedagogisk utvecklingstid tas fram.	2019-01-01	2019-06-30	
✓	Införande av Skolplattformen.	2019-01-01	2019-06-30	
✓	Ledarutbildning för förskollärare.	2019-01-01	2019-03-29	

Nämndmål:

Barn i förskolan utvecklar det svenska språket och sitt modersmål

● Uppfylls helt

Beskrivning

Barns språkutveckling är ett prioriterat område som lägger en god grund för framtida skolresultat. Samspelet mellan de vuxna i förskolan och barnen är en avgörande faktor för bland annat barns språkutveckling. En viktig uppgift i förskolans språkutvecklande arbete är att ge varje enskilt barn förutsättningar för ett rikt språk oavsett modersmål.

För att stärka flickor och pojkars läs-och skrivutveckling fortsätter samarbetet med biblioteken. Barnen har tillgång till läsombud på varje förskola och ytterligare två förskolebibliotek ska byggas upp. Förskolorna använder "Före Bornholmsmodellen" för att utveckla barnens fonologiska medvetenhet. Förskolans personal genomgår utbildning i flerspråkiga barns språk-och kunskapsutveckling i syfte att kunna stödja barn med andra modersmål. Personalen genomgår även utbildning i alternativ kompletterande kommunikation (TAKK) samt In-print bildstöd. Fler förskolor deltar i Skolverkets Läslyfts-satsning.

Förväntat resultat

Förskolornas språkutvecklande arbete leder till att barnen utvecklar ett rikt språk. Förskolorna använder "Före Bornholms"-modellen, språksamlingar i förskolan. Personalen genomgår utbildning i flerspråkiga barns språk -och kunskapsutveckling samt alternativ kompletterande kommunikation. Förskolorna når kvalitetsindikatorns nivå 4 avseende området språk och kommunikation.

Analys

Förvaltningen hade en hög ambition om att nå nivå 4 inom kvalitetsindikatorns område språk men bedömer ändå att det genomsnittliga värdet på 3,7 gör att målet nås. Alla förskolor når den grundläggande nivå 3 vilket innebär att läroplanens intentioner är uppfyllda. Även vårdnadshavarnas nöjdhet var lägre än förväntat. För att öka vårdnadshavarnas nöjdhet behöver samverkan med hemmet öka genom att tydliggöra förskolans mål och uppdrag. Exempelvis kan utvecklingssamtalen för det enskilda barnet kompletteras med tydligare uppföljning över barnets språkutveckling.

Barnens fonologiska medvetenhet har ökat genom olika arbetssätt där Bornholmsmodellen fått störst genomslag med sin tydliga systematik. Det innebär att högläsning och boksamtal, rim och ramsor men också sånger och lekar erbjuds vid samlingar varje dag. När

barngrupperna är organiserade i mindre grupper får varje enskilt barn större utrymme att utveckla sin språkliga förmåga och personalen kan också lättare anpassa den språkliga nivån och därmed utmana varje barn. Effekterna är att barnen "ljudar" och hittar på egna ord, sånger och ramsor. Förskolorna upplever att insatserna lett till att fler barn lärt sig att läsa. Förskolorna beskriver också att arbetet med skriftspråket fått större fokus. Barnen har tillverkat egna böcker; både sagor och faktaskrifter.

Förskolorna lyfter barnens flerspråkighet genom att uppmärksamma de olika språk som finns i barngrupperna. Det är viktigt att barnen känner sig trygga och stolta över att behärska flera språk. Barnen frågar varandra vad saker heter på olika modersmål och upptäcker likheter i språken i form av låneord men också olikheter som ger upphov till fler jämförande exempel och reflektioner. Vårdnadshavarna görs delaktiga genom att personalen berättar om ord och begrepp som deras barn håller på att lära sig om. Vårdnadshavarna översätter till sitt språk och på så vis lever språken och orden i vardagen.

I samverkan med Stadsbiblioteket fortgår projektet Förskolebibliotek. Under året har två nya bibliotek startat och finns nu på fyra förskolor. Bokpåsarna som finns för utlåning är populära och bidrar till att böcker läses/berättas i större utsträckning i hemmet. Varianter av förskolebibliotek har uppstått även på förskolor som inte ingår i projektet. På varje förskola finns läsombud som fortsätter sitt arbete om normkreativitet i bilderböckernas värld och under hösten också fördjupat sig i barnkonventionen. Användandet av olika böcker i förskolans miljö har utvecklats och till exempel finns kokböcker i hemvrån, faktaböcker vid projektarbeten och naturböcker vid fönstren. Förskolorna har under året fått tillgång till en digital inläsningstjänst, Ugglo Förskola, som innehåller fler än 1000 ljudsatta bilderböcker varav ett antal även finns på 40 olika språk. Ugglo Förskola stödjer barns språkutveckling genom att på ett roligt och lekfullt sätt väcka barnens nyfikenhet och intresse för det skrivna ordet och berättelsernas magiska värld. Tjänsten har visat sig vara ett värdefullt komplement i det språkutvecklande arbetet och också erbjudits till vårdnadshavarna att använda i hemmet.

Fyra förskoleenheter deltar i Skolverkets Läslyft där personalen utbildas i olika digitala moduler såsom bland annat flerspråkighet och högläsning/berättande. Denna fortbildning liksom förvaltningens lokala utbildning i flerspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling har bidragit till att kompetensen ökat avsevärt. Utbildningarna erbjuds regelbundet till barnskötare och förskollärare. För att stödja den muntliga kommunikationen används TAKK- tecken som alternativ och kompletterande kommunikation för de barn som har behov av detta. Utbildningen finns digitalt och erbjuds också vårdnadshavare.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel nöjda vårdnadshavare som upplever att deras barn uppmuntras till att utveckla sitt språk.	80	79	82			85 %		2019
Analys								
Resultatet visar en lägre nöjdhet än 2018 och förväntningen på ett högre resultat har inte infriats. En förklaring kan vara att årsmålet var för högt satt, en annan att det är för tidigt att se resultat av insatserna då undersökningen gjordes i februari-								

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
mars.								
 Antal förskolor som använder "Före Bornholms-modellen"	47					47		2019
Analys Alla förskolor arbetar med att utveckla barnens fonologiska medvetenhet. 45 förskolor använder Bornholmsmodellens språklekar för förskolan regelbundet och systematiskt. Övriga använder andra metoder/modeller. På de två förskolorna med flerfunktionshindrade barn används bildstöd och in-print.								
 Antal medarbetare som genomgått utbildning i flerspråkiga barns språk- och kunskapsutveckling.	12 %					12 %		2019
 Kvalitetsindikatorns självvärdering utifrån läroplansuppdraget avseende området språk och kommunikation.	3,7					4		2019
Analys Utfallet når inte årsmålet och visar stora skillnader mellan förskolorna. Dock når alla arbetslag den grundläggande nivå 3. Arbetet med att säkerställa rimliga bedömningar har påbörjats. Det gäller såväl arbetslag som förskolornas ledning.								

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Förskolorna påbörjar arbetet med Skolverkets Läslyft.	2019-01-01	2019-06-30	

Nämndmål:

Barn är trygga i förskolan och får tidiga insatser och anpassningar efter behov

 Uppfylls helt

Beskrivning

Samspelet mellan de vuxna i förskolan, barn och vårdnadshavare är en viktig faktor för den upplevda tryggheten. Olika former av dialog och sammankomster med vårdnadshavare erbjuds för att främja barns och vårdnadshavares delaktighet samt för att förmedla vad förskolan gör för att stödja det enskilda barnets utveckling och lärande.

I enlighet med läroplan och skollag bedrivs ett systematiskt arbete för jämställdhet och mot diskriminering. Respekten för mänskliga rättigheter och särskilt barns rättigheter utifrån barnkonventionen är levande i verksamheten. Förskolan uppmärksammar och säkerställer att barn som har behov av särskilt stöd eller far illa får riktade insatser. Handlungsplaner upprättas och följs upp i samråd med vårdnadshavare. Förskolans personal genomgår fortbildning om barn med olika former av funktionsnedsättning.

Samarbetet med socialtjänstens förebyggande arbete utvecklas genom att föräldrarådgivarna deltar på förskolans föräldrasammankomster och att fler förskollärare leder föräldrastödsgrupper.

I syfte att motverka ojämlika uppväxtvillkor behöver inskrivningsgraden i förskolan öka och redan inskrivna barns närvaro i förskolan främjas.

Förväntat resultat

Förskolan är en trygg plats för alla barn oavsett individuella förutsättningar. Anpassningar för det enskilda barnet ges tidigt och utifrån behov. Samverkan med hemmet och eventuella andra aktörer som hälso-och sjukvård samt socialtjänst är god. Inskrivningsgraden i förskolan ökar.

Analys

De barn som tillfälligt eller varaktigt behöver mer stöd erbjuds det i verksamheten. Barnen erbjuds att delta i olika aktiviteter utifrån sina egna villkor vilket innebär att vissa barn är med en stund eller får alternativa aktiviteter. Andra barn kan behöva ha en vuxen nära sig för att kunna delta i aktiviteten. Tidiga anpassningar görs för det enskilda barnet och handlingsplaner upprättas och följs upp i samverkan med vårdnadshavare. Av de inkomna handlingsplanerna berör 75 % barn som har behov av språkstöd varav 39 % också har diagnosen autism. Behovet av språkstöd uppmärksammas tidigare och i högre grad vilket ger barnet större förutsättningar inför övergång till förskoleklass och framtida goda skolresultat. Därför utökas kompetensen inom avdelningen för förskola med en projektanställd logoped under 2020. Övriga handlingsplaner berör barn med andra funktionsnedsättningar som exempelvis ADHD eller fysiska handikapp.

Under året har cirka 250 tillsvidareanställda förskollärare och barnskötare tagit del av internföreläsningar via förskoleavdelningens stödteam. Föreläsningarna har behandlat ämnen som autism, språkstörning, barns lek och känsloliv samt lågaffektivt bemötande. För att ytterligare stärka den specialpedagogiska kompetensen har alla tio förskoleenheter under året anställt specialpedagoger. Målet är en mer likvärdig förskola med ökat specialpedagogiskt stöd direkt på plats i förskolorna. En förhoppning är att ansökningarna om verksamhetsstöd minskar då den specialpedagogiska kompetensen ökar generellt. De totala effekterna av förvaltningens insatser visar att kunskaper och förhållningssätt till barn med funktionsnedsättning har ökat.

Samarbetet med socialtjänsten, barnavårdscentral och föräldrarådgivare fortsätter. Utbildningar för förskolans personal att leda föräldrastödsgrupper har genomförts och i dagsläget är 12 förskollärare ABC- gruppleddare. Medarbetare i förskolan har fått ökad kunskap om stöd till barn med missbrukande föräldrar genom projekt "Nya vägar" som drivs i samverkan med Ersta vändpunkt. Uppföljningen visar att medarbetare bland annat blivit mer uppmärksamma på vilka signaler barn som far illa kan uppvisa. Skyldigheten att anmäla till socialtjänsten har också tydliggjorts.

Barnperspektivet och barns rättigheter beaktas särskilt i verksamheten genom arbetet med Barnkonventionens artiklar samt upprättande av Plan mot diskriminering och kränkande behandling. Förskolorna gör barnen delaktiga i beslut som rör dem som exempelvis val av aktiviteter, inköp av material och utformning av miljön. För att alla barn ska få möjlighet att bli sedda, hörda och bekräftade delas barnen in i mindre grupper under större delen av dagen, vilket har förstärkt relationerna med de vuxna. Vid förändringar i verksamheten genomförs konsekvens- och riskanalyser för att kunna bedöma vilka konsekvenser ett visst beslut kan få för barngruppen eller det enskilda barnet.

Olika former av föräldrasammankomster och dialoger i form av utvecklingssamtal för det enskilda barnet har genomförts. Likaså överlämnandesamtal med vårdnadshavare och skola för de barn som börjar i förskoleklass. Vårdnadshavarna upplever i hög grad att förskolan är trygg och säker men resultatet i förskoleundersökningen har gått ner två procentenheter jämfört med 2018. Det är pojkarnas föräldrar som är mindre nöjda och det är angeläget att analysera varför. En förskoleenhet undersökte detta genom att fråga de äldsta barnen om hur de upplevde trygghet och säkerhet på förskolan. Svaren visade på ett annat utfall än vårdnadshavarnas. En utökad daglig dialog med vårdnadshavarna kan påverka känslan av trygghet positivt. Formerna för dialog och samverkan med hemmet behöver utvecklas liksom att tydliggöra på vilket sätt vårdnadshavare kan vara delaktiga i verksamheten.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Perio dens utfall VB 2018	Progno s helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel nöjda vårdnadshavare avseende "Jag upplever att barnen på förskolan ges lika möjligheter att utvecklas oberoende av kön, etnisk tillhörighet, religion eller funktionsnedsättning".	89	89	89			90 %		2019
Analys Resultatet visar på en hög nöjdhet men har sjunkit en procentenhet i jämförelse med 2018. Det finns en svårighet i att analysera svaret då det finns flera parametrar i frågan att ta hänsyn till och det är svårt att veta vad som är vad.								
 Andel nöjda vårdnadshavare som upplever att deras barn känner sig trygga på förskolan.	87	85	89			90 %		2019
Analys Vårdnadshavarna upplever i hög grad att förskolan är trygg och säker men resultatet har gått ner två procentenheter jämfört med 2018. Det är pojkarnas föräldrar som är mindre nöjda och det är angeläget att analysera varför. En förskoleenhet undersökte detta genom att fråga de äldsta barnen om hur de upplevde trygghet och säkerhet på förskolan. Svaren visade på ett annat utfall än vårdnadshavarnas. En utökad samverkan med hemmet genom bland annat en daglig dialog kan påverka känslan av trygghet positivt.								
 Antal specialpedagoger/enhet	11					10		2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Barns rättigheter och barnkonventionen uppmärksammas den 20 november med en ljusmanifestation.	2019-11-20	2019-12-31	
 En barnkonferens genomförs under andra halvåret 2019	2019-08-31	2019-12-31	
 En barnkonferens genomförs under första halvåret 2019	2019-01-01	2019-06-30	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.4. I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bedömer att målet för verksamhetsområdet uppfylls helt. Bedömningen baseras främst på det utvecklings- och förändringsarbete som har bedrivits under året. Utfallen på de av kommunfullmäktige beslutade indikatorerna väger också in i bedömningen. Sex av dessa når årsmålen helt, fem delvis och två uppfylls inte. Sex av indikatorerna har inget utfall 2019 då dessa mäts i Stockholmsenkäten som genomförs vartannat år, nästa gång under 2020.

Tidiga samordnade insatser till barn och unga

För att få en mer sammanhållen socialtjänst och bygga en grund för nya arbetssätt för tidigt och förebyggande stöd genomfördes under hösten en omorganisation av socialtjänsten inom stadsdelsförvaltningen. Sedan 1 november 2019 bedrivs socialtjänstarbetet inom två avdelningar: Avdelningen för vuxna samt avdelningen för barn och unga. Stort fokus har lagts på det ekonomiska läget och budgethållningsåtgärder inom framför allt verksamheten för funktionsnedsatta, där förändringar i organisation och på ledningsnivå genomförts parallellt.

För att ge tidiga och samordnade insatser till barn och unga utifrån en helhetssyn har ett familjeorienterat arbetssätt införts i samverkan mellan verksamheterna för barn och unga samt vuxna. Skolresultaten för familjehemsplacerade barn har förbättrats i jämförelse med 2018.

För att utveckla arbetssätt som säkerställer att barn och unga får samordnat stöd tidigt har projektet Modell för tidigt socialt stöd genomförts under året. Resultaten från omfattande kartläggningar och behovsanalyser har legat till grund för en ny modell för tidigt stöd med en ny uppdelning av socialtjänstens insatser samt ett program med 13 punkter om hur socialtjänsten ska utvecklas. Målet med den nya modellen för tidigt socialt stöd är att skapa en socialtjänst som är lättillgänglig, håller hög och jämn kvalitet, bygger på kontinuitet och ser barn och unga i ett helhetsperspektiv.

Det stärkta tidiga stödet (STIS) har ytterligare utvecklat samarbetet mellan barnavårdscentralen, barnmorskemottagning, förskolor med flera och fler föräldrar från förskolan och BVC har fått tillgång till tidigt stöd från socialtjänstens förebyggande arbete.

För att stödja barn och unga med hög frånvaro har skolsocialt stöd erbjudits till fyra skolor i stadsdelsområdet. Något fler flickor än pojkar har fått stödet vilket även leder till att av de 16 elevärenden som avslutats med högre skolnärvaro är något fler flickor.

Förvaltningen har även arbetat för att BUS (Barn i Behov av Särskilt stöd) ska anpassas mer till lokala förutsättningar. För att skapa en mer likställig och tidigare samverkan mellan socialtjänst och skola har bland annat en workshop anordnats som gav underlag till en handlingsplan för 2020.

Föräldrastöd

För att stödja föräldrar och bidra till verktyg i deras föräldraskap har 17 föräldrastödsgrupper genomförts under året, varav två på arabiska. Förvaltningen har arbetat systematiskt för att

uppmuntra män att delta vilket har lett till att andelen män har ökat något i jämförelse med 2018. Under året har 23 nya ABC-gruppledare utbildats bland föräldrarådgivare, förskolelärare, lärare, fritidspedagoger med flera yrkesgrupper.

För att ytterligare stärka föräldrar som har behov av stöd eller rådgivning har totalt 583 råd- och stödsamtal genomförts. Andelen deltagande män har minskat jämfört med 2018 vilket kan förklaras av att majoriteten av föräldrarådgivarnas målgrupp kommer via BVC och att det främst är kvinnor som besöker BVC. Enligt en undersökning svarar 75 procent att samtalet varit till hjälp för dem som föräldrar.

Personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning

Verksamheten för personer med psykiska och fysiska funktionsnedsättningar har under 2019 genomgått två organisationsförändringar och är sedan november 2019 organiserad under avdelningen för vuxna. Flera förändringar har genomförts på ledningsnivå och stort fokus har legat på den ekonomiska situationen och budgethållningsåtgärder.

För att bemöta brukarens behov och önskemål har ett antal arbetssätt och rutiner utvecklats under året. Bland annat har möten som upplevts som långa delats upp, anpassats och ägt rum på alternativa platser och tider, kommunikation har skett på alternativa sätt med mera.

För att utveckla och höja kvaliteten i verksamheten har utbildningar i metoden kollegial observation genomförts och metoden har implementerats i vissa verksamheter.

Kompetensutveckling sker kontinuerligt utifrån målgruppernas behov, bland annat i specialpedagogik, lågaffektivt bemötande, våld i nära relation med mera.

Det långsiktiga utvecklingsarbetet har bidragit till en positiv utveckling av andelen brukare med funktionsnedsättning upplever att de kan påverka insatsens utformning. Brukare som är nöjda med hur utredningen av deras behov genomfördes har ökat med fem procentenheter jämfört med 2018. För att brukarna ska uppleva en så hög grad av självständighet som möjligt har arbetet med att stärka klientens delaktighet i ansöknings- och utredningsprocessen stärkts och informationen förtydligats. För att bidra till en meningsfull fritid finns kulturombud och med hjälp av brukarnas genomförandeplaner kan de anpassa fritidsaktiviteter efter önskemål och behov.

Uppföljning av utvecklad samverkan mellan skola och socialtjänst

Samverkan mellan skola och socialtjänst utvecklas kontinuerligt. Arbetet beskrivs i analyser av nämndmål under såväl 1.2 Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och vistas i som 1.4 I Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet, evidens och rättssäkerhet. Här följer några exempel på arbetet som bedrivits.

För att skapa en mer likställig och tidigare samverkan mellan socialtjänst och skola har en workshop genomförts med chefer. Underlaget ligger till grund för en handlingsplan för att förbättra samverkan i ärenden där skolan gjort orosanmälan. Under året har skolsocialt stöd erbjudits till fyra skolor i stadsdelsområdet. För att tidigt upptäcka barn och ungdomar i behov av stöd och samverka i stöd och insatser har förvaltningen samverkat med skola, polis och kulturförvaltningen. Inom ramen för BUS (Barn i behov av särskilt stöd) har förvaltningen arbetat för att samverkan ska anpassas mer till lokala förutsättningar

Uppföljning av arbetssätt och riktlinjer för att säkerställa att allvarssamtal hålls inom 48 timmar

För att minska riskfaktorer för unga som för första gången begått brottet ringa stöld har en

rutin och metod för samtalsstöd (trygghetssamtal/allvarssamtal) tagits fram samt implementerats. Unga som för första gången begått brottet ringa stöld erbjuds tillsammans med föräldrar via ungdoms- och mottagningsenheten ett samtal. I relation till ungdom och föräldrar kallas samtalen för trygghetssamtal och utgår ifrån metoden MI (Motiverande samtal). Samtliga föräldrar och unga som önskat ett samtal har erbjudits det skyndsamt. Läs mer om förvaltningens arbetssätt med trygghetssamtal/allvarssamtal under mål 1.2 Stockholm är en trygg, säker och välskött stad att bo och visas i.

Statsbidrag - motverka akut hemlöshet

Stadsdelsnämnden erhöll under 2019 statsbidrag om 500 000 kronor för att motverka akut hemlöshet. Medlen användes till en bolots-tjänst inom lägenhetsverksamheten.

Statsbidrag för stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården

Förvaltningen erhöll under 2019 statsbidrag om 900 000 kronor för stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården. Medlen har använts till en extra biträdande enhetschef samt en bosamordnare.

Statsbidrag för att stärka insatserna för barn och unga med psykisk ohälsa

Förvaltningen erhöll statsbidrag för att stärka insatserna för barn och unga med psykisk ohälsa. Medlen användes för att utveckla och stärka arbetet med STIS och BUS samt ungdomsmottagningens verksamhet.

Statsbidrag för att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer

Förvaltningen erhöll 580 000 kronor i statsbidrag för att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer. Medlen har använts till en handläggartjänst inom relationsvårdsteamet, som arbetat med att utbilda och utveckla medarbetarna inom hedersrelaterat våld.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel barn och unga som bedöms ha skyddsbehov som har kunnat placeras under trygga förhållanden	100	48,78 %	51,22 %		100	100 %	100 %	VB 2019
   Andel barn och ungdomar som varit aktuella för insatser inom individ och familjeomsorgen och som inte är aktuella 12 månader efter avslutad insats.	89,9 %	88,7 %	91,9 %	86,2 %	87 %	87 %	84 %	VB 2019
  Andel brukare inom omsorgen för personer med funktionsnedsättning som inte upplever diskriminering	82 %	89 %	70 %	95 %		96 %	Öka	2019
Analys								
Personer med insats GRB, SB och KTT har svarat, svar från personer med insats DV, hemtjänst och korttidsvistelse ingår inte. Detta kan ha påverkats årets resultat.								
  Andel brukare inom socialpsykiatri som inte upplever diskriminering	91 %	92 %	91 %	94 %		95 %	Öka	2019

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Analys								
Förvaltningen kan konstatera att utfallet har sjunkit jämfört med föregående år och att årsmålet inte uppfylls. Analyser av utfallen pågår och redovisas i tertialrapport 1.								
  Andel brukare som trivs - funktionsnedsättning (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	85 %	83 %	89 %			80 %	80 %	2019
  Andel enskilda som klarar mer på egen hand inom socialpsykiatri	35,19	32,54 %	37,46 %	36,83		39 %	25 %	2019
Analys								
Förvaltningen kan konstatera att utfallet har sjunkit jämfört med föregående år och att årsmålet inte uppfylls. Analyser av utfallen pågår och redovisas i tertialrapport 1.								
  Andel insats/insatser avslutade enligt plan inom vuxna missbruk	61 %	60,6 %	60 %	64,6 %	60 %	42 %	42 %	VB 2019
  Andel meddelanden om avhysning som inkommit till förvaltningen från Kronofogdemyndigheten som kunnat avvärjas	22,73 %				35 %	65 %	tas fram av nämnd	VB 2019
Analys								
Under perioden har 27 meddelanden om avhysning inkommit till förvaltningen där fem har kunnat förhindras och 22 har verkställts. Grunden för avhysningarna har varit störningar och olovlig andrahandsuthyrning. Samtal har förts med hyresvärdar men då anledningen till avhysningarna är störning som ska föregås av kontakter med hyresgästen innan samt olovlig andrahandsuthyrning är det svårt att förhindra ett verkställande. Då förvaltningen får meddelande om avhysning kontaktas alltid berörd person eller familj då det kan finnas behov av stöd och hjälp.								
  Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de blir väl bemötta av stadens personal (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	90 %	92 %	89 %	94 %		95 %	90 %	2019
Analys								
Förvaltningen kan konstatera att utfallet har sjunkit jämfört med föregående år och att årsmålet inte uppfylls. Analyser av utfallen pågår och redovisas i tertialrapport 1.								
  Andel personer med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	83 %	84 %	81 %	82 %		83 %	78 %	2019
  Andel personer med insatser inom socialpsykiatri som är nöjda med hur utredningen av deras behov av stöd genomfördes	77 %	82 %	73 %	72 %		74 %	80 %	2019

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel ungdomar som i stockholmsenkäten skattar sin hälsa som god				80,5 %			-	2019
Analys	Resultat från Stockholmsenkäten. Enkäten genomförs vartannat år. Nästa gång 2020.							
 Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder alkohol				73 %			-	2019
Analys	Resultat från Stockholmsenkäten. Enkäten genomförs vartannat år. Nästa gång 2020.							
 Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder narkotika				92 %			-	2019
Analys	Resultat från Stockholmsenkäten. Enkäten genomförs vartannat år. Nästa gång 2020.							
 Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte använder tobak				91,94 %			-	2019
Analys	Resultat från Stockholmsenkäten. Enkäten genomförs vartannat år. Nästa gång 2020.							
 Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte blivit utsatta för hot och våld							-	2019
Analys	Resultat från Stockholmsenkäten. Enkäten genomförs vartannat år. Nästa gång 2020.							
 Andel ungdomar som i stockholmsenkäten uppger att de inte burit vapen							-	2019
Analys	Resultat från Stockholmsenkäten. Enkäten genomförs vartannat år. Nästa gång 2020.							
 Antal vräkningar som berör barn	1				1	0	tas fram av nämnd	VB 2019
Analys	Av de 22 avhysningar som genomförts var ett barn berört i en familj. Avhysningen berodde på olovlig andrahandsuthyrning.							
 Brukarens upplevelse av trygghet - LSS-boende, vuxna och barn (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	78 %	76 %	83 %	100 %		92 %	92 %	2019
Analys	Resultatet är inte jämförbart med 2018 års resultat eftersom detta inte inkluderade svar från boende i gruppboendestad, vilket höjde resultatet. Årsmålet för 2019 baserades på utfallet 2017, som låg på 92 %, då alla svar var inkluderade. Förvaltningen kan konstatera att resultatet har sjunkit sedan dess, vilket verkar gälla hela staden, och att årsmålet inte uppnås. Analyser pågår och redovisas i tertialrapport 1.							

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ Arbetsmarknadsnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna fortsätta att utveckla stödet till elever med funktionsnedsättning som går ut ungdomsgymnasiet och gymnasiesärskolan.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Kommunstyrelsen ska i samarbete med stadsdelsnämnderna ansvara för att barnskötare, socialsekreterare och medarbetare inom äldreomsorgen erbjuds vidareutbildning och kompetensutveckling.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Socialnämnden ska i samarbete med idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna och civilsamhällets aktörer utveckla hälsofrämjande insatser för personer med funktionsnedsättningar.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna följa upp konsekvenser av nya utskrivningsregler för brukare som kommer från slutenvård.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna göra en översyn av gällande riktlinjer med inriktning att alla stadsdelsnämnder ska inrätta lokala operativa samverkansforum för samverkan mellan skola, socialtjänst och polis.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och i samråd med landstinget utveckla en stadsövergripande handlingsplan för att förebygga självmord.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda en komplettering av stadens relationsvårdcentrums verksamhet så att den även inkluderar stöd till barn som upplevt våld.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda om det är möjligt att utveckla boendestöd inom missbruksområdet.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Socialnämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda vilka möjligheter det finns och vilka insatser som skulle krävas, i fall av våld i nära relationer, att se till att det är den våldsutsatta parten och inte våldsutövaren som bor kvar i det gemensamma boendet.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna göra en översyn av riktlinjerna för hur socialtjänsten agerar när ett barn eller en ungdom stängs av från skolan med sikte på snabbare insatser.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna göra en översyn avseende stadens ungdomsmottagningar gällande bland annat organisation och huvudmannaskap.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Socialnämnden ska i samarbete med utbildningsnämnden och stadsdelsnämnderna utreda förutsättningarna att införa kompetenshöjande insatser om könsstympling genom att införa en särskild utbildning som riktas till personal inom skola, vård och socialtjänst.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Stadsdelsnämnderna ska utveckla arbetssätt för att säkerställa att allvarssamtal med ungdomar och deras föräldrar samt polis ska hållas inom 48 timmar efter det att det kom socialtjänsten till kännedom att den unge för första gången begått eller misstänks ha begått brott.	2019-01-01	2019-12-31	

Nämndmål:

Barn och unga har sina behov tillgodosedda genom tidiga samordnade insatser

 Uppfylls helt

Beskrivning

För att barn och unga ska få rätt insatser i rätt tid sker ett strukturerat arbete med intern och extern samverkan, med samordnade insatser mellan vuxen-och barnhandläggning. Barn och unga med psykologiska, medicinska, sociala eller pedagogiska behov får samordnade insatser i ett tidigt skede för att bryta en ogynnsam utveckling. Insatserna ska vara främjande, förebyggande eller åtgärdande i form av frivilliga stödinsatser eller biståndsbedömda insatser. Utredningar genomförs med korta ledtider och insatserna är samordnade, vilket innebär att de utformas utifrån en helhetssyn där planering av stödet sker tillsammans med berörda aktörer och familjen.

För att utveckla samverkan mellan socialtjänst, förskola, grundskola och landsting kring barn som är i behov av stöd arbetar förvaltningen med samverkansforumet BUS, Barn i behov av särskilt stöd. Under året tas en handlingsplan med tydliga mätbara mål för arbetet fram. Inom ramen för BUS arbetar socialtjänsten aktivt med grundskolorna för att barn och unga ska nå målen i skolan. Detta görs genom att utveckla skolsociala arbetssätt för att öka skolnärvaron, föräldrasamverkan genom utbildningar och information, samverkansmöten för att upptäcka barn och unga i riskzon samt ett sammanhållet och långsiktigt våldspreventivt arbete. Barn som både har behov av stöd för att klara skolresultaten och stöd från socialtjänsten möts av medarbetare med hög kompetens och samsyn omkring barnets specifika behov. För att på bästa sätt tillgodose barnens behov utreder därför förvaltningen nya arbetssätt i samverkan med interna och externa aktörer. För att barn som är placerade ska ha likvärdiga möjligheter att nå goda skolresultat följs barnens skolnärvaro och skolresultat upp och riktade insatser sätts in efter behov. Socialtjänsten stärker även samverkan med förskolan inom ramen för forumet STIS, Stärkt Tidigt Stöd I Samverkan, bland annat genom konsultation för tidig upptäckt och ABC-föräldrträffar.

I syfte att utveckla samverkan får enskilda som har samordnad individuell plan lämna synpunkter kring hur samverkan har fungerat. Även de professionella aktörerna kring den samordnade individuella planen får lämna sina synpunkter.

Förväntat resultat

Förvaltningen har en ny modell för samordnade tidiga insatser och stöd för att tillgodose barns och ungas behov. Föräldrar och barn är nöjda med det stöd som ges.

Analys

För att ge tidiga och samordnade insatser till barn och unga utifrån en helhetssyn har ett familjeorienterat arbetssätt införts i samverkan mellan verksamheterna för barn och unga och vuxna. För att samordna pågående insatser där familjer både föräldrar och barn har behov av stöd och insatser fortsätter arbetssättet med så kallade case managers, som har hanterat tio sådana ärenden under året. En uppföljning har gjorts en gång per vecka, flera hembesök har genomförts samt möten med andra aktörer och familjens nätverk.

Under året har fyra familjer, aktuella inom verksamheten för barn och unga, beviljats träning- eller försökslägenhet. Fem familjer har kunnat överta sitt kontrakt och insatserna har då kunnat avslutas.

Skolresultaten för familjehemsplacerade barn har förbättrats. Vid vårterminens slut hade 63

procent av de familjehemsplacerade barnen klarat alla mål i jämförelse med 58 procent under samma tid år 2018. Det var fler flickor (81 procent) än pojkar (31 procent) som klarade alla mål. Totalt har sex ungdomar avslutat nionde klass vårterminen 2019, och av dessa var fem behöriga till gymnasiet. För de ensamkommande barnen var det endast 31 procent som klarade alla målen, vilket sannolikt beror på en bristande utbildningsbakgrund och en senare start i svensk skola.

Alla familjehem har under året fått hälsokort gällande de placerade barnen. Under året har 93 procent av de familjehemsplacerade barnen genomgått en hälsoundersökning och en tandvårdskonsultation. Fem ensamkommande barn har identifierats med att ha en eftersatt hälso- och tandvårdskontroll. För dessa barn har kontakt tagits med barn och ungdomsmedicinsk mottagning och tandläkarmottagning.

Modell för tidigt stöd

För att utveckla arbetssätt som säkerställer att barn och unga får samordnat stöd tidigt har projektet Modell för tidigt socialt stöd bedrivits under verksamhetsåret. Projektet har genomförts i samarbete med Uppdrag Psykisk Hälsa, Stockholms län och Uppdrag Psykisk Hälsa, Sveriges Kommuner och Regioner. I projektets styrgrupp har socialförvaltningen deltagit för att bidra med kunskap och följa utvecklingen.

De undersökningar, kartläggningar och analyser som gjorts inom projektet har bland annat visat att familjer får träffa flera olika personer i sin kontakt med socialtjänsten och att kontinuiteten kan öka. Kartläggning och behovsanalys visade sammanfattningsvis på följande:

- Bristfällig kontinuitet, familjer träffar flera olika personer i sin kontakt med socialtjänsten
- Bristfällig intern samverkan mellan förebyggande stöd och myndighetsutövning
- Långa väntetider till biståndsbedömda insatser
- Få insatser till riskgrupper såsom barn och unga som begått brott (utöver snatteri) samt barn till föräldrar med missbruk och/eller psykisk ohälsa.
- Stor andel barn och unga återaktualiseras för utredning
- Relativt liten andel familjer beviljas insats efter avslutad utredning och få tackar ja till insatser
- Få insatser att välja bland och insatserna är inte tillräckligt flexibla.
- Få utredningar där samtal med barn genomförts
- Få utredningar där kontakt har tagits med förskola och skola

Utifrån ovan nämnda analyser och de behov som framkommit har ett förslag på ny modell för tidigt stöd arbetats fram. Modellen innehåller ett förslag på en ny uppdelning av socialtjänstens insatser i fyra olika nivåer samt ett program med 13 punkter på hur socialtjänsten bör utvecklas. Målet med den nya modellen för tidigt socialt stöd är att skapa en socialtjänst som är lättillgänglig, håller hög och jämn kvalitet, bygger på kontinuitet och ser barn och unga i en helhet.

Stadsdelsförvaltningen har ansökt sociala investeringsmedel från staden för att testa modellen för tidigt socialt stöd i pilotformat, ansökan har gått vidare till nästa steg i ansökningsprocessen men slutgiltigt besked väntas först i början av 2020.

Stärk tidigt stöd i samverkan (STIS)

För att stärka stödet till barnfamiljer med barn mellan 0-5 år har förvaltningen genom STIS-arbetet (Stärkt tidigt stöd i samverkan) stärkt samarbetet mellan barnavårdscentralen, barnmorskemottagning, öppna förskolor, förskolor och socialtjänstens föräldrarådgivare. Arbetet har bland annat lett till en uppdragsbeskrivning för ABC-ambassadörer vid stadsdelsområdets samtliga förskolor och BVC. Detta för att sprida och säkerställa att alla föräldrar i stadsdelsområdet får vetskap om ABC föräldrautbildning och därmed ges möjlighet att delta.

Inom ramen för STIS har arbetet med att stärka och bygga upp en nära samverkansstruktur mellan BVC, BMM, öppen förskola, förskola och föräldrarådgivare fortsatt. Arbetet har bland annat resulterat i att fler föräldrar från förskolan och BVC har fått tillgång till tidigt stöd från socialtjänstens förebyggande arbete. Under året har 28 procent av samtalen kommit från BVC och BMM. 6 procent av samtalen kommer från förskolan (2018 var det 5 procent av samtalen som kom från förskolan). Siffrorna visar på att nära samverkan mellan aktörer som möter små barns föräldrar ger förutsättningar för att barn ska få tillgång till rätt stöd, i rätt tid från rätt instans.

Samverkansgrupp 6-16 år

För att tidigt upptäcka barn och ungdomar i behov av stöd och för att samverka runt barn och unga på individ-, grupp och samhällsnivå har förvaltningen samverkat med skola, polis och kulturförvaltningen. Arbetet har bland annat uppmärksammat behovet av att underlätta deltagandet i meningsfulla fritidsaktiviteter, vilket resulterat i en utvecklad samverkan mellan föreningar och samverkansgruppernas aktörer. En utmaning och fortsatt utvecklingsområde är att förmå alla samverkanspartners att prioritera mötena.

Skolsocialt arbete årskurs 6-9

För att stödja barn och unga med hög frånvaro har skolsocialt stöd erbjudits på Trollbodaskolan, Hässelbygårdskolan, Loviselundskolan och Smedshagskolan. 29 elever har fått skolsocialt stöd (17 flickor, 12 pojkar) och totalt har 16 elevärenden avslutats (9 flickor, 7 pojkar) med positivt resultat. Elevnärvaron har i genomsnitt ökat från 54,8 procent vid inskrivning till 75,6 procent vid utskrivning. Fler flickor än pojkar har avslutats med högre skolnärvaro. Även om underlaget inte varit tillräckligt omfattande för att kunna dra säkra slutsatser, visar mönster att stödet ger mest effekt när eleven har kvar kontakt med skolan i relativ stor utsträckning. Det skolsociala stödet har i genomsnitt pågått under sex månader. Föräldrar har i samband med uppstart fått information om, och kontaktuppgifter till förvaltningens föräldrarådgivare. Drygt hälften har tackat ja till föräldrastöd.

Barn i behov av särskilt stöd (BUS)

Förvaltningen har under verksamhetsåret arbetat för att samverkansforumet BUS, Barn i behov av särskilt stöd ska anpassas mer till lokala förutsättningar, av den anledningen har ett arbete genomförts med att dela upp det lokala BUS-området från att ha innefattat även Bromma stadsdelsförvaltning till att nu enbart innefatta den egna stadsdelsförvaltningen tillsammans med Region Stockholm och grundskola.

I mötesforumet BUS-individ träffas chefer och tvärprofessionellt diskuterar fram och tar beslut om skraddarsydda lösningar för familjer med komplexa behov. Implementering av forumet har gjort att antalet anmälda ärenden ökar. Då chefer från olika verksamheter anser att forumet är verksamt kommer antalet mötestider utökas under nästa verksamhetsår.

För att skapa en mer likställig och tidigare samverkan mellan socialtjänst och skola har en workshop anordnats för chefer för att diskutera behov av samverkan för olika målgrupper och förslag på åtgärder. Underlaget blev till grund för en handlingsplan för år 2020 och innefattar bland annat nya arbetssätt för att förbättra samverka i ärenden där skolan gjort en orosanmälan kring en elev.

Ungdomsmottagning alt. Psykisk och sexuell hälsa

Ungdomsmottagningen har under perioden 1 januari tom 31 december bokat in 2174 besök (varav unika personer) vilket är en ökning jämfört med 2018. 83 procent av besöken bestod av personer som identifierade sig som kvinnor. Andelen pojkar som går i samtal är fortsättningsvis låg i förhållande till antalet flickor i samtalskontakt med har ökat med 2,5 procentenhet jämfört med 2018.

Baserat på ovanstående statistik deltar varje ungdom i snitt vid 4-5 samtal. Många ungdomar söker för oro och nedstämdhet, upplevelse av att inte rätta till samt stress- och ångestproblematik. Kuratorerna möter ungdomar som varit utsatta för kränkningar och övergrepp, samlagssmärta och ungdomar som har funderingar kring sin sexuella identitet. Mottagningen har arbetat med att utveckla upptäckt av unga som utsätts för hedersrelaterat våld och därför har kuratorerna under hösten omarbetat inskrivningsfrågor till kuratorskontakt kring våld. Antalet samtal kring hedersrelaterade frågor är 34, en ökning från 22 sådana samtal 2018.

Med hjälp av uppföljningsinstrumenten Outcome Rating Scale (ORS) och Session Rating Scale (SRS) enligt Fit outcomes (Feedback informed therapy) ges ungdomen möjlighet att under pågående insats tycka till om den hjälp som erbjuds och utvärdera om den passar för de behov som finns. Därmed kan kuratorn följa insatsen och se hur den påverkar ungdomens liv vad gäller förändring. Under 2019 har 98 % av de påbörjade samtalskontakterna skattats enligt ORS-SRS, att jämföra med en målsättning om 90 %.

Förvaltningen erhöll under 2019 statsbidrag om 900 000 kronor för stärkt bemanning inom den sociala barn- och ungdomsvården. Medlen har använts till en extra biträdande enhetschef samt en bosamordnare.

Förvaltningen erhöll vidare 580 000 kronor i statsbidrag för att kvalitetsutveckla arbetet mot våld i nära relationer. Medlen har använts till en handläggartjänst inom relationsvårdsteamet, som arbetat med att utbilda och utveckla medarbetarna inom hedersrelaterat våld.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel aktuella ärenden där intern-SIP erbjudits	100 %					100 %		2019
Analys								
Totalt antal ärenden där det är fler enheter/verksamheter inblandade och där det kan vara aktuellt med en SIP.								

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel placerade barn som har behörighet till gymnasiet.	83 %					60 %		2019
Analys Könsuppdelad statistik har inte förts under 2019								
 Nöjdhet med SIP-möten	4,9					4,8		2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Arbeta fram en modell för hur barn och unga ska kunna erbjudas tidiga samordnade insatser inklusive frivilliga stödinsatser.	2019-01-01	2019-12-31	
 I samverkan med utbildningsförvaltningen utreda möjligheter till att starta "skol- och behandlingsverksamhet" inom stadsdelsområdet	2019-01-01	2019-06-30	
 Utveckla och förtydliga samt implementera rutiner och arbetssätt för att vid behov erbjuda intern-SIP eller SIP	2019-01-01	2019-08-31	

Nämndmål:

Barn och unga kommer till tals i ärenden som rör dem

 Uppfylls inte

Beskrivning

Med att komma till tals menas att barn och unga upp till 18 år har möjlighet att vara delaktiga och framföra sina åsikter i ärenden som direkt eller indirekt berör dem. Det gäller barn och unga som är direkt eller indirekt aktuella inom socialtjänsten, socialpsykiatrin eller inom stöd och omsorg till funktionsnedsatta. Att vara indirekt berörd av ett ärende kan vara att en förälder är i behov av insatser och att barnet eller den unge är direkt eller indirekt berörd.

För att få kunskap om barnets perspektiv och behov i familjer som är aktuella inom socialtjänsten arbetar förvaltningen familjecentrerat vilket innebär att barnet alltid får möjlighet att själv få prata med handläggare. Barnkonsekvensanalyser och barnchecklistor används för att säkerställa att barn och unga kommer till tals och görs delaktiga. Uppföljning och egenkontroll görs inom hela verksamheten i syfte att säkerställa att barnets röst hörs och att deras behov tillgodoses under hela insatsen.

Förväntat resultat

I den sociala dokumentationen framgår det att barnet eller den unge har kommit till tals genom att barnet eller den unge varit delaktig och framfört sina åsikter.

Analys

Individ och familj

Barn och ungdomar i familjer som utreds av familjerätten får alltid information om sina rättigheter och ges möjligheter att komma till tals vid en utredning avseende vårdnad, boende

eller umgänge. Barnet/ungdomen erbjuds alltid ett avslutssamtal. I de fall som barnet/ungdomen inte själv kommer till tals i ärendet beror det huvudsakligen på barnets låga ålder eller att hen uttryckligen sagt nej till samtal. Det kan även vara på grund av att respektive förälder inte godkänner att familjerätten pratar med barnet.

Enligt dokumentationen av ärenden som rör familjehemsplacerade barn har 57 procent haft samtal om sina rättigheter och anledningen till placeringen. Analyser visar dock att dokumentationen i vissa fall är bristfällig och bedömningen är att andelen är högre, varför ett utvecklingsarbete görs för att förbättra dokumentationsarbetet. Alla barn och unga har fått ta del av skriftlig information och av de familjehemsplacerade barnen har 77 procent haft tillgång till stödgrupper. De barn som inte har deltagit i stödgrupper har varit på väg att flytta eller själva valt att inte delta. Vid placering i skyddat boende görs en barnkonsekvensanalys i samtliga utredningar där det finns barn.

I barn- och ungdomsärenden har det genomförts barnsamtal i de ärenden där det har ansetts vara lämpligt utifrån barnets ålder och specifika situation. I 51 procent av ärendena genomfördes ett barnsamtal och i 29 procent av ärendena inhämtades information från barnets nätverk som hade god kännedom om barnet.

För att uppmärksamma barn i ärenden som rör vuxna har socialsekreterare inom Vuxenenheten och socialsekreterare inom Enheten för barn och unga samverkat i dessa ärenden. I ärenden som rör vuxna, men där det finns ett eller flera barn, genomförs en barnkonsekvensanalys innan beslut tas om insatser för den vuxne.

Utredningsenheten för barn och unga samt Vuxenenheten har gemensamt deltagit i projektet Nya Vägar. Syftet med projektet har varit att öka kunskapen hos förskolepersonal om orosanmälan och socialtjänstens hantering av ärenden där barn far illa.

Inom familjestödsenheten har samtliga barn, där familjen är beviljad familjebehandling, fått komma till tals. Antingen har barnet medverkat i ett eller flera samtal eller sagt ifrån att de inte vill medverka.

Förvaltningen har en gemensam barnrättssamordnare och barnrättsombud på enhetsnivå. Dessa har arbetat med att implementera barnkonventionen i den ordinarie verksamhetens arbetssätt och handlingsplaner har tagits fram på enhetsnivå. Barnrättssamordnarna har utbildat sig på barnrättsdagarna och ska utgöra ett stöd till övriga medarbetare i att omsätta barnkonventionen i praktik. Det familjeorienterade arbetssättet inom socialtjänstens bidrar till barnrättsperspektivet och barnets perspektiv i alla ärenden.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/pojkar	Utfall kvinnor/flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel ärenden där barn och unga kommer till tals.	62 %					90 %		2019
Analys								
Indikatorn omfattar Familjevården, Utredningsenheten barn och unga samt Familjestödets familjebehandling. Förvaltningen hade en hög ambitionsnivå och satte ett årsmål som utgick ifrån att det är möjligt att ha barnsamtal i övervägande del av ärendena men målet har inte kunnat uppnås. I ett flertal ärenden kan inte barnsamtal genomföras då det är olämpligt eller på grund av barnets låga ålder. Ett arbete pågår med att hitta olika former för ge alla barn en möjlighet att komma till tals.								

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ Ordna en föreläsning om barn som rättighetsbärare	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Ta fram en mall för barnkonsekvensanalys och barnchecklista för ärenden som avser en vuxen där ett barn påverkas direkt eller indirekt av ett myndighetsbeslut.	2019-01-01	2019-06-30	
✓ Ta fram en plan för implementering av barnrättsperspektivet i verksamheten	2019-01-01	2019-04-30	

Nämndmål:

Föräldrar har verktyg för att hantera sin föräldraroll

● Uppfylls helt

Beskrivning

En förtroendefull relation mellan föräldrar och barn fungerar som en skyddsfaktor för barn samtidigt som brister i hemmiljön är en riskfaktor. Olika former av föräldraskapsstöd är därför ett prioriterat förebyggande arbete som har betydelse för barnets hälsa och utveckling.

Stöd till föräldrar finns på mödra- och barnhälsovården, skola, förskola och fritidsverksamhet. Föräldraskapsstödet är varierat och består bland annat av föräldraträffar såsom ABC (alla barn i centrum) och ”Att vara förälder i Sverige”, gruppstöd samt enskild föräldrarådgivning. Förstföderskor inskrivna vid Hässelby gårds barnavårdscentral erbjuds hembesök vid 6 tillfällen under barnets första 15 månader. Med barnets bästa i fokus och med lyhördhet för familjens egen kultur förebyggs ohälsa hos barn genom att stärka familjens tillit till sin egen förmåga och familjer med behov av extra stöd upptäcks i tid.

Förväntat resultat

Föräldrar som deltagit på föräldraskapsstöd har fått hjälp och verktyg för att hantera sin föräldraroll.

Analys

Föräldraskapsstödsprogram

För att stödja föräldrar bidra till verktyg i deras föräldraskap har 17 föräldrastödsgrupp genomförts under året, varav två har hållits på arabiska. För att öka antalet som fullföljer hela programmet bestående av fyra träffar har personliga kontakter tagits med deltagarna samtidigt som en metodutveckling av kursen har gjorts. Detta resulterade i att 114 föräldrar fullföljde hela programmet under hösten, vilket var 21 procent fler än under våren. Förvaltningen arbetar systematiskt för att uppmuntra män att delta i programmet och ligger idag något högre än övriga staden vad gäller andelen män, som i slutet av 2019 låg på 34 procent. För att kunna erbjuda programmet i andra språk har ett metodutvecklingsarbete påbörjats i samverkan med andra stadsdelsförvaltningar.

Under året har 118 enkäter skickats till deltagare. Svarsfrekvensen blev 43 procent och resultatet visar att 37 procent upplevde att relationen mellan dem och deras barn förändrats till ”mycket bättre”, och 57 procent till ”något bättre”. Förvaltningen har arbetat med att öka svarsfrekvensen genom att aktivt informera om enkäten.

Enligt BUS handlingsplan för 2019 ska alla enheter inom förskola och skola utbilda en medarbetare till ABC-gruppleddare. Under året har totalt 23 nya gruppleddare utbildats och de yrkesgrupperna som varit representerade är föräldrarådgivare, förskolelärare, lärare, fritidspedagog, skolkurator och skolsköterska.

Individuellt föräldraskapsstöd

För att ytterligare stärka föräldrar som har behov av stöd eller rådgivning i sitt föräldraskap har föräldrarådgivning per telefon eller besök erbjudits. De flesta föräldrarna har hittat till föräldrarådgivarna via BVC. Förvaltningen har systematiskt arbetat för att öka andel hänvisning från bland annat förskola, skola och socialtjänst vilket bidragit till att fler ärenden inkommit via socialtjänsten och skola. 260 familjer har träffat föräldrarådgivare och totalt har 583 råd- och stödsamtal genomförts, i genomsnitt två till tre råd- och stödsamtal per familj. Andelen män som har deltagit i samtalen har minskat med sex procent, jämfört med 2018 vilket möjligen förklaras av att majoriteten av föräldrarådgivarnas målgrupp kommer via BVC och att det främst är kvinnor som besöker BVC med sina barn. En annan förklaring kan vara att många av de som sökt rådgivning har varit ensamstående kvinnor.

Samtalen och rådgivningen utformas alltid utifrån föräldrarnas behov och önskemål vilket bidragit till positiva resultat. Enligt en enkätundersökning svarar 83 procent "ja, verkligen" på frågan om de pratat om rätt saker och 75 procent svarade även detta på frågan om samtalet varit till hjälp för dem som föräldrar.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel föräldrar som deltagit i föräldrträffar och upplever att kontakten har lett till positiv förändring	89 %					90 %		2019
 Andel föräldrar som upplever att kontakten har lett till positiv förändring efter avslutad föräldrarådgivning	99 %					90 %		VB 2019
 Andel genomförda hembesök i samverkan med BVC	100 %					90 %		VB 2019

Nämndmål:

Personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning har insatser av hög kvalitet

 Uppfylls delvis

Beskrivning

För att personer med insatser inom socialpsykiatri och inom stöd och omsorg till personer med funktionsnedsättning ska ha insatser av hög kvalitet fortsätter förvaltningen att arbeta med bemötande genom att utgå från stadens bemötandeguide. Bemötandeguiden är en vägledning framtagen av Stockholms stad för alla som i sitt arbete eller i sin vardag möter

människor med funktionsnedsättning.

Analyser av synpunkter, klagomål, avvikelser och lex Sarahrapporter fördjupas och utvecklas för att på ett strukturerat sätt bidra till att anpassa och utveckla arbetssätt och bemötande utifrån målgruppens behov. Kunskapen om evidensbaserade arbetssätt höjs och fler evidensbaserade metoder införs successivt under året. Medarbetarna får kontinuerligt kompetensutveckling inom de områden som är aktuella för målgruppen. Uppföljningen av verksamheter som utför insatser, utifrån avtal och styrdokument, skärps och leder till kvalitetshöjningar. Individuella insatser följs upp och utvecklas för att nå uppsatta mål för individen.

Förväntat resultat

Uppföljningar på övergripande och individuell nivå sker strukturerat och bidrar till utveckling av verksamheten och till kvalitetshöjningar. Kvalitetshöjningen leder till att andelen brukare som är nöjda med bemötandet och trivs ökar.

Analys

Under året har som tidigare beskrivits stort fokus legat på ekonomi och budgethållningsåtgärder samtidigt som organisations- och ledningsförändringar genomförts. Dessa prioriteringar har i viss mån lett till att utvecklingsarbetet inte fått önskat genomslag på målluppfyllelsen.

Positivt är att brukare som trivs har ökat med hela fem procentenheter jämfört med 2018 och årsmålet uppfylls. Andelen som uppger att de blir väl bemötta av stadens personal sjönk däremot från 95 till 90. Det förväntade resultatet och nämndmålet uppfylls därmed delvis.

Arbete har bedrivits i verksamheterna för att personer med insatser inom socialpsykiatri och inom stöd och omsorg till personer med funktionsnedsättning ska få ett bra bemötande och nya arbetssätt har tagits fram.

För att bemöta brukarens behov och önskemål har möten som upplevts som långa delats upp till två kortare möten. Möten med klienter har anpassats och ägt rum på alternativa platser och tider. Kommunikation har skett på alternativa sätt och syn- och hörselintryck i verksamhetens fysiska miljö har setts över. Verksamheterna har sett över den information de har på stockholm.se med särskilt fokus på att informera om verksamhetenstillgänglighet.

Inom daglig verksamhet har arbetssätten setts över och resulterat i ett ökat brukarfokus. Exempelvis har informationsmaterialet blivit tydligare och utbudet har utökats med media. Verksamheten har fått positiv återkoppling från anhöriga. Att det goda arbetet som gjorts inte återspeglas i resultatet från brukarundersökningen kan delvis förklaras med att denna görs tidigt på året då verksamhetsårets utvecklingsarbete ännu inte fått effekt.

För att utveckla och höja kvaliteten har utbildningar i metoden kollegial observation genomförts under hösten. Implementering av metoden har hittills skett på några verksamheter. Metodens huvudpunkter är bemötande, integritet och självbestämmande. Behov som framkommer av observationerna integreras med genomförandeplanen för att ge den enskilde inflytande och medbestämmande över insatser som ges. Med hjälp av metoden synliggörs det faktiska arbetet därmed kan befintliga arbetssätt utvecklas och förbättras. Genom observationerna kan verksamheterna identifiera och sprida goda exempel.

Inom beställarverksamheten har en översyn av språkbruket genomförts i syfte förtydliga beslut och bedömningar. Genom att biståndsbesluten har förtydligats med rubriker är syftet att brukaren enkelt ska att förstå beslut och bedömning av insats.

Kompetensutveckling sker kontinuerligt utifrån målgruppernas behov genom att medarbetare fördjupar och utbildar sig inom utvalda ansvars- och intresseområde. Medarbetare har bland annat genomgått utbildning i specialpedagogik, lågaffektivt bemötande, delaktighet, psyk E-bas och våld i nära relation. Medarbetarna förmedlar och diskuterar den inhämtade kunskapen med övriga kollegor. Daglig verksamhet har genomgått Stockholms stads diplomutbildning för ett hbtq-kompetent och normmedvetet bemötande.

En processkartläggning har gjorts utifrån ett brukarperspektiv. Kartläggningen har lett till en insikt i verksamhetens processer och arbetssätt som är en av grundstenarna för arbetet med förbättringar och kvalitetsutveckling. Utvecklingsarbetet fortsätter under 2020.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ Ta fram en modell för sammanhållen uppföljning	2019-01-01	2019-05-31	
✓ Ta fram och införa ett arbetssätt för att löpande analysera och ta tillvara synpunkter, klagomål, avvikelser och andra underlag på varje enhet.	2019-01-01	2019-08-31	
✓ Välj ut och arbeta vidare med arbetssätt utifrån Bemötandeguiden	2019-01-01	2019-03-31	

Nämndmål:

Personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning är självständiga

● Uppfylls helt

Beskrivning

För att personer med insatser inom socialpsykiatri och inom stöd och omsorg till personer med funktionsnedsättning ska vara självständiga stärks delaktigheten i hela processen, från ansökan och utredning till val av insats och delaktighet i insatsens utförande. För de personer som är utan sysselsättning ligger fokus på att motivera till ett första steg in i sysselsättningsinsatser inom socialpsykiatri eller daglig verksamhet. De individer som har sysselsättningsinsatser motiveras till att komma vidare till nästa steg som kan vara andra arbetsförberedande aktiviteter i nära samverkan med Jobbtorg och Arbetsförmedlingen. Daglig verksamhet i egen regi ses över och utvecklas för att bättre matcha målgruppens behov. För att göra personer mer självständiga arbetar förvaltningen även med att motivera och stödja personer med funktionsnedsättning till en meningsfull fritid. Det handlar både om att ge stöd för att delta i befintliga aktiviteter och att utveckla utbudet av kultur-, idrotts- och andra hälsofrämjande fritidsaktiviteter.

Förväntat resultat

Andelen nöjda brukare ökar och fler personer med funktionsnedsättning upplever att de är delaktiga i insatsens utformning. Andelen enskilda som klarar mer på egen hand inom socialpsykiatri ökar.

Analys

Det långsiktiga utvecklingsarbete som bedrivits har bidragit till en positiv utveckling av andelen brukare med funktionsnedsättning som upplever att de kan påverka insatsens utformning som har ökat i jämförelse med 2018. Brukare inom socialpsykiatri som är nöjda med hur utredningen av deras behov genomfördes har ökat med hela fem procentenheter från 72 till 77 procent. Dock har andelen enskilda som klarar mer på egen hand sjunkit något. Förvaltningen menar att det förväntade resultatet kan anses som uppnått.

För att brukarna ska uppleva en så hög grad av självständighet som möjligt har arbetet med att stärka klients delaktighet både under ansöknings- och utredningsprocessen och därefter i utförandet av insatsen. Tydligare beställningar ger bättre underlag för att utforma bra genomförandeplaner. För att öka delaktigheten och medverka till en meningsfull fritid arbetar verksamheterna med bland annat brukarråd.

För att fler brukare ska uppleva att de är delaktiga i ansökning och utredningsprocessen har förvaltningen arbetat med att förtydliga befintlig information. Genom att verksamheterna genomför brukarråd ges brukare möjlighet att vara delaktiga, surfplattor har underlättat för brukarna att delta och medverka i att välja och ta fram nya aktiviteter. En verksamhet har deltagit i projektet Sprida mening. Projektet riktar sig till äldre personer med funktionsnedsättning och innebär att en handledare kommer ut till verksamheten och håller i aktiviteter anpassade för målgruppen.

För att stödja personer till en meningsfull fritid har de kommunala utförarna utsett kulturombud, med hjälp av brukarnas genomförandeplaner kan de anpassa fritidsaktiviteter som stämmer överens med brukarens önskemål. Utbudet av aktiviteter erbjuds och anordnas av verksamheter inom både egen och privat regi. En av de stora utmaningarna ligger i att motivera brukarna till att delta i aktiviteter. Resultatet av arbetssättet med kulturombud har medfört att fler brukare deltagit i olika aktiviteter och dessutom har variationen av aktiviteter utnyttjats i större utsträckning.

Daglig verksamhet har sett över och anpassat utbudet av aktiviteter för att tillmötesgå brukare med större omvårdnadsbehov.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ För in frågor om fysisk aktivitet och hälsa när genomförandeplan, individuell plan eller samordnad individuell plan upprättas och följs upp.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Informera om verksamheternas tillgänglighet	2019-01-01	2019-03-31	
✓ Medarbetare känner till Program för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning 2018-2023	2019-01-01	2019-03-31	

Nämndmål:

Personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning är trygga

 Uppfylls delvis

Beskrivning

För att personer med insatser inom socialpsykiatri och inom stöd och omsorg till personer med funktionsnedsättning ska känna sig trygga är dokumentationen om den enskildes behov, utredning och beslutade insatser fullständig och aktuell. Brukarna har kunskap om den egna dokumentationens innehåll. Medarbetarnas kunskap och arbetsätt för att uppmärksamma och ge stöd till personer som är utsatta för våld i nära relationer utvecklas i samverkan med och med stöd av förvaltningens relationsvårdsteam. Personer med funktionsnedsättning som har barn är trygga med att deras barn ses och tas hänsyn till i utredningsprocessen och när insatserna utförs. Under året genomförs utbildningar för att höja kompetensen hos medarbetarna med fokus på dokumentation, våld i nära relationer och barnrättsperspektivet.

Förväntat resultat

Hög brukardelaktighet i utredning och insats samt ökad kompetens hos medarbetarna om våld i nära relationer höjer andelen personer som upplever att de inte blivit diskriminerade och som känner sig trygga.

Analys

Utvecklingsarbete för att personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning ska känna sig trygga pågår kontinuerligt. Arbetet återspeglas dock inte i resultaten för indikatorerna, då såväl andelen brukares upplevelse av trygghet på LSS-boende som andelen brukare som inte upplever diskriminering har sjunkit (*Vi inväntar svar på frågor ställda till SLK omkring utfallen på indikatorerna. Möjligen finns förklaringar som har att göra med övergången från postala undersökningar till digitala som skett successivt över ett par år. Återkommer då svar inkommit*). Förvaltningen kan därmed konstatera att förväntade resultat och nämndmål inte uppfylls. Arbete pågår med att analysera utfallen och förvaltningen redovisar slutsatser av analyserna i samband med tertialrapport 1.

I syfte att höja kompetensen och säkerställa att barn ses och tas hänsyn till i utredningsprocessen har medarbetare deltagit i utbildningar i barnrättsperspektiv. För att öka barns trygghet och delaktighet i ärenden som indirekt och direkt berör barn har ett barnombud utsetts.

Medarbetare inom myndighetsutövning och utförarverksamheter har under året deltagit i utbildningen om våld i nära relationer. Genom utbildningen har medarbetare fått kunskap om hur de kan identifiera tecken på våld, förhållningssätt och agerande.

Arbetet med brukarens delaktighet och förståelse för utredning, beslut och mål för insatserna har betydelse även för den upplevda tryggheten. På beställarenheterna har en översyn av språkbruket genomförts i syfte att förtydliga beslut och bedömningar. Genom att biståndsbesluten har förtydligats med rubriker är syftet att brukaren enkelt ska förstå beslut och bedömning av insats vilket medför att brukaren kan känna sig trygg. Läs mer om delaktighet under nämndmålet Personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning är självständiga.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel medarbetare som har deltagit i utbildning kring våld i nära relation	92 %					90 %		2019

Nämndmål:

Unga, vuxna och familjer med missbruksproblematik får tidigt stöd

 Uppfylls helt

Beskrivning

För att tidigt nå personer med missbruksproblematik samt riskbruk och därmed kunna erbjuda stöd och motivera till att ta emot hjälp utvecklar förvaltningen fler kontaktytor. Kontakterna leder till främjande, förebyggande eller åtgärdande insatser i form av frivilliga stödinsatser eller biståndsbedömda insatser. Arbetssättet förväntas leda till att fler unga, vuxna och familjer med missbruksproblematik fångas i ett tidigt skede och får stöd och hjälp i sin situation. För att unga, vuxna och familjer med missbruksproblematik ska få rätt insatser i rätt tid krävs ett strukturerat arbete med samverkan mellan såväl egna verksamheter som med bland annat landstinget, ideella organisationer och föreningar. Ett samarbetsprojekt, Nya Vägar, är ett samarbete mellan socialtjänst, förskola och Ersta vändpunkt som fokuserar på att ge samlat stöd och behandling till barnfamiljer med missbruksproblematik.

I syfte att minska risken för att unga, vuxna och barnfamiljer lever under osäkra boendeförhållanden eller riskerar att bli vräkta intensifieras det vräkningsförebyggande arbetet samtidigt som arbetet med budget- och skuldrådgivning samt arbetet med kompensatoriska åtgärder stärks. För att öka möjligheterna till en fast bostad för den som lever i hemlöshet eller i osäkra boendeförhållanden ska boendestödet utvecklas i försöks- och träningslägenheter.

Förväntat resultat

Andelen unga, vuxna och familjer med missbruksproblematik minskar. Antalet unga som blir omhändertagna enligt lag om omhändertagande av berusade personer, LOB, minskar.

Analys

Att ha ett stadigvarande boende är en viktig förutsättning för att klara att bli fri från missbruk och beroende. För att stödja målgruppen unga, vuxna och familjer med missbruksproblematik har därför fokus varit på arbetet med boendekedjan och att minska antalet avbrutna boendeinsatser. För personer som är i behov av försörjningsstöd har förändringsplaner skrivits i 61 procent av ärendena. Förvaltningens andel insatser som avslutas enligt plan inom vuxna missbruk ligger betydligt högre än stadens målvärde och har även förbättrats i jämförelse med 2018.

Under året, fram till november 2019, har 147 meddelanden om omhändertagande av berusade personer (LOB) inkommit till förvaltningen, varav 22 unga vuxna i åldrarna 18-24 år. Antalet

omhändertagna unga vuxna sjönk under året varför förvaltningen bedömer att det förväntade resultatet uppnås. Ett felaktigt alltför högt utfall rapporterades på nämndindikatorn "Antalet unga som omhändertas enligt LOB" i tertialrapport 2. Varje ung vuxen som har omhändertas enligt LOB, får ett brev med kontaktuppgifter och information om stöd och hjälp som förvaltningen kan erbjuda vid behov. Om den unge vuxne inte har kontaktat förvaltningen efter det första brevet skickas en påminnelse.

För att stävja vräkningar har budget- och skuldrådgivningen haft en viktig roll under året. Budget- och skuldrådgivaren har hanterat 44 ärenden under året, i dessa ärenden har det förekommit 10 barn. Budget- och skuldrådgivaren har även givit stöd i Boskolan för nya boenden i försöks- och träningslägenheter samt prioriterat hemlösa personer så att härbärgeskostnaderna kunnat minska under året. Under året har 20 personer övertagit kontraktet gällande försökslägenheter, vilket var årsmålet för 2019.

Under året har fem avhysningar kunnat förhindras. Av dessa var tre barnfamiljer. 22 avhysningar har dock verkställts, där ett barn var direkt berörd av avhysningen. De främsta orsakerna till avhysningar som verkställs är olovlig andrahandsuthyrning och störningar. Förvaltningen fortsätter med ett aktivt uppsökande arbete och samarbetet med hyresvärdar i stadsdelsområdet.

Stadsdelsnämnden erhöll under 2019 statsbidrag om 500 000 kronor för att motverka akut hemlöshet. Medlen användes till en bolots-tjänst inom lägenhetsverksamheten.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Antal personer per dag som deltar i Café gemenskaps verksamhet.	55	37	18			60		VB 2019
Analys								
Antal EU medborgare som besöker Café i gemenskap har ökat under året. Flera besökare kommer från annan kommun eller från annan stadsdel och är medräknade i periodens utfall. Antal besökare från stadsdelsområdet beräknas vara cirka 45 personer per dag i genomsnitt under perioden. Under året har i genomsnitt 60 personer per dag besökt Cafeét vilket ligger i linje med årsmålet besökare per dag.								
 Antalet unga som har omhändertagits enligt LOB.	22				22	50		VB 2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Ett förebyggande arbetssätt tas fram för att upptäcka och stödja personer med spelmissbruk (periodicitet behöver sättas)	2019-01-01	2020-03-31	
 Utveckla samarbetet med Café i gemenskap inom ramen för det idéburna offentliga partnerskapet så att fler i målgruppen deltar i verksamheten	2019-01-01	2019-06-30	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

1.5. I Stockholm har äldre en tillvaro som präglas av hög kvalitet, trygghet och självbestämmande

🟡 Uppfylls delvis

Analys

Förvaltningen bedömer att målet för verksamhetsområdet uppfylls delvis. Bedömningen bedöms främst på att merparten av de av kommunfullmäktige beslutade indikatorerna uppfylls delvis. Tre indikatorer uppfylls helt, särskilt positivt är att upplevelsen av måltiden som en trevlig stund på dagen ökat från 69 till 73 procent. Även andelen nöjda omsorgstagare i vård- och omsorgsboende ligger över stadens årsmål med ett utfall på 82 procent.

Förvaltningens äldreomsorg har under året genomgått en omorganisation som innebär att beställar- och utförarverksamhet nu är organiserade i en avdelning. Detta bidrar till en utveckling av den samverkan, kommunikation och ömsesidiga förståelse mellan myndighetsutövning och utförande som är en viktig del i kvalitetsarbetet.

Under våren 2019 tillträdde ny avdelningschef. Fokus under året har i första hand legat på verksamhetens ekonomiska läge och budgethållningsåtgärder. Parallellt med detta har ett antal nyckeltal för såväl ekonomi som verksamhet tagits fram som följs noggrant. Samtidigt har en genomlysning av verksamheterna påbörjats för att få en helhetsbild och identifiera utvecklingsområden. Det arbete som gjorts framför allt under andra halvåret har varit nödvändigt för att skapa en plattform för verksamhetsutveckling och kvalitetshöjande arbete.

Under året har Skolörtens vård- och omsorgsboende avvecklats och tid och resurser har behövt prioriteras om för att uppfylla de boendes önskemål om annat boende samt att erbjuda medarbetarna likvärdiga arbeten inom förvaltningen.

Insatser av hög kvalitet

För att höja kvaliteten har kompetensutveckling gjorts inom flera områden, bland annat psykiatri, hygien, läkemedelshantering och förflyttningsteknik. 100 medarbetare inom Koppargårdens vård- och omsorgsboende har gått en tredagars grundutbildning i demensvård enligt Silviahemmets filosofi och certifierades i oktober. För att säkerställa att brukare får insatser enligt beslut och behov har rutiner utvecklats för att systematiskt följa upp ärenden och beslut. Flera verksamheter har infört kvalitetsråd för att hantera synpunkter och avvikelser och under hösten har ett forum för hälso- och sjukvårdsfrågor skapats.

Arbetet med att höja kvaliteten i insatserna för de äldre har mycket hög prioritet och arbetet fortsätter med stärkta förutsättningar utifrån de analyser och grundstenar som lagts under 2019.

De äldres delaktighet

Att stärka de äldres upplevelse av att vara delaktiga är förknippat med kvaliteten på dokumentationen, däribland genomförandeplanerna, och på vilket sätt detta görs tillsammans med de äldre. Dokumentationsombud har tillsatts och ett utvecklingsarbete i beställarverksamheten förväntas säkerställa att genomförande överensstämmer med beställd insats. Ett arbete för att utveckla, kartlägga och beskriva processerna och kvalitetskraven i arbetssätt och rutiner påbörjades under hösten och förväntas bidra till kvalitetsutvecklingen i

dokumentation, genomförandeplaner och därmed de äldres delaktighet.

De äldres upplevelse av trygghet

För att öka brukarens känsla av trygghet och kontinuitet har kontaktpersonens roll och ansvarsområden utvecklats och förtydligats inom flera enheter. Från och med september 2019 minskade andelen timanställda jämfört med samma månader 2018 men arbetet med att minska denna andel behöver intensifieras och takten öka för att bidra till en högre personalkontinuitet.

Det förebyggande arbete som bedrivs inom ramen för förvaltningens olika mötesplatser och aktivitetscenter är mycket positivt. Aktiviteterna är populära och uppskattade och antalet besökare på Hässelgården och Växthuset har ökat jämfört med 2018.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att måltiden är en trevlig stund på dagen	73 %	71 %	73 %	69 %		70 %	70 %	2019
  Andel boende på vård- och omsorgsboende som upplever att möjligheten att komma utomhus är bra	51 %	47 %	52 %	51 %		53 %	57 %	2019
Analys Förvaltningen når inte årsmålet. Utfallet är detsamma som 2018. Analys av resultatet görs och åtgärd kommer att vidtas.								
  Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs i hemtjänsten	75 %	80 %	74 %			80 %	85 %	2019
Analys Förvaltningen når inte målet. Analys av resultatet görs och åtgärd kommer att vidtas.								
  Andel omsorgstagare som upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs på vård- och omsorgsboende	67 %	49 %	76 %			72 %	76 %	2019
Analys Förvaltningen når inte årsmålet. Analys av resultatet görs och åtgärd kommer att vidtas.								
  Andel trygga omsorgstagare i hemtjänsten	72 %	73 %	75 %			78 %	81 %	2019
Analys Förvaltningen når inte målet. Analys av resultatet görs och åtgärd kommer att vidtas.								
  Andel trygga omsorgstagare i vård- och omsorgsboende	81 %	81 %	81 %			90 %	87 %	2019
Analys Förvaltningen når inte målet. Analys av resultatet görs och åtgärd kommer att vidtas.								
  Andelen nöjda omsorgstagare i dagverksamhet	89 %	85 %	94 %			95 %	92 %	2019

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Analys Förvaltningen når inte målet. Analys av resultatet görs och åtgärd kommer att vidtas.								
  Andelen nöjda omsorgstagare i hemtjänst	76 %	73 %	78 %			78 %	84 %	2019
Analys Förvaltningen når inte målet. Analys av resultatet görs och åtgärd kommer att vidtas.								
  Andelen nöjda omsorgstagare i vård- och omsorgsboende	82 %	79 %	84 %			78 %	81 %	2019
  Antal personal en hemtjänsttagare med minst två besök om dagen möter under en 14-dagarsperiod	11			11,3		11	10	2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och i samråd med Stockholms läns landsting utreda hur biståndsbedömarrollen kan utvecklas mot en renodling av å ena sidan myndighetsutövning, å andra sidan rådgivning och vägledning. Detta ska säkerställa en sammanhållen planering och tillgänglig uppföljning av samhällets insatser som utgår från den enskilda äldres behov och perspektiv.	2019-01-01	2019-12-31	
  Äldrenämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna utreda möjligheten att få äldreomsorg på sitt modersmål.	2019-01-01	2019-12-31	

Nämndmål:

Äldre har insatser av hög kvalitet

 Uppfylls delvis

Beskrivning

För att utveckla och anpassa insatser efter de äldres behov och önskemål görs löpande strukturerade uppföljningar på individ- och verksamhetsnivå. Synpunkter, klagomål och avvikelser samt Lex Sarah och Lex Maria analyseras.

Hög kompetens hos medarbetare är centralt för att ge stöd och insatser av hög kvalitet. Kompetensutveckling sker kontinuerligt inom bland annat demenssjukdomar, hygien och nutrition. Kunskaperna i det svenska språket förbättras genom språkutbildningar. Ett gott bemötande har stor betydelse för att de äldre ska känna sig nöjda med kvaliteten i äldreomsorgen. Kunskap och förståelse för hur vi ska bemöta de äldre på bästa sätt fördjupas och utvecklas med utgångspunkt i stadens bemötandeguide.

De verksamheter där hälso- och sjukvårdsinsatser ges fortsätter sitt arbete för att ge en säker och god vård. Sjuksköterskor och undersköterskor ges kompetensutveckling inom exempelvis

läkemedelshantering, nutrition, dokumentation och demens. Genom att använda de kvalitetsregister som finns kan verksamheterna analysera, åtgärda och följa upp kvaliteten i verksamheterna.

Förväntat resultat

Strukturerade uppföljningar och analyser leder till kvalitetshöjande verksamhetsutveckling och bidrar till att andelen äldre som är nöjda med sina insatser ökar.

Analys

Som beskrivits i sammanfattningen av målet för verksamhetsområdet har ekonomi och budgethållningsåtgärder haft hög prioritet under året. Samtidigt har grunderna för ett kvalitetsutvecklingsarbete lagts med hjälp av analyser av nyckeltal och genomlysningar av organisation och verksamhet.

Positivt är att andelen nöjda omsorgstagare i vård- och omsorgsboende har ökat från 77 till 92 procent jämfört med 2018 och att årsmålet för indikatorn därmed uppnås. Andelen nöjda omsorgstagare i hemtjänst sjönk något från 77 till 76 procent. Förvaltningen hade en hög ambitionsnivå avseende andelen nöjda med dagverksamhet och når inte riktigt årsmålet för indikatorn.

Som ett komplement till Socialstyrelsens brukarundersökning har också biståndshandläggarna på uppdrag av äldreförvaltningen genomfört en kvalitetsuppföljning på individnivå. Uppföljningarna syftar till att få kännedom om de äldres upplevelse av insatserna och omfattar bland annat frågor om bemötande, delaktighet och kontinuitet. Svaren är anonyma och rapporteras sedan till äldreförvaltningen som gör en sammanställning för hela staden. Resultaten av dessa visar bland annat att 99 procent av de äldre inom hemtjänsten och 95 procent inom vård och omsorgsboenden svarar att de alltid eller oftast får ett respektfullt bemötande av medarbetarna.

Hög kompetens är centralt för kvaliteten i insatserna. Verksamheterna har under året genomfört utbildningar i syfte att höja och säkerställa kompetensen. Utbildningarna har tagits fram utifrån verksamheternas behov och tidigare uppföljningsresultat. Exempel på områden för genomförda utbildningar är psykiatri, hygien, läkemedelshantering och förflyttningsteknik. För att kunna ge så bra hjälp som möjligt vid förflyttning i hemmet har hemtjänstens medarbetare fått vidareutbildning i förflyttningsteknik.

Koppargårdens vård- och omsorgsboende är ett gott exempel vad gäller kompetenshöjningen inom demensvård då omvårdnadspersonal från demensavdelningarna, ledning och administration genomfört en Silviahemscertifiering. Detta innebär att 100 medarbetare har gått en tredagars grundutbildning i demensvård enligt Silviahemmets filosofi. Ledningen har dessutom gått en fördjupad utbildning. Certifieringen uppmärksammades i oktober med diplomutdelning under festliga former.

Som en del av utvecklingsarbetet och med syfte att öka andelen nöjda brukare har beställarverksamheten under året tagit fram rutiner och arbetssätt för att systematiskt följa upp ärenden och beslut. Genom att analysera tidrapporter för brukare och säkerställa att genomförandeplanerna överensstämmer med beställning och utförd tid kan biståndshandläggare säkerställa att brukare får insatser enligt beslut och behov.

För att säkerställa att synpunkter, klagomål och avvikelser åtgärdas har arbetsätten setts över. Ett gott exempel är Koppargården och Skolörtens servicehus som regelbundet har särskilda kvalitetsråd där avvikelser tas upp och åtgärder planeras.

Under hösten har ett forum för hälso- och sjukvårdsfrågor skapats i syfte att arbeta mer strategiskt med dessa frågor för att höja kvaliteten för brukaren. De som medverkar i detta forum är enhetschefer, avdelningschef, medicinskt ansvarig sjuksköterska (MAS), medicinskt ansvarig för rehabiliteringen (MAR), dokumentationsstödare och dietist vid behov.

Genom att registrera i befintliga kvalitetsregister kan verksamheterna höja kvaliteten. Arbetet med att säkerställa att registreringen i senior alert sker i större utsträckning har resulterat i att 100 % nu gör denna registrering. Både Koppargårdens vård- och omsorgsboende och Skolörtens servicehus registrerar även i palliativregistret. Koppargården har under året även informerat om arbetssätt och säkerställt registrering i kvalitetsregistret BPSD (Beteendemässiga och Psykiska Symptom vid Demens).

Med syfte att höja kvaliteten har verksamheterna påbörjat arbetet med att systematiskt analysera och åtgärda identifierade utvecklingsområden från olika uppföljningsresultat. En tydlig information och kommunikation har varit central i arbetet med att utveckla och förbättra verksamheterna.

Att höja kvaliteten för brukarna är fortsatt en prioriterad fråga under 2020.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel registreringar i systemet Senior alert där samtycke med den äldre finns	100 %					90 %		2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Informera medarbetare om samt säkerställa registrering i BPSD på berörda enheter	2019-01-01	2019-12-31	
 Ta fram och införa ett arbetssätt för att löpande analysera och ta tillvara synpunkter, klagomål och avvikelser och andra underlag.	2019-01-01	2019-12-31	

Nämndmål:

Äldre är delaktiga i utredningen och hur insatserna utförs

 Uppfylls inte

Beskrivning

Den äldre ges möjlighet att vara delaktig i sin utredning, att välja utförare av insatsen samt ha inflytande över hur och när insatserna utförs. Den äldres delaktighet i hur och när insatserna utförs nås bland annat genom att genomförandeplanen upprättas tillsammans med den äldre, innehåller rätt information om behov och önskemål samt är aktuell. Såväl den äldre som utföraren av insatser har god kännedom om genomförandeplanens innehåll. Inom hemtjänsten

utvecklas arbetet med ramtid ytterligare för att den enskilde ska kunna ha mer inflytande över sin beviljade tid.

Förväntat resultat

De äldre är delaktiga i sina genomförandeplaner, som är aktuella och kända, vilket leder till att andelen som känner sig delaktiga ökar.

Analys

Resultatet från Socialstyrelsens brukarundersökning visar att 67 procent av de svarande som bor på vård- och omsorgsboende upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs, vilket innebär att årsmålet för indikatorn inte uppfylls. Det är en minskning med fyra procentenheter mot föregående år. Skillnaden är stor mellan kvinnors och mäns svar där kvinnor i större utsträckning upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs. Samtidigt ger de kompletterande individuppföljningar som beskrivits under föregående nämndmål en annan bild: Enligt dessa anser 84 procent på vård- och omsorgsboende att de har möjlighet att påverka hur hjälpen utförs och 84 procent anser att personalen kommer inom rimlig tid om hjälp påkallas.

Bland personer med hemtjänstinsatser svarar 75 procent att de upplever att de kan påverka hur hjälpen utförs, vilket är en minskning jämfört med 2018. Resultatet visar att män är något mer positiva till upplevelsen att kunna påverka hjälpen än vad kvinnorna är. Sammantaget är bedömningen att det förväntade resultatet för nämndmålet inte uppnås.

Arbetet med att göra de äldre delaktiga i hur insatser utformas har bland annat samband med genomförandeplanerna. Utveckling av arbetssätt och insatser för att höja kvaliteten avseende delaktighet och genomförandeplaner har av tidigare nämnda orsaker inte fått det önskade genomslaget, men arbetet intensifierades mot slutet av året och ligger i fokus för utvecklingsarbetet.

Under året har hemtjänsten förstärkts med en person som har utbildat medarbetare och dokumentationsombud i social dokumentation som omfattar genomförandeplaner och löpande dokumentation. Syftet har varit att samtliga medarbetare ska ha en god kännedom kring den sociala dokumentationen för att hemtjänstens brukare ska ha en fullständig och aktuell genomförandeplan.

Ett utvecklingsarbete har även genomförts i beställarverksamheten i syfte att ytterligare säkerställa att genomförandeplanerna överensstämmer med beställd insats. Under hösten har nya rutiner och processer för hanteringen av genomförandeplaner tagits fram.

Andelen genomförandeplaner som återkopplas till handläggare inom 14 dagar är lågt. Som ett första resultat av det fokus som lagts på detta förbättringsområde har antalet genomförandeplaner dock ökat mot slutet av året.

Fortsatt arbete med analyser och åtgärder krävs för att öka delaktigheten och åstadkomma förbättringar inom området. Ett arbete startade under hösten för att utveckla, kartlägga och beskriva väl fungerande processer från beställning till utförande av hemtjänstinsatser. Arbetet beskrivs vidare under mål 3.2.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andelen beställningar där genomförandeplaner har återkopplats till handläggare inom 14 dagar	26 %					80 %		2019
Analys								
Fortsatt arbete med analyser och åtgärder för att öka delaktigheten och åstadkomma förbättringar inom området pågår. Ett arbete startade under hösten för att utveckla, kartlägga och beskriva väl fungerande processer från beställning till utförande av hemtjänstinsatser och löper vidare in i 2020.								

Nämndmål:

Äldre är trygga med det stöd och de aktiviteter som ges

 Uppfylls delvis

Beskrivning

För att den äldre ska känna trygghet är en hög personalkontinuitet och medarbetarnas kompetens centralt. För att öka personalkontinuiteten fokuserar förvaltningen på att rekrytera tillsvidareanställda med rätt kompetens och kvalifikationer. Antalet visstidsanställda och timanställda minskar. Även inom hälso- och sjukvården för äldre ska kontinuiteten avseende sjuksköterskor vara hög och alla boenden har en patientansvarig sjuksköterska.

Medarbetarnas kunskaper om våld i nära relationer och förmåga att tidigt upptäcka signaler på att någon utsätts för våld höjs genom kompetensutveckling inom såväl myndighetsutövning som utförarverksamheter. För att fördjupa kunskapen och få stöd i detta arbete påbörjas ett samarbete med förvaltningens relationsvårdsteam. Utbudet av program och aktiviteter på förvaltningens öppna mötesplatser och aktivitetscenter utvecklas och anhörigombud finns både inom myndighets- och utförarsidan.

Dokumentationen är central för att medarbetare som möter de äldre ska ha kunskap och förståelse för den enskildes behov och specifika situation. Arbetet med att utveckla och förbättra dokumentationens kvalitet och innehåll, som beskrivs under nämndmålet om delaktighet, har därmed påverkan även på den äldres upplevelse av trygghet.

Förväntat resultat

Andelen tillsvidareanställda ökar och därmed minskar visstids- samt timanställda. Aktiviteter på mötesplatser utvecklas. Personalkontinuiteten ökar inom hälso- och sjukvården. Kompetensen inom våld i nära relationer ökar.

Analys

De äldres upplevelse av trygghet enligt Socialstyrelsens brukarundersökning har sjunkit i jämförelse med 2018. Inom vård- och omsorgsboende är andelen 81 procent, att jämföra med 90 procent 2018. Inom hemtjänsten har andelen som upplever sig som trygga sjunkit från 76 procent 2018 till 72 procent. Under året har arbetet med att minska antalet timanställda

påbörjats och trenden pekar något nedåt under året men takten behöver öka. Inom hemtjänsten uppnås målet om att möta max 11 personal under en 14-dagarsperiod och en viss förbättring har skett jämfört med föregående år. Aktiviteterna på förvaltningens mötesplatser för äldre håller hög kvalitet och utvecklas kontinuerligt, och kompetensutveckling inom våld i nära relationer har skett på olika nivåer under året. Sammantaget konstaterar förvaltningen att delar av det förväntade resultatet uppnås och att nämndmålet uppfylls delvis. Nedan redogörs för delar av det arbete som bedrivits och som ska fortsätta och utvecklas för att uppnå resultat och måluppfyllelse.

För att öka brukarens känsla av trygghet och kontinuitet har kontaktpersonens roll och ansvarsområden utvecklats och förtydligats inom flera enheter, bland annat genom att kontaktpersonen utför hjälpinsatserna hos den äldre så ofta som möjligt.

En hög personalkontinuitet förväntas bidra till att den äldre känner sig trygg och arbetet fortgår och intensifieras med att minska antalet timanställda. Ett behov av att ersätta sjukfrånvaro och ledigheter med timanställd personal kommer dock alltid att finnas. Från och med september i år minskade andelen timavlönad personal jämfört med samma månader 2018. Högst andel timanställda finns inom hemtjänst.

För att tidigt kunna se signaler på att det förekommer våld i nära relationer och veta hur man ska agera har medarbetare från både beställare och utförare under året deltagit i utbildningar och föreläsningar på temat. I oktober arrangerades våldsförebyggande veckan inom hela förvaltningen med särskilda föreläsningar, på temat våld i äldres nära relation, som riktades mot äldreomsorgens medarbetare. För att ytterligare stärka förmågan att tidigt uppmärksamma våld i nära relation har metoden FREDA kortfrågor införts inom beställarverksamheten. Ett arbetssätt har även tagits fram i samband med ärendedragning som innebär att statistik förs över ärenden där det förekommer eller finns misstanke om våld i nära relationer.

För att skapa trygghet och en ökad inkludering för besökarna inom förvaltningens förebyggande verksamheter såsom mötesplatser har enhetens medarbetare genomgått en HBTQ-diplomering. Hela arbetsgruppen har också avslutat högskolepoängskursen ”Våld i nära relation”.

Ett gott exempel är det stadsgemensamma projektet ”Matlyftet” som har genomförts i den förebyggande verksamheten. Projektet arbetar med att skapa en sund förebyggande livsstil för äldre. En föreläsningsserie kring äldres hälsa genomfördes under hösten på Hässelgårdens aktivitetscenter som avslutades med en julfest med ABBA-tema. Under årets föreläsningsserie berördes vikten av att bryta äldres isolering, förebygga undernäring samt vikten av fysisk aktivitet och social samvaro för äldre. En oväntad vinst med projektet var att många nya besökare hittade till Hässelgården och att man efter föreläsningarna fick slå sig ner och provsmaka nyttigt tilltugg och då knöt nya bekantskaper. En ny sundare cafémeny, ny cafémiljö och nya former av inspirerande motionspass är andra delar av enhetens satsning på äldres välbefinnande och hälsa.

Tryggt mottagande i hemmet

Förvaltningen har erhållit medel för att starta Tryggt mottagande i hemmet. Verksamheten har startat under hösten och tre undersköterskor är rekryterade till detta.

Tryggt mottagande i hemmet är en insats som kan beviljas till äldre som skrivs ut från slutenvård eller korttidsvård till ordinärt boende. Under två veckors tid får den äldre insatser

från hemtjänst där en och samma undersköterska ansvarar för att koordinera olika aktörer såsom hemtjänst, hemsjukvård och primärvård.

Aktivitetscenter

För att bryta isolering och ensamhet pågår och utvecklas arbetet med att erbjuda trygga aktiviteter till äldre vid förvaltningens tre aktivitetscentra.

Aktivitetscenter Fästmanssoffan i Nälsta har minst antal öppettimmar och ligger mest isolerat och busskommunikationerna är få. Under våren gick besöksantalet ner men ökade igen under hösten. Besökarna kommer främst från de 30-tal lägenheter som finns i samma fastighet och många är äldre med begränsad ork. Inom övriga två verksamheter kommer majoriteten av besökarna utifrån vilket gör att besöksgrupperna där är mer varierade i ålder och rörlighet.

Aktivitetscenter Hässelgården, vid Hässelby gård, har nu efter drygt 1,5 års verksamhet etablerats och fått en stabil besöksfrekvens och bland annat gypapassen där är populära. Större arrangemang såsom informativa föreläsningar, uppträdanden och de mest besökta träningspassen förläggs till Hässelgården då dessa lokaler är bäst anpassade för större grupper. Hässelgården har under året haft en ökning av antalet besök med över 20 procent jämfört med 2018. Cirka 17 procent av besöken utgörs av män, även det är en ökning jämfört med föregående år.

Aktivitetscenter Växthuset, i Vällingby centrum, har totalt haft flest besökare med i snitt cirka 1100 besökare per månad varav 70 procent kvinnor. Könsfördelningen är densamma som tidigare. Besökarna deltar i kulturella och sociala aktiviteter samt träningspass.

Ungdomsbesök i äldreomsorgen

Ungdomar från Ung omsorg kommer till Koppargårdens olika avdelningar både lördagar och söndagar för att genomföra aktiviteter med de boende som vill och orkar. Detta är ett mycket uppskattat inslag i verksamheterna.

Utöver Ung omsorg har samtliga verksamheter tagit emot flera feriearbetande ungdomar under sommaren och övriga skollov.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andelen medarbetare som har deltagit i utbildning kring våld i nära relation	50 %					90 %		2019
Analys Då det ekonomiska läget varit pressat har enheterna prioriterat arbetet med budgethållningsåtgärder.								

KF:s inriktningsmål:

2. En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Förvaltningen bidrar till att uppfylla inriktningsmål bland annat genom att tre av kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområdet bedöms uppfyllas helt, två delvis. Arbetet som bedrivits mot kommunfullmäktiges mål för verksamhetsområden sammanfattas nedan.

- Ett nätverk med näringslivet har etablerats

- Näringslivet deltar i Platssamverkan
- En förskola med plats för 108 barn har invigts
- Byggnation har påbörjats för en förskola med plats för 144 barn
- Fordonsparken har samordnats för att utnyttjas effektivare
- Förvaltningen har minskat antalet bilar
- Upprustningen av Ormängstorget och intilliggande parkstråk är klar
- Upprustningen av Solursparken är avslutad
- En ny stadsdelspark, Melonparken har färdigställts och slutbesiktigats
- Arbetet med utbyte av miljö- och hälsofarliga produkter för en bättre miljö har fortsatt
- Andelen ekologiska livsmedel uppgår till 61 procent om stadens upphandlade kostentreprenader räknas bort
- Klimatinvesteringsåtgärder i Solursparken har medfört en hög beredskap för kommande klimatförändringar

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.1. Stockholm har Sveriges bästa företagsklimat och ett internationellt konkurrenskraftigt näringsliv

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bedömer att målet för verksamhetsområdet uppfylls helt. Bedömningen baseras dels på att den av kommunfullmäktige beslutade indikatorn uppfylls helt, dels det arbete som bedrivits under året. Förvaltningen har under året fördjupat samarbetet med näringslivet i stadsdelsnämndens område. Samarbetet har till övervägande delen ägt rum inom ramen för Platssamverkan och genom denna samverkan har näringslivet blivit delaktiga i bland annat arbetet med att få det rent och snyggt kring Hässelby torg. Samarbetet har visat på flera gemensamma intresseområden för stadsdelsnämnden och näringslivet där trygghet har varit den främsta gemensamma beröringspunkten. Förvaltningen har även inlett samverkan med Vinsta företagareförening och det har börjat utkristallisera sig samverkansformer som det kommer att arbetas mer med under år 2020.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel upphandlad verksamhet i konkurrens	36 %					35 %	Tas fram av nämnd/styrelse	2019

Nämndmål:

Näringslivet i Hässelby-Vällingby är aktivt och bidrar till ett tryggt stadsdelsområde

 Uppfylls helt

Beskrivning

Det lokala näringslivet är en viktig aktör i utvecklingen av stadsdelsområdet. Det bidrar till fler arbetstillfällen samtidigt som det har stor betydelse för trygghetsarbetet, dels som en aktör som bidrar till trygghet men också som en aktör som är beroende av en trygg miljö för att kunna utveckla sin verksamhet. I arbetet med näringslivet samverkar förvaltningen med Stockholm Business Region (SBR) som har expertkunskap inom området. Näringslivsrådet genomför under året näringslivsdialoger kring angelägna frågor som till exempel trygghet och stadsplanering.

Förväntat resultat

Näringslivet bidrar till stadsdelsområdets utveckling och trygghetsarbete.

Analys

Förvaltningen har under året samarbetat närmare näringslivet än tidigare och det har bildats nätverk med företagare som förvaltningen regelbundet träffar. I samarbetet med näringslivet har det varit ett särskilt fokus på området kring Hässelby torg. Kring Hässelby torg har samarbetet till betydande ägt rum inom ramen för Trygghetsrådet och Platssamverkan vilket står att läsa om under nämndmålet "Hässelby-Vällingby är tryggt". I april hölls ett möte där ett flertal företag och representanter för företagarföreningar deltog. Förvaltningen har haft en fortsatt kontinuerlig kontakt med Vinsta företagarförening under året och kontakten med dem har intensifierats. Förvaltningen avvaktar SBR:s handlingsplan som förvaltningen tror ska kunna ge ett mer sammanhållet arbetssätt kring näringslivsfrågor för stadsdelsnämndernas del.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Ett nätverk bestående av näringsidkare etableras för att delta i trygghetsarbetet	2019-01-01	2019-03-31	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.2. Stockholm byggs attraktivt, tätt och funktionsblandat utifrån människors och verksamheters skiftande behov

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bedömer att målet för verksamhetsområdet uppfylls helt. Bedömningen baseras främst på de verksamhetslokaler som tagits i bruk under året och i de fall byggnation startats. Under året öppnade en ny förskola med plats för 108 barn fördelat på 6 avdelningar på Snårvindevägen och vidare påbörjades bygget av en förskola med åtta avdelningar som kan inhysa 144 barn. Den nya förskola ersätter den förskola som brann ned 2015 och inflyttning är tänkt att ske under slutet av 2020. Sedan tidigare har det anmälts behov av service- och gruppboheter inom planprojekten för Riddersvik och Åkermyntan.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Antal färdigställda bostäder med särskild service (stöd och service till personer med funktionsnedsättning)	0			6		0	tas fram av nämnden	2019

Nämndmål:

Verksamhetens lokaler är ändamålsenliga och tillgänglighetsanpassade.

 Uppfylls helt

Beskrivning

Förvaltningen har anmält behov av service- och gruppboheter inom planprojekten för Riddersvik och Åkermyntan men dessa projekt kommer inte att färdigställas under 2019.

Under 2019 färdigställs en "Framtidens förskola" med 6 avdelningar (108 barn) på Snårvindevägen. Den nya förskolan ersätter förskolorna på Drivbänksvägen och Snödropsgränd. Under sommaren 2019 byggstartas en "Framtidens förskola" med 8 avdelningar (144 barn) på Kaprifolvägen 12. Den nya förskolan ersätter den förskola som 2015 brann ner och som bestod av 2 avdelningar.

Förväntat resultat

Verksamhetens behov av lokaler tillgodoses.

Analys

Förvaltningen har tidigare anmält behov av service- och gruppboheter inom planprojekten för Riddersvik och Åkermyntan men dessa projekt kommer inte att färdigställas under 2020 som var planerat. I dagsläget finns ingen ny tid för verkställighet.

I augusti 2019 öppnade den nybyggda Framtidens förskola med 6 avdelningar (plats för 108 barn) på Snårvindevägen 4 i Hässelby. Under sommaren 2019 byggstartades en "Framtidens förskola" med 8 avdelningar (144 barn) på Kaprifolvägen 12. Den nya förskolan ersätter den förskola som brann ner 2015 och som bestod av 2 avdelningar. På grund av att den av SISAB upphandlade entreprenören hamnade på ekonomiskt obestånd blev byggnationen pausad i maj och återupptogs i oktober 2019 med annan entreprenör. Planerad inflyttning i den nya förskolan sker i slutet av 2020.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.3. Stockholms infrastruktur främjar effektiva och hållbara transporter samt god framkomlighet

 Uppfylls delvis

Analys

Förvaltningen bedömer att det arbete som har genomförts delvis bidrar till att nå verksamhetsmålet. Bedömningen baseras på att kommunfullmäktiges indikator delvis uppnås samt att tillhörande nämndmål uppnås.

Förvaltningen har under året minskat fordonsparken med två bilar. Förvaltningens verksamheter disponerar nu sammanlagt 18 bilar. Förvaltningens fordonspark samordnas för att uppnå fullt utnyttjande samt för säkerställande av att stadens miljökrav uppfylls. Förvaltningens verksamheter som har behov av bil överväger möjligheten att ersätta ett eller flera fordon i verksamheten med elbil från stadens upphandlade bilpoolsavtal.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel miljöbränsle i stadens etanol- och biogasfordon	85,3 %			80,8 %		86 %	86 %	VB 2019
Analys Kommunfullmäktiges årsmål uppnås inte. Orsaken är att en av verksamhetens gasbilar körs med hög förbrukning av bensin.								

Nämndmål:

Fossilbränslefria resor och transporter prioriteras.

 Uppfylls helt

Beskrivning

Resor via gång- cykel och kollektivtrafik prioriteras. Verksamheten genomför successivt långsiktiga förändringar för att uppnå fossilbränslefria resor och transporter. När avtal för befintliga tjänstebilar löper ut ersätts dessa med bättre alternativ såsom elbilar, elcyklar eller cyklar. Krav på fossilbränslefria drivmedel ställs när nya avtal skrivs för leasing av fordon, transporter i förvaltningens regi samt vid upphandling av tjänster där fordon ingår. Förvaltningens fordonspark samordnas för att uppnå fullt utnyttjande. Förvaltningen utreder möjligheten att med stöd av miljöförvaltningen få fler laddstationer för elbilar till stadsdelsområdet.

Förväntat resultat

Förvaltningens fordonspark minskar i förhållande till antalet enheter som i sin verksamhet använder fordon.

Krav på fossilbränslefria drivmedel ställs när nya avtal skrivs för leasing av fordon, transporter i förvaltningens regi samt vid upphandling av tjänster där fordon ingår. Andelen fossilbränslefria resor och transporter ökar.

Analys

Förvaltningen har under året minskat fordonsparken med två bilar. Med anledning av verksamhetsförändringar har Skolörtens serviceboende under sommaren avyttrat verksamhetens bil som tidigare användes för transport av mat till andra verksamheter. Även

vuxenenheten har avyttrat en leasingbil och övertagit en gasbil från tidigare verksamhet vid arbetsforum. Förvaltningens verksamheter disponerar nu sammanlagt 18 bilar.

Förvaltningens fordonspark samordnas för att uppnå fullt utnyttjande samt för säkerställande av att stadens miljökrav uppfylls. Förvaltningens verksamheter som har behov av bil överväger möjligheten att ersätta ett eller flera fordon i verksamheten med elbil från stadens upphandlade bilpoolsavtal. Bilpoolen medverkar till att staden kan minska antalet egna fordon samtidigt som fordonen används effektivare, den interna administrationen minskar och kostnaderna sjunker för verksamheterna. Det medverkar också till att stockholmarna får större tillgång till bilpoolsbilar genom att poolbilarna även kan användas av invånare som bor i närheten. Eventuellt nya avtal tecknas endast för bilar som drivs med fossilfria drivmedel. Förvaltningen disponerar för närvarande två elbilar som har laddplats i huvudkontorets garage, vid behov kan ytterligare laddinfrastruktur installeras i samarbete med miljöförvaltningen.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Förvaltningen tar fram riktlinjer för verksamhetens transporter och tjänsteresor.	2019-01-01	2020-12-31	Avvikelse
Analys Aktiviteten är framskjuten. Inom staden pågår nu framtagandet av en ny stadsövergripande resepolicy med syfte att minska klimatpåverkan från stadens resor, förvaltningen avvaktar detta arbete. I stadens befintliga miljöprogram anges mål och riktlinjer avseende transporter och tjänsteresor för stadens förvaltningar och bolag. Med utgångspunkt från miljöprogrammet antog stadsdelsnämnden senast 2015 riktlinjer för verksamhetens transporter och tjänsteresor. För närvarande pågår remissförfarande om förslag till Miljöprogram 2020-2023 samt förslag till Klimathandlingsplan 2020-2023. Med utgångspunkt från dessa dokument utarbetas nu ett nytt förslag till stadsövergripande resepolicy för stadens resor.			
 Förvaltningen utreder förutsättningarna för att skapa en bilpool för effektivare utnyttjande av fordon.	2019-01-01	2019-06-30	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.4. Stockholm är en modern kultur- och evenemangsstad med en stark besöksnäring

 Uppfylls delvis

Analys

Upprustningen av Ormängstorget och intilliggande parkstråk som har genomförts i samarbete med trafikkontoret är färdigställt. Torget har fått ny belysning, nya markplattor och sittplatser samt utrymme för exempelvis spontanboule. En central yta för planteringar har anlagts, växtbäddar för befintliga träd har renoverats så att regnvatten samlas och leds till växtbäddarna. Hela parkstråket har fått fler belysningsmaster med bättre belysning för ökad trygghet. Därutöver har nya sittplatser, planteringar samt en konstinstallation anlagts.

Upprustningen av Solursparken är avslutad, slutbesiktning genomfördes under september, återstår plantering av annueller, perenner och buskar i de nyanlagda planteringsytorna under våren 2020. Parken har utvecklats med nya sittplatser, promenadstråk samt förnyad vegetation med växtbäddar av biokol för ökad rening av dagvatten samt minskad påverkan vid skyfall.

I samarbete med trafikkontoret har en ny stadsdelspark, Melonparken, i parkstråket mellan Friherregatan och Melongatan färdigställts och slutbesiktigats. Syftet var att koppla ihop

Hässelby gård och Hässelby strand för att skapa en mötesplats för olika målgrupper och åldrar. Upprustningen har inkluderat nya parkmöbler, delvis ny lekutrustning och ett utegym. Därutöver har basketplanen rustats upp och ny och bättre belysning har installerats för ökad trygghet.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Arsmål	KF:s årsmål	Period
  Andelen ungdomar som deltar i föreningsliv							-	2019
Analys Indikatorn baseras på Stockholmsenkäten. Enkäten görs vartannat år och blir aktuellt nästa år 2020.								
  Andelen ungdomar som är nöjda med tillgången till idrottsaktiviteter	68 %	66 %	71 %			74 %	74 %	2019
Analys Förvaltningens utfall är längre än Stadens (72,5 procent). Resultatet kommer att analyseras tillsammans med utbildningsförvaltningen och idrottsförvaltningen.								
  Andelen ungdomar som är nöjda med tillgången till kulturaktiviteter	69 %	67 %	72 %			75 %	75 %	2019
Analys Förvaltningens utfall är lägre än Stadens (75 procent). Resultatet kommer att analyseras tillsammans med Utbildningsförvaltningen och Kulturförvaltningen.								

Nämndmål:

Förvaltningen bidrar till ett levande stadsdelsområde med aktiviteter och evenemang som är tillgängliga för alla

 Uppfylls delvis

Beskrivning

En levande och aktiv stadsmiljö är viktig för att skapa en känsla av trygghet, gemenskap och tillit till varandra och staden. Förvaltningen arbetar aktivt med att möjliggöra evenemang och aktiviteter för invånarna inom stadsdelsområdet. Detta sker bland annat genom arbetet med föreningar och föreningsbidrag men även genom egna insatser i samband med kulturdagar, nationaldagen och andra firanden.

Boende och besökare har god tillgång till parker, grönområden och bad med höga rekreativvärden. Park- och naturområden är en del av stadsdelsområdets offentliga rum som kopplar ihop stadsdelarna och som bidrar till ett levande, tillgängligt och tryggt stadsdelsområde för alla. Park- och naturområden har hög kvalitet och svarar mot olika typer av behov. Barnperspektivet beaktas i all planering av stadsmiljön och invånarna är delaktiga kring utvecklingen av park- och naturområden. Planering, utveckling och drift av parker, promenadstråk och bad främjar livskvalitet och hälsa genom att underlätta för sociala aktiviteter och utomhusvistelse.

Förväntat resultat

Invånarnas nöjdhet med stadsmiljön ökar.

Analys

För att bidra till ett levande stadsdelsområde för barn och unga har förvaltningen samverkat med civilsamhället bland annat bidrag under skolloven, samt förvaltningens i ordinarie fritidsverksamhet. Exempel på detta är dagkollon, drop-in verksamhet och kulturaktiviteter.

Trafikkontorets sommar- och vintersatsning ”Levande Stockholm” med sommarmöblering, blomsterlådor och julgran med extra utsmyckning har genomförts och blivit mycket uppskattat av invånarna. Centrumägaren Fast Partner har arrangerat 7 välbesökta helgaktiviteter utspridda under året.

Förvaltningen kunde med stöd av beviljade statliga medel samt med hjälp av 24 feriearbetande ungdomar genomföra ”Sommar på torget”. För att bidra till ett levande stadsdelsområde och den upplevda tryggheten anordnades en rad olika aktiviteter och evenemang på torget i Hässelby gård under vecka 24-32. Det var allt ifrån ”bokfika”, idrottsaktiviteter till uppträdanden av olika slag.

Att samtliga aktiviteter har varit kostnadsfria har bidragit till att fler barn som annars inte har möjlighet fått prova på diverse idrotts- och fritidsaktiviteter. Majoriteten av aktiviteterna har skett i samverkan med kulturförvaltningen, idrottsförvaltningen eller representanter från civilsamhället.

I genomsnitt deltog cirka 107 barn och unga varav 55 flickor, per dag. Utöver detta deltog fler besökare i alla ålderskategorier.

Projekt inom "Grönare Stockholm"

För att möjliggöra en fortsatt utveckling av stadens befintliga grönstruktur avsatte kommunfullmäktige under 2017, 300 mnkr över tre år i samband med beslutet om riktlinjer för ett "Grönare Stockholm". I beslutet påtalades att stadens ytterområden särskilt ska prioriteras.

Upprustningen av Ormängstorget och intilliggande parkstråk som har genomförts i samarbete med trafikkontoret är färdigställt, slutbesiktning genomfördes under november 2019. Torget har fått ny belysning, nya markplattor och sittplatser samt utrymme för exempelvis spontanboule. En central yta för planteringar har anlagts, växtbäddar för befintliga träd har renoverats så att regnvatten samlas och leds till växtbäddarna. Trafiksäkerheten på torget har förbättrats genom att den centrala ytan har anlagts. Torget har rustats fram till trottoaren, nya cykelställ är placerade mot Ormängsgatan och övergångstället har breddats. En tillgänglighetsanpassad trappa med ramp uppförs mellan Ormängstorget och parkstråket under 2020. I intilliggande parkstråk har befintlig gång- och cykelväg flyttats och nya lekytor har skapats. Hela parkstråket har fått fler belysningsmaster med bättre belysning för ökad trygghet. Därutöver har nya sittplatser, planteringar samt en konstinstallation anlagts, endast gräsetablering återstår. Den planerade byggstarten för upprustning av Hässelby torg samt gångtunneln mot parkstråket beräknas till våren 2020.

Upprustningen av Solursparken är avslutad, slutbesiktning genomfördes under september, återstår plantering av annueller, perenner och buskar i de nyanlagda planteringsytorna under våren 2020. Parken har utvecklats med nya sittplatser, promenadstråk samt förnyad vegetation

med växtbäddar av biokol för ökad rening av dagvatten samt minskad påverkan vid skyfall. Med anledning av att upprustningen av Solursparken blev försenad och de färdigställda odlingslådorna tidvis under sommaren låg inom inhägnat arbetsområde blev det inte möjligt för invånare att odla i dessa lådor. De färdigställda odlingslådorna i Solursparken har därför även denna sommar planterats med blommor inspirerat av stadens blomsterprogram med en blandning av kryddor och blommor.

Park- och naturområden

I samarbete med trafikkontoret har en ny stadsdelspark, Melonparken, i parkstråket mellan Friherregatan och Melongatan färdigställts och slutbesiktigats. Syftet var att koppla ihop Hässelby gård och Hässelby strand för att skapa en mötesplats för olika målgrupper och åldrar. Projektering och framtagande av förfrågningsunderlag blev klart under våren, projektet byggstartade i enlighet med planerna under augusti. Upprustningen har inkluderat nya parkmöbler, delvis ny lekutrustning och ett utegym. Därutöver har basketplanen rustats upp och ny och bättre belysning har installerats för ökad trygghet. Nyanlagda planteringsytor planteras under våren 2020 då kommer även ny skyltning med orienterande information att sättas upp.

Strandliden är en dryg kilometer lång strandpromenad utmed Mälaren som sträcker sig från Hässelbyverket till Maltesholmsbadet. I framtaget utvecklingsprogram för Strandliden prioriteras förändringar med syfte att binda ihop hela stråket, ta tillvara och tillgängliggöra vattnet, främja möten och förstärka kopplingarna till omgivande bebyggelse och grönstruktur. Upprustning av Udden i enlighet med framtaget utvecklingsprogram är avslutad. Under våren genomfördes omfattande vegetationsröjning av Udden. Ny asfalt har lagts på del av gång- och cykelvägen och belysningen förnyades och förstärktes för ökad trygghet. Vid sittplatserna i befintliga rundlar har murarna restaurerats, markbeläggning och sittmöbler har förnyats. Samtliga växtbäddar har renoverats och kompletteras med ny vegetation under våren 2020. Upprustning av Strandliden utmed strandpromenaden i riktning mot Maltesholmsbadet fortsätter i enlighet med utvecklingsprogrammet under 2020.

Den 31 augusti arrangerades aktiviteter i samband med firandet av ”Parkernas dag”. I Solursparken anordnades ponnyridning för barn och det fanns möjlighet att prova på de båda träningsformerna Qigong och Tai Chi. I Grimsta naturreservat erbjöds guidad vandring i det gamla by- och herrgårdslandskapet med start vid Hässelby slott.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ En ny stadsdelspark projekteras i Melonparken.	2019-08-01	2019-12-31	
✓ En tillgänglighetsanpassad ramp anläggs i vattnet vid Kanaanbadet med syfte att möjliggöra bad för personer med funktionsnedsättning.	2019-01-01	2019-08-31	
✓ Fortsatt utveckling av Solursparken med sittplatser, promenadstråk samt förnyad vegetation med växtbäddar av biokol för ökad rening av dagvatten samt minskad påverkan vid skyfall.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Upprustning av lekplatserna Ekotemplet, Skänkrummet, Galleriet och Blomsterhuset i Hässelby. Utsliten lekutrustning tas bort och ersätts av ny, komplettering av ytterligare lekutrustning för mer variation och ökat lekvärde.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Utveckling och upprustning av Ormångstorget och intilliggande parkstråk.	2019-01-01	2019-12-31	

KF:s mål för verksamhetsområdet:

2.5. Stockholm är en hållbar stad med en god livsmiljö

 Uppfylls delvis

Analys

Förvaltningen bedömer att det arbete som genomförts bidrar till att målet för verksamhetsområdet uppfylls delvis. Bedömningen baseras på att målen för kommunfullmäktiges indikatorer delvis uppnås samt att tillhörande nämndmål delvis uppnås.

Förvaltningen har beviljats medel för ytterligare utbyte av miljö- och hälsofarliga varor och produkter för en bättre miljö för barn och ungdomar. Samtliga förskolor har deltagit i en inspirationsföreläsning om ekologiska inköp och matlagning med ekologiska råvaror.

Därutöver har arbetet med att öka andelen inköp av ekologiska livsmedel inom verksamheten fortsatt enligt plan. Om stadens upphandlade kostentreprenader undantas, uppgår verksamhetens andel av inköpta ekologiska livsmedel till 61 procent.

Beviljade klimatinvesteringsmedel om 5,3 mnkr för Solursparken har möjliggjort klimatinvesteringsåtgärder som bidrar till en hög beredskap för kommande klimatförändringar. Åtgärderna omfattade bland annat växtbäddsrenovering av alléträden samt ny restaurerad gräsyta med luftig växtbädd av kolmakadam i den del av parken som med hög sannolikhet belastas vid skyfall.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Andel av stadens förskolor som har genomfört alla åtgärder på nivå 2 enligt kemikaliecentrums vägledning för kemikaliesmart förskola	95,74 %			100 %		100 %	75%	2019
Analys								
Kommunfullmäktiges årsmål på 75 procent uppnås, nämndens årsmål på 100 procent uppnås inte. Nytt för 2019 är att även öppna förskolan/introduktionsförskolan har inkluderats i arbetet mot en kemikaliesmart verksamhet.								
  Andel bygg- och anläggningsentreprenader i stadens regi som uppfyller stadens krav avseende användning av Byggvarubedömningen (BVB) eller därmed jämförliga system	100 %			100 %		100 %	100%	2019
  Andel hämtställen med matavfallsinsamling av hämtställen med möjlighet till matavfallsinsamling	96 %					60 %	60 %	2019
  Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kronor av totala värdet av inköpta måltider och livsmedel	44,45			43,96		50 %	50%	2019

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Analys								
Kommunfullmäktiges årsmål uppnås inte. Om stadens upphandlade kostentreprenader undantas, uppgår emellertid verksamhetens andel av inköpta ekologiska livsmedel till 61 procent.								
  Köpt energi (GWh)	1,4 GWh			1,5 GWh		1,7 GWh	1735 GWh	2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Miljö- och hälsoskyddsämnden ska i samarbete med stadsdelsnämnderna och berörda bolag utreda om flytande papperskorgar i anslutning till stadens strandbad kan förbättra den lokala stadsmiljön och minska plasten i stadens vattendrag	2019-01-01	2019-12-31	
Analys			
Förvaltningen har inte blivit involverad i aktiviteten.			

Nämndmål:

Avfall källsorteras och engångsmaterial och matsvinn undviks genom välplanerade inköp.

 Uppfylls helt

Beskrivning

Arbetet med resurseffektiva kretslopp handlar framför allt om att förebygga uppkomsten av avfall, öka återanvändning samt återvinning med minskat resursslöseri som följd. Vid inköp av varor och tjänster undviks engångsmaterial och onödiga förpackningar. Det avfall som ändå uppkommer tas om hand resurseffektivt genom källsortering.

Matsvinnet minskar med genomtänkt planering av inköp, tillagning och servering. I verksamheter som serverar/tillhandahåller livsmedel sker utsortering av matavfall för biologisk behandling. Vid nyproducerade förskolor används "Stockholmsmodellen" med separation av matavfall och fett i avloppssystemet för vidare transport till biogasanläggning och utvinning av biogas.

Förväntat resultat

Verksamheter som serverar/tillhandahåller livsmedel, sorterar ut sitt matavfall för biologisk behandling.

Analys

Arbetet med att uppnå resurseffektiva kretslopp fortsätter. Förvaltningen upplever att källsorteringen i de tre utplacerade Bigbelly avfallskärlen vid Maltesholmsbadet har fungerat tillfredsställande. Med anledning av nödvändiga omprioriteringar av arbetsuppgifterna är utplaceringen av motsvarande två källsorteringsstationer vid Kanaanbadet framskjuten till våren 2020. Varje avfallsstation kommer att inkludera fyra avfallskärl för sortering av

fraktionerna papper, plast, metall samt övrigt. Bigbellys avfallskärl för fraktionen "övrigt" drivs av solceller och återanvänder sin energi för komprimering av avfallet. Komprimeringen gör att varje kärl rymmer avfall motsvarande fem till sju gånger sin storlek vilket medverkar till att antalet transporter för tömning av dessa kärl kan minskas avsevärt.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Utplacering av avfallskärl för källsortering vid Kanaanbadet.	2019-01-01	2020-05-31	Avvikelse
Analys Med anledning av nödvändiga omprioriteringar av arbetsuppgifterna är aktiviteten försenad men beräknas utföras under våren 2020.			

Nämndmål:

Miljömässigt bättre alternativ ersätter skadliga kemikalier, varor och produkter.

 Uppfylls delvis

Beskrivning

Vid upphandlingar och inköp av tjänster, varor och kemiska produkter som inkluderar miljö- och hälsofarliga ämnen ersätts dessa med miljömässigt bättre alternativ. Verksamheten arbetar för att rensa bort kemikalier med farliga egenskaper samt ombesörjer en säker hantering av de produkter och varor med farligt kemiskt innehåll som av olika anledningar ändå används.

Genom en ökad användning av ekologiska livsmedel bidrar verksamheten till en minskad kemikalieanvändning. Vid upphandling och under löpande avtalsperiod ställs krav på redovisning från leverantören om andelen ekologiska livsmedel i färdigproducerade måltider.

Verksamheten har genomgående fokus på att minska barns och ungdomars exponering för miljö- och hälsofarliga kemikalier. Arbetet bedrivs i enlighet med "Vägledning för kemikaliesmart förskola" som ger kunskap och råd om hur skadliga kemikalier ska fasas ut från miljöer där barn vistas i förskolor, parklekar och fritidsgårdar. Vägledningen är indelad i tre olika nivåer baserat på risk, effekt, svårighetsgrad och kostnader. Samtliga förskolor och parklekar har tagit fram handlingsplaner för hur varor och produkter ska bytas ut. Under 2019 är åtgärder enligt nivå 2 angelägna att om möjligt slutföra. Detta arbete ryms emellertid inte inom ordinarie budget varför förvaltningen ansöker om 2 mnkr i budgetjustering, se även avsnittet Budgetjusteringar under Uppföljning av ekonomi.

Berörda enheter redovisar sin kemikalieanvändning i Chemsoft kemikaliehanteringssystem.

Förväntat resultat

Andelen inköp av ekologiska livsmedel/kostentreprenader uppgår till minst hälften av totalt inköpta livsmedel. Nivå 2 enligt "Vägledning för kemikaliesmart förskola" genomförs i förskolor, parklekar och fritidsgårdar. Chemsoft kemikaliehanteringssystem används av berörda enheter.

Analys

Arbetet med nivå 2 enligt "Vägledning för kemikaliesmart förskola" har fortsatt, beviljade

medel har möjliggjort ytterligare utbyte av miljö- och hälsofarliga varor och produkter för en bättre miljö för barn och ungdomar. Med syfte att öka andelen inköp av ekologiska livsmedel har samtliga förskolor deltagit i en inspirationsföreläsning om ekologiska inköp samt matlagning med ekologiska råvaror.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel enheter som redovisar i Chemsoft kemikaliehanteringssystem.	58 %					100 %		2019
Analys								
Årsmålet uppnås inte. Under 2018 genomfördes en utbildning i kemikaliehanteringssystemet för berörda användare. Den nu låga andelen enheter som har redovisat i Chemsoft kan troligen förklaras av att årets planerade utbildning inte kunde genomföras. Förvaltningen avser att i samarbete med kemikaliecentrum anordna utbildning för berörda enheter under 2020.								

Nämndmål:

Utveckling och skötsel av park- och naturområden främjar biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

 Uppfylls helt

Beskrivning

Stadsdelsområdets park- och naturområden utvecklas med inriktning mot flerfunktionalitet för såväl sociala möten, fysisk aktivitet som klimatanpassningsåtgärder. Planering och skötsel sker med utgångspunkt från den lokala parkplanen. Behov av förbättringar i befintlig grönstruktur identifieras med syfte att stärka den biologiska mångfalden och tillvarata de reglerande ekosystemtjänsterna. Genom att olika slags grönytor och våtmarker bevaras och utvecklas fungerar ekosystemen som buffert vid exempelvis extrema regn. Växtligheten bidrar till att jämma ut temperaturen och till ljudabsorption i stadsmiljön. Förvaltningen samverkar kontinuerligt med berörda förvaltningar och bolag inom staden för planering, utveckling och kunskapsåterföring.

Arbetet med att ta fram ett ”Lokalt åtgärdsprogram” för Råcksta träsk fortsätter i samverkan med Stockholm Vatten och Avfall AB samt miljöförvaltningen. Vattenkvaliteten i Råcksta träsk måste förbättras avsevärt för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska uppnås. Syftet med åtgärdsprogrammet är att föreslå åtgärder utifrån de behov som identifieras inom Råcksta träsk tillrinningsområde och i själva recipienten.

Med syfte att skapa en känsla för naturen och dess kretslopp fortsätter parkleks- och förskoleverksamheterna med pedagogisk odling.

Förväntat resultat

Åtgärder med syfte att stärka den biologiska mångfalden inkluderas i samtliga parkutvecklingsprojekt.

Analys

Beviljade klimatinvesteringsmedel om 5,3 mnkr för Solursparken har möjliggjort klimatinvesteringsåtgärder som bidrar till en hög beredskap för kommande klimatförändringar avseende utökad hantering av dagvatten, såväl normala som stora flöden. Åtgärderna omfattade bland annat växtbäddsrenovering av alléträden samt ny restaurerad gräsyta med luftig växtbädd av kolmakadam (kross och biokol) i den del av parken som med hög sannolikhet belastas vid skyfall. Biokolen bidrar också till en rening av dagvatten. Målet är att kunna ta hand om regn på ett bättre sätt samtidigt som parken blir tillgängligare. Etapp 2 med anläggning av sittplatser, promenadstråk samt växtbäddsrenovering har slutförts och slutbesiktning av upprustningen genomfördes under september.

Inom Stockholms stads projekt för "Grönare Stockholm", deltar förvaltningen i ett projekt med uppdrag att utreda ett antal förstärkande åtgärder för groddjur runt om i Stockholm. Ett av åtgärdsförslagen är att anlägga en groddjursdamm samt övervintringskullar på fältet bakom Räcksta krematorium i Grimsta naturreservat. Under våren inventerades möjliga placeringar av en groddjursdamm inom naturreservatet. För närvarande pågår utredning av befintliga grundvattennivåer för att säkerställa lämplig placering.

I samverkansprojektet med Stockholm Vatten AB och miljöförvaltningen om ett "Lokalt åtgärdsprogram" (LÅP) för Räcksta träsk finns också planer på att inom samma område anlägga en dagvattendamm. LÅP ska belysa de huvudsakliga utmaningarna för att Räcksta träsk ska uppnå "god vattenstatus" samt utgöra ett underlag för prioritering av åtgärder inom tillrinningsområdet för Räcksta träsk. En föreslagen åtgärd är att anlägga en dagvattendamm i Grimsta, beroende på hur dammarna utformas kan de två projekten samordnas.

LÅP för Räcksta träsk har under våren varit ute på kontorsremiss, eventuellt nya förslag kommer att arbetas in i remissförslaget. Därefter följer en ny remissrunda där berörda nämnder får ta ställningen till ett förslag till "Lokalt åtgärdsprogram för Räcksta träsk".

I övrigt har pop-up planteringar med insektsfrämjande växter anlagts längs Lövstavägens norra sida. Planerad frösådd vid Bergslagsrondellen genomfördes inte på grund av pågående vägarbeten med "Förfarten".

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ Förvaltningen samverkar med Stockholm Vatten och Avfall AB samt miljöförvaltningen i framtagandet av ett "Lokalt åtgärdsprogram" för Räcksta träsk.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Klimatinvesteringsåtgärder genomförs med utbyte av gammal utomhusbelysning till LED-belysning vid parklekarna, Hässelängen, Ripvidet, Starbo, Stråket och Ådalen.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Pop-up planteringar med insektsfrämjande växter anläggs vid utvalda stråk.	2019-01-01	2019-12-31	
🎯 Utbildning i kemikaliehanteringssystemet Chemsoft för berörda enheter.	2019-02-06	2020-11-30	Avvikelse
Analys			
Utbildning i Chemsoft för berörda enheter genomfördes under 2018. Den planerade utbildningen under 2019 är med anledning av hög arbetsbelastning framskjuten till 2020.			

KF:s inriktningsmål:

3. En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Förvaltningen bidrar till att uppfylla inriktningsmålet. De två målen för verksamhetsområde uppfylls helt.

Förvaltningen har en budget i balans efter resultatdispositioner. Förvaltningens arbete under året med att höja kompetens och medvetenhet om budgethållning och prognossäkerhet har haft en positiv effekt.

För att stärka förvaltningens chefer i deras roll som arbetsgivare har ett antal aktiviteter genomförts. Utbildningar har genomförts och ett introduktionsprogram för chefer har utvecklats och implementerats.

Förvaltningens sjukfrånvaro fortsätter att sjunka och den totala sjukfrånvaron har sedan maj stabiliserats kring 6.6 procent.

Genomlysningar och kartläggningar av verksamhetsprocesser har genomförts och lett till förbättrad kunskap om kvalitetskrav och fördjupad förståelse för arbetsätt och samverkan.

Verksamheterna har på olika sätt arbetat för att öka medarbetarnas möjligheter att bidra till utvecklingen av verksamheten. Arbetet med Stockholms stads handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare har fortsatt.

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.1. Stockholm har en budget i balans och långsiktigt hållbara finanser

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bedömer att målet för verksamhetsområdet uppfylls helt. Bedömningen beror främst av att samtliga av de av kommunfullmäktige beslutade indikatorerna uppfylls helt.

Resultatet för 2019 visar ett överskott om 0,3 mnkr efter resultatöverföringar vilket motsvarar en budgetavvikelse om 0,02 procent. Av årets resultat för förvaltningen över 3,4 mnkr till 2020 års resultatfond. De överskott som finns är främst inom förskolan och utförarenheter inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning. De största underskotten finns inom beställarfunktionen för stöd och service till personer med funktionsnedsättning och inom utförarverksamheterna inom äldreomsorgen.

Andelen elektroniska inköp har ökat med tio procentenheter till 64 procent i jämförelse med år 2018 vilket motsvarar en ökning på nästan 20 procent. Trots detta nås inte nämndens mål om 65 procent. Förvaltningens arbete under året med att höja kompetens och medvetenhet omkring god budgethållning och prognossäkerhet har haft en positiv effekt på kostnadsmedvetenheten. Åtgärdsplaner har upprättats och följts upp vilket i vissa fall lett till omprioriteringar och nya åtgärder för att uppnå önskad effekt.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Nämndens budgetföljsamhet efter resultatöverföringar	100 %			99,9 %		100 %	100 %	VB 2019
  Nämndens budgetföljsamhet före resultatöverföringar	99,8 %			100 %		100 %	100 %	VB 2019
  Nämndens prognossäkerhet T2	0 %			1 %		+/- 1 %	+/- 1 %	2019

Nämndmål:

Förvaltningens inköpsprocess är effektiv genom att verksamheterna använder stadens system för e-handel

 Uppfylls delvis

Beskrivning

Vid inköp av varor och tjänster avropar verksamheterna i första hand från avtal som upphandlats. För detta används stadens system för e-handel för inköp från anslutna leverantörer. Genom att använda det elektroniska inköpsstödet ökar förutsättningarna för att inköpen sker på rätt sätt och avtalstroheten ökar gentemot leverantörer. De som hanterar tjänstebeställningar i e-handelssystemet och de som har rollen som superanvändare utbildar sig i samverkan med serviceförvaltningens e-handelsfunktion.

Förväntat resultat

Förvaltningens avtalstrohet ökar genom inköp i stadens system för e-handel.

Analys

Förvaltningen har under året haft riktade utbildningsinsatser och bedömer att det arbete som har genomförts bidrar till att målet för verksamhetsområdet uppfylls delvis under året. Jämfört med föregående år har en förbättring skett från 54 procent till 64 procent.

Förvaltningens mål för andelen elektroniska inköp är 65 procent. Sedan augusti har förvaltningens andel elektroniska inköp varit 66 procent, dock minskade andelen med en procent för perioden december.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Andel elektroniska inköp	64 %					65 %		2019
Analys								
Omprioriteringar har lett till att aktiviteten skjuts fram till 2020.								

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
 Öka antalet utbildningsinsatser inom e-handelssystemet	2019-01-01	2020-08-31	

Nämndmål:

Verksamheternas budget är i balans och har hög prognossäkerhet

 Uppfylls helt

Beskrivning

Verksamheterna är kostnadseffektiva, tar ansvar för sin budgethållning och har hög prognossäkerhet. Förvaltningen arbetar kontinuerligt med att höja kompetensen avseende ekonomistyrning samtidigt som chefer har tillgång till det stöd och de verktyg de behöver. Befarade budgetunderskott uppmärksammas tidigt, åtgärdsplaner upprättas och åtgärder sätts in snarast möjligt. Genom täta uppföljningar säkerställs att åtgärder får önskad effekt.

Förväntat resultat

Stadsdelsförvaltningen har god budgethållning och hög prognossäkerhet.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
 Minskning av kostnader som uppstår på grund av brister i administration och rutiner	22 %				22	20 %		VB 2019

KF:s mål för verksamhetsområdet:

3.2. Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna

 Uppfylls helt

Analys

Förvaltningen bedömer att målet för verksamhetsområdet uppfylls helt. Bedömningen baseras främst på det arbete som bedrivits under året och att samtliga nämndmål uppfylls. Tre av de av kommunfullmäktige beslutade indikatorerna helt, fyra delvis. Bland de som uppfylls delvis finns Andel elektroniska inköp, där förvaltningen har ökat andelen med 10 procentenheter sedan 2018 men hamnar en procentenhet under det uppsatta årsmålet om 65 procent.

Chefers kompetens och förutsättningar

För att stärka förvaltningens chefer i deras roll som arbetsgivare har ett antal aktiviteter genomförts. Utbildningar har genomförts och ett introduktionsprogram för chefer har utvecklats och implementerats. Utvärderingar av kompetenshöjande insatser har införts och de första resultaten tyder på att cheferna anser att deras kompetens ökar med hjälp av utbildningarna.

Förvaltningens AMI hamnade i 2019 års medarbetarundersökning på 79 procent, vilket är en procentenhet under årsmålet. Förvaltningen kan konstatera att detta index legat mellan 76 och 80 procent sedan 2012. Analyser har gjorts och aktiviteter tagits fram som genomförs främst under 2020.

Förvaltningens sjukfrånvaro fortsätter att sjunka och den totala sjukfrånvaron har sedan maj stabiliserats kring 6.6 procent.

Smarta och effektiva arbetssätt

Genomlysningar och kartläggningar har genomförts av två verksamhetsprocesser: stöd och omsorg till personer med funktionsnedsättning samt beställning och utförande av hemtjänst för äldre. Arbetet har bland annat lett till förbättrad kunskap om kvalitetskraven på processens aktiviteter och rutiner samt fördjupad förståelse för det ömsesidiga beroendet mellan processens olika delar och de som utför dem. Arbetet fortsätter med att bryta ner, utveckla och beskriva rutiner, metoder och arbetssätt i processerna.

Medarbetarnas bidrag till verksamheten

Verksamheterna har arbetat på olika sätt med att skapa förutsättningar för ett aktivt medarbetarskap. Ett gott exempel är verksamheten för personlig assistans och gruppboende som arbetat bland annat med kollegial observation. Vissa verksamheter arbetar aktivt inom ramen för APT för att stärka delaktighet och utveckling av den egna verksamheten.

Arbetet med Stockholms stads handlingsplan för att förbättra arbetsituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare är integrerad i det dagliga arbetet. Arbetet med att minska personalomsättningen har prioriterats. För att kartlägga och stödja detta arbete har risk- och konsekvensanalyser genomförts och åtgärder vidtagits.

Kompetensutvecklingsatsningen

Förvaltningen blev under 2019 beviljade kompetensutvecklingsmedel 4,5 mnkr. Av dessa medel har 2,6 mnkr använts enligt nedan:

Inom äldreomsorgsverksamheten har Koppargårdens och Skolörtens vård- och omsorgsboende använt 1,7 mnkr för demensutbildning och Silviahemscertifiering. Hässelby hemtjänst har använt 0,9 mnkr till grundläggande omvårdnadsutbildning för vårdbiträden. Äldreomsorgens beställarverksamhet har använt 0,3 mnkr för utbildning i demens för biståndshandläggare. Liviagården har genomfört utbildning inom psykiatri för äldreomsorgen för 0,2 mnkr och Skolörtens vård- och omsorgsboende samt hemtjänsten har gjort en språksatsning inom äldreomsorgen för 0,2 mnkr.

Inom individ- och familjeomsorgen har en systemteoretisk utbildning för medarbetare inom socialtjänsten genomfört för 0,5 mnkr.

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinnor/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
  Aktivt Medskapandeindex	79	76	79	80		81	82	2019
Analys								

Indikator	Periodens utfall	Utfall män/ pojkar	Utfall kvinn or/ flickor	Periodens utfall VB 2018	Prognos helår	Årsmål	KF:s årsmål	Period
Jämfört med föregående år beror det längre resultatet på ett försämrat utfall i huvudsak på två frågor: "Min arbetsplats mål följs upp på ett bra sätt" och "Min chef ger mig förutsättningar att ta ansvar i mitt arbete"								
  Andel elektroniska inköp	64 %			54 %		65 %	tas fram av nämnden	VB 2019
  Andel tjänsteutlåtanden som innehåller en jämställdhetsanalys	82,35 %			75 %		100 %	tas fram av nämnden	VB 2019
  Andel upphandlade avtal där en plan för systematisk uppföljning har tagits fram	100 %			100 %		100 %	87%	2019
  Index Bra arbetsgivare	78			78		81	85	2019
Analys								
Periodens utfall är detsamma som föregående år och med en uppgång från 77 från 2017. Den mest positiva förändringen är inom delindex <i>jämställdhet</i> , som har en ökning på fem indexpunkter. Delindex <i>attraktiv arbetsgivare</i> är oförändrat sett utifrån föregående års resultat. Delindex <i>rekommendera arbetsplats</i> , har ett minskat värde på två indexpunkter. Den lägsta variabeln inom detta delindex är att <i>jag har en bra arbetssituation</i>								
   Sjukfrånvaro	6,6 %	3,6 %	7,3 %	7 %	6,7 %	6,9 %	tas fram av nämnden	VB 2019
   Sjukfrånvaro dag 1-14	2,3 %	2,4 %	2 %	2,6 %	2,4 %	2,5 %	Tas fram av nämnd/ styrelse	VB 2019

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
  Kommunstyrelsen ska i samverkan med socialnämnden och stadsdelsnämnderna göra en översyn av resursfördelningssystem inom funktionshindersområdet	2019-01-01	2019-12-31	
Analys			
Förvaltningen har inte varit involverad i denna aktivitet			
  Utbildningsnämnden ska i samråd med stadsdelsnämnderna fortsätta arbetet med att ta fram en handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för barnskötare och förskollärare	2019-01-01	2019-08-31	

Nämndmål:

Chefer har rätt kompetens och förutsättningar för sitt chefsuppdrag

 Uppfylls helt

Beskrivning

För att nå resultat och måluppfyllelse till största nytta för invånarna är det centralt att chefer har kompetens och förutsättningar för att leda och styra sina verksamheter. För att stärka chefers kompetens i rollen som chef och arbetsgivare erbjuds utbildningsblock inom bland annat arbetsrättsliga lagar och avtal, lönebildning, arbetsmiljö- och rehabiliteringsfrågor, kompetensbaserad rekrytering, digitala lösningar samt ekonomi. Utbildningsblocken erbjuds

löpande och är en obligatorisk del i introduktionen av nya chefer men även redan anställda chefer kan delta i utbildningsblocken som repetition. Kompetensen i ekonomistyrning och ekonomiskt prognosarbete höjs och förvaltningens chefer får stöd i att skapa tydlighet i styrning, ledning och utveckling av verksamheten.

I syfte att skapa rätt förutsättningar för chefers uppdrag görs en kartläggning och riskbedömning av chefers organisatoriska och sociala arbetsmiljö. En del i detta är att förtydliga roller och ansvarsfördelning mellan enhetschefer och biträdande enhetschefer.

Förväntat resultat

Chefernas kompetens i sitt uppdrag som chef har ökat och deras organisatoriska förutsättningar förbättrats.

Analys

Under året har förvaltningen genomfört aktiviteter för att stärka förvaltningens chefer i deras roll som arbetsgivare. Förvaltningen har tagit fram och erbjudit utbildning i administrativa rutiner i samband med ingående och avslut av anställning samt genomfört två stycken tredagars utbildningar i arbetsmiljö. Introduktionsutbildning för chefer samt en utbildning i lönebildning och lönesättning har under året också genomförts. Förvaltningen har även utbildat chefer i hanteringen av timanställd personal. Arbetet med att uppdatera och vidareutveckla förvaltningens introduktionsprogram för chefer är slutfört och programmet finns tillgängligt på intranätet. Under året har förvaltningen börjat med att konsekvent och kontinuerligt låta utbildningsdeltagarna utvärdera utbildningsinsatserna. I utvärderingarna framgår det att man upplever att ens kompetens har ökat i den för utbildningen avsedda område.

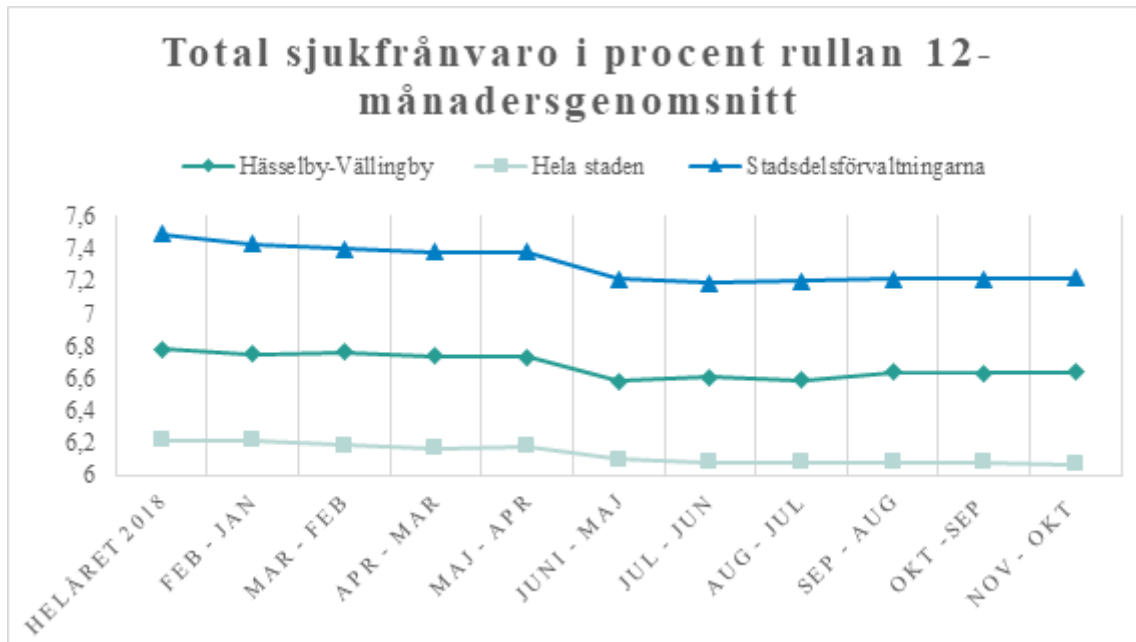
Via OSA-enkäten har förvaltningen under ett antal år genomfört kartläggning av medarbetarnas organisatoriska och psykosociala arbetsmiljö. I år har även förvaltningen genomfört en OSA-enkät för förvaltningens enhetschefer/rektorer och biträdande enhetschefer/biträdande rektorer. Där har vi ett sammanställt resultat på förvaltningsnivå men av tekniska skäl kan vi inte få fram ett förvaltningsövergripande resultat över medarbetarnas svar. Medarbetarnas svar på OSA-enkäten har sammanställts på avdelnings- och enhetsnivå vilket också har delgivits förvaltningens enhets- och avdelningschefer.

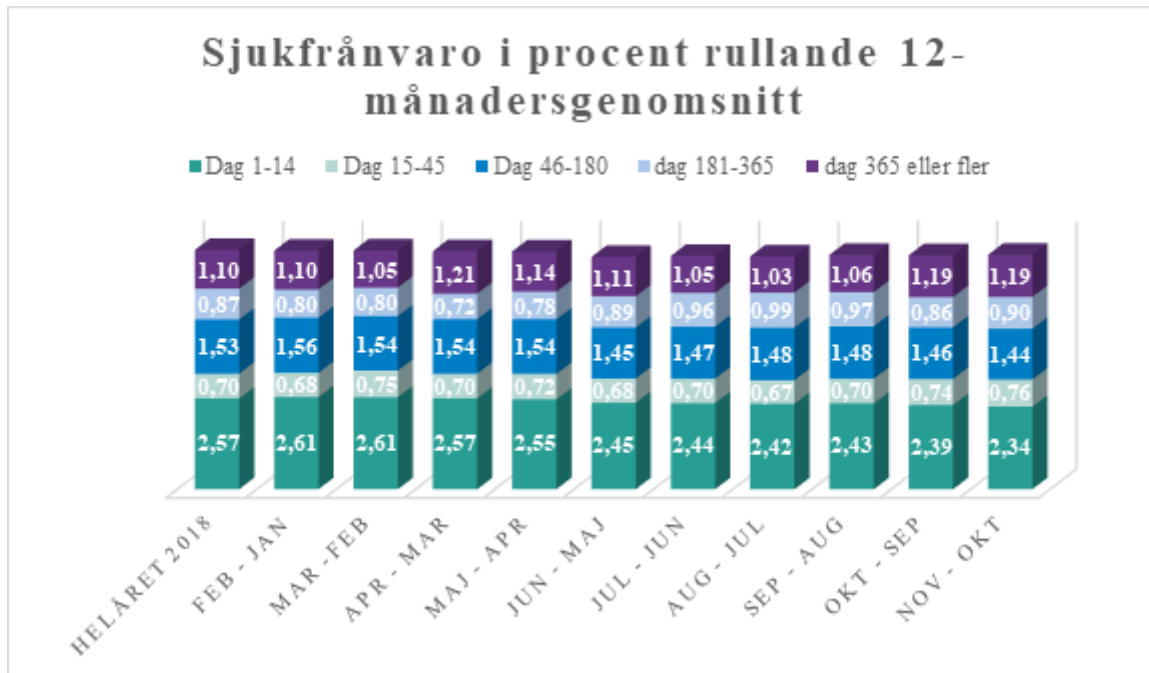
Av OSA-enkäten för chefer framgår det att den organisatoriska och psykosociala arbetsmiljön är god men att det finns en skillnad mellan hur enhetschefer/rektorer och biträdande enhetschefer/biträdande rektorer uppfattar sin arbetsmiljö. På en aggregerad och övergripande nivå framgår det att biträdande enhetschefer/biträdande rektorer i större utsträckning än enhetschefer/rektorer upplever en bättre organisatorisk- och psykosocial arbetsmiljö. En djupare analys kring resultatet har inte gjorts men en faktor som vi anser påverkar resultatet är möjligheten till administrativt/verksamhetsnära stöd samt relation till närmaste chef. I enkäten framgår att det finns en ganska tydlig skillnad mellan hur biträdande enhetschefer/biträdande rektorer och enhetschefer/rektorer har svarat på just dessa två frågor, där den senare har svarat mer diversifierat samt med lägre skattning. Förvaltningens analys är att svaren har ett naturligt samband med befattningarnas beskaffenhet. En biträdande enhetschef eller biträdande rektor har ett mer avgränsat ansvar samt i många fall också närmare till stöd från kollegor och överordnad chef. Resultaten ligger i linje med vad vi hade förväntat oss.

Som redovisats i tertialrapport ett samt analyserats i tertialrapport två har förvaltningen ett AMI som sjunkit från 80 till 79 jämfört med 2018, med stora skillnader i utfall mellan olika avdelningar. AMI-index består av tre stycken delindex där det är inom ledarskap samt styrning som resultatet har sjunkit, jämfört med föregående år. Historiskt kan vi se att sedan 2012 har index AMI rört sig fram och tillbaka mellan 76 och 80. Ur det perspektivet ligger AMI förhållandevis bra men vi ser fortsatt behov av att arbeta med att höja chefers kompetens inom arbetsgivarfrågor. Aktiviteter för detta har formulerats och kommer under 2020 att verkställas.

Sjukfrånvarons utveckling

Genom att säkerställa det systematiska arbetsmiljöarbetet och en god arbetsmiljö ges förutsättningar för hälsa och kontinuitet i verksamheten samt för att förebygga och minska sjukfrånvaro. Genom systematisk uppföljning enligt förvaltningens årshjul främjas ett långt och hållbart arbetsliv. Den totala sjukfrånvaron har sedan maj stabiliserats kring 6,6 procent efter en längre tids sjunkande sjukskrivningstal. Det vi ser är att föregående års kraftiga nedgång har planat ut och stabiliserats under 2019. Korttidssjukfrånvaron som ökade under det första tertialet tycks åter ha vänt nedåt och mäter nu 2,3 procent, vilket är den lägsta siffran sedan maj 2016. Prognosen om att klara årsmålet om 2,5 procent finner vi som mycket god. Gällande den totala sjukfrånvaron i procent följer förvaltningen samma mönster som stadsförvaltningarna och staden i sin helhet. Sjukskrivningarnas omfattning är också förhållandevis stabila under året och med bara mindre rörelser. Jämför man förvaltningens totala sjukskrivning så ligger den också bra till om man jämför med övriga stadsförvaltningar.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ Genomföra utbildning i kompetensbaserad rekrytering för chefer	2019-04-01	2019-11-30	
✓ Genomföra utbildning inom arbetsgivarfrågor så som lagar och avtal för chefer	2019-08-01	2019-12-31	
✓ Genomföra utbildning inom arbetsmiljö och rehabilitering för chefer och skyddsombud	2019-01-01	2019-06-30	
✓ Genomföra utbildning inom lönebildning för lönesättande chefer	2019-01-01	2019-03-31	
✓ Undersöka och riskbedöma chefers organisatoriska och sociala arbetsmiljö	2019-01-01	2019-10-31	
✓ Vidareutveckla introduktionsprogram för nya chefer	2019-01-01	2019-04-30	

Nämndmål:

Förvaltningen utvecklar smarta och effektiva arbetssätt

● Uppfylls helt

Beskrivning

Organisation, styrning och uppföljning är tydlig och ändamålsenlig och bidra till verksamheternas måluppfyllelse. Förvaltningen förbättrar processer, arbetssätt och rutiner för att upptäcka och ta tillvara på möjligheter till kvalitetshöjande förbättringar och förenklingar inom alla verksamheter. Kunskap om och efterlevnad av rutiner är god i alla verksamheter.

Förvaltningsledningen inför metoder för bland annat uppföljning och resultatdialoger i syfte att skapa tydlighet i styrningen mot måluppfyllelse för alla verksamheter. Under året görs genomlysningar av ett antal prioriterade processer eller verksamhetsområden för att utveckla effektiva arbetssätt som bidrar till hög nytta till invånarna.

Förväntat resultat

Tydlig styrning samt förbättrade processer och arbetssätt bidrar till måluppfyllelse och nytta för invånarna.

Analys

Under våren genomfördes en genomlysning och kartläggning av process och arbetssätt för beställning och utförande av stöd och omsorg till personer med funktionsnedsättning. Arbetet ledde till en förbättrad förståelse och kunskap om exempelvis kvalitetskrav i de olika aktiviteterna och arbetsmomenten. Det fortsatta arbetet med att ytterligare utveckla rutiner, metoder och verktyg påbörjades sent under hösten och fortsätter under 2020.

Under hösten 2019 gjordes motsvarande processkartläggning för beställning och utförande av hemtjänstinsatser. Ett första positivt resultat av arbetet har varit en förbättrad och fördjupad dialog mellan beställar- och utförarverksamheter vilket bidrar till ökad förståelse för helheten och hur aktiviteter och arbetssätt hänger ihop och är ömsesidigt beroende av varandra. Med hjälp av processkartläggningen kan även krav på innehåll och kvalitet i de olika delarna förtydligas vilket skapar förbättrade förutsättningar för exempelvis arbetet med genomförandeplaner, informationsinhämtning med mera. Arbetet fortsätter med att bryta ner den kartlagda processen och identifiera ytterligare kvalitetshöjande hjälpmedel i form av rutiner, checklistor och andra verktyg.

Arbetet med målstyrning, analyser och uppföljning har stärkts och utvecklats under året. För att fördjupa analyser och bidra till måluppfyllelse har dialoger och diskussioner hållits i olika forum och på olika nivåer i förvaltningen.

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ En prioriterad verksamhetsprocess (A) genomlysas och utvecklas	2019-01-01	2019-06-30	
✓ En prioriterad verksamhetsprocess (B) genomlysas och utvecklas	2019-07-01	2019-12-31	
🕒 Förbättrade arbetssätt, rutiner och verktyg i verksamhetsprocessen (A) implementeras	2019-07-01	2020-06-30	
Analys Det fortsatta arbetet med att ytterligare bryta ner och utveckla arbetssätt utifrån vårens processkartläggningar fortsätter under 2020.			
✓ Månatliga resultatdialoger införs	2019-02-01	2019-12-31	
Analys Beslut fattades att införa alternativa arbetssätt, bland annat dialoger med större fokus på analys av utfall i samband med tertialrapporter. Sådana har genomförts individuellt med avdelningschefer samt på förvaltningsledningsnivå.			
✓ Struktur, metod och plan för resultatdialoger fastställs	2019-01-01	2019-01-31	

Nämndmål:

Förvaltningens lokalanvändning är kostnadseffektiv

🟢 Uppfylls helt

Beskrivning

Hyror är en stor del av förvaltningens utgifter och därför ska inga lokaler stå tomma. Tomma lokaler i stadsdelsområdet skapar även en känsla av otrygghet. I syfte att säkerställa ett

optimalt nyttjande av förvaltningens lokaler gås lokalbeståndet igenom minst två gånger per termin för att bevaka och vidta åtgärder utifrån uppsägningstider, flytt eller avveckling/utveckling av verksamhet. I de fall förvaltningen får tomma lokaler under pågående hyresavtal undersöks alltid möjligheten att överlåta lokalen till annan verksamhet.

Analys

Under året har omflyttningar av verksamheter skett inom förvaltningens lokaler runt Hässelby Torg och i samband med det har visst ombyggnationsarbete skett. Omflyttningen innebar ett mer effektivt utnyttjande av lokalerna och en utökning av besöksrum kunde göras. Fler besöksrum gör att invånare med behov av insatser kan få snabbare kontakt med förvaltningen.

Under 2019 avvecklades verksamheten på Arbetsforum i Riddersvik och lokalerna återlämnades per 20190930 till Fastighetskontoret.

Under 2019 avvecklades verksamheten på Skolörtens vård- och omsorgsboende på Edelundavägen 3 och 7. Avtalet löper till 2021-03-31 men fastighetsägaren Micasa söker ny hyresgäst så möjligen kan SDF få avsluta avtalet tidigare om ny hyresgäst för lokalerna hittas.

Under 2019 påbörjades en genomlysning av förvaltningens samtliga lokaler och resultat av detta kommer att redovisas i lokalförsörjningsplanen.

Nämndmål:

Medarbetare bidrar till utveckling av den egna verksamheten

 Uppfylls helt

Beskrivning

Medarbetare med rätt kompetens och förståelse för uppdraget är en förutsättning för att bedriva en verksamhet med god kvalitet. Det förutsätter medarbetare som aktivt deltar i att utveckla verksamheten och tar vara på möjligheterna till inflytande. Förvaltningens medarbetare ges möjlighet att ta egna initiativ till att utveckla sin kompetens utifrån verksamhetens behov och uppdrag. Förvaltningens chefer arbetar aktivt för delaktighet, inflytande och öppenhet på arbetsplatsen. I förvaltningen råder nolltolerans mot kränkande särbehandling, trakasserier, sexuella trakasserier och diskriminering.

En god arbetsmiljö och ett gott arbetsklimat råder, bland annat genom dialog kring mål, resultat och förväntningar. Lärande, kreativitet, utveckling och ansvarstagande uppmuntras i dialoger kring hur enhetens resultat ska uppnås. Det systematiska arbetsmiljöarbetet sker löpande i samverkan med medarbetare på bland annat arbetsplatsträffar och till stöd finns årshjulet för samverkan och arbetsmiljö. Fackliga organisationer har en viktig roll i samverkan med arbetsgivaren i det systematiska arbetsmiljöarbetet.

En välfungerande introduktion lägger grunden till ett aktivt medarbetarskap. Förvaltningen vidareutvecklar den förvaltningsgemensamma introduktionen bland annat genom ett digitalt introduktionsprogram.

Förvaltningen fortsätter arbeta utifrån stadens handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare. Arbetet bedrivs som en integrerad del av ordinarie verksamhet och följs löpande upp av stadsdelsdirektör och avdelningschefer. I syfte att öka förskoleyrkenas attraktivitet kommer förvaltningen aktivt bidra till framtagande och implementering av den handlingsplan som staden under året arbetar fram.

Förväntat resultat

Förvaltningens medarbetare har goda förutsättningar för att aktivt bidra till den egna verksamheten bland annat genom kompetenshöjande insatser.

Analys

Förvaltningen har under året arbetat med flera insatser för ett långt och hållbart arbetsliv. Verksamheterna har under året arbetat med att på olika sätt skapa förutsättningar för ett aktivt medarbetarskap, där medarbetarna bidrar till utveckling av den egna verksamheten. På avdelnings- och enhetsnivå har flertalet goda exempel redovisats. Verksamheten för personlig assistans och gruppbofästigheter har på ett kreativt sätt arbetat med bland annat kollegial observation i syfte att främja medarbetarskapet och se över arbetssätt.

För att få medarbetare att bidra till utvecklingen av den egna verksamheten har man också på flera håll i förvaltningen arbetat med att strukturera och förbättra introduktionen av nyanställda. Inom vissa verksamheter tillämpas även strukturerade och kontinuerliga dialogsamtal med närmaste chef, i syfte att se över arbetssituation samt fånga upp tankar och idéer som kan utveckla verksamheten. Man arbetar också aktivt inom ramen för sina APT och skyddsombud för att stärka delaktighet och utveckling av den egna verksamheten. Inom Familj- och relationsenheten har representanter utsetts från respektive arbetsgrupp för att tillsammans med enhetschef planera kommande APT, tanken är att detta ska komplettera de förmöten som medarbetarna själva håller i. Syftet är att stärka en god dialog på enheten.

Arbetet med Stockholms stads handlingsplan för att förbättra arbetssituationen för socialsekreterare och biståndshandläggare integreras i det dagliga arbetet. Bland annat genom en tydlig organisation som är indelad i team utifrån exempelvis medarbetarnas specialistkompetens, insatser och geografiska spridning. Arbetet med att minska den omfattande personalomsättningen inom denna grupp har varit en prioriterad aktivitet för arbetsgivaren. Trots detta kan vi se att förvaltningen under 2019 har haft en högre personalomsättning än föregående år. Inom Individ och familj har personalomsättningen varit 25,3 procent jämfört med 19 procent 2018. Förvaltningens analys är att detta är en konsekvens av de omorganiseringar samt neddragningar i bemanningen som förvaltningen varit tvungna till med anledning av budgetunderskott. Individ och familj har påverkats mycket av detta vilket man också upplever har ökat den arbetsrelaterade stressen och påverkat arbetsmiljön i negativ riktning. För att kartlägga och stödja har förvaltningen genomfört risk- och konsekvensanalyser samt vidtagit åtgärder därefter.

För enheten Beställare Funktionsnedsättning ser vi en drastisk ökning av personalomsättningen för gruppen biståndshandläggare jämfört med föregående år. På enheten har vi under 2019 haft en personalomsättning på 62,15 procent. Förvaltningens analys är att detta har sin främsta förklaring i det nära ledarskapet varvid åtgärder också vidtagits. För biståndshandläggare inom andra enheter är personalomsättningen i samma nivå som tidigare år. Inom förskolan har personalomsättningen under 2019 varit 12,4 procent, vilket är

något högra än föregående år men inom tidigare års utfall. Under året har förvaltningen påbörjat arbetet med handlingsplan för att förbättra förskolläraernas och barnskötarnas arbetssituation. Det arbetet kommer att fortsätta under 2020. På enhetsnivå genomförs verksamhetsnära introduktioner. Under året har förvaltningens webbaserade introduktionsprogram färdigställt och finns nu tillgängligt på intranätet. Den förvaltningsgemensamma introduktionsutbildningen har också utvecklats samt genomförts vid två tillfällen.

Under 2017-2019 genomförde Arbetsmiljöverket en nationell tillsynsinsats av äldreomsorgen. Syftet var att bidra till att minska sjukfrånvaron, antalet arbetssjukdomar, belastningsskador och olyckor som är utmärkande för denna bransch för ett hållbart arbetsliv. Förvaltningen var utvald att ingå i denna inspektion. Ett omfattande arbete har genomförts övergripande på förvaltningen och lokalt på våra hemtjänstenheter, på Koppargården vård och omsorgsboende samt på Skolörtens servicehus. Till följd av detta har riktlinjer tagits fram för att förtydliga det systematiska arbetsmiljöarbetet. Under våren 2019 blev förvaltningen godkänd på samtliga områden.

Lika rättigheter och möjligheter samt diskriminering

Under 2017 utbildades alla chefer med anledning av ny diskrimineringslagstiftning. Samtliga enheter tog då fram aktiva åtgärder utifrån diskrimineringsgrunderna. Enligt förvaltningens årshjul görs varje år en genomgång, uppdatering och sammanställning på enhetsnivå. Sammanställning sker sedan på avdelningsnivå och på förvaltningsnivå. Aktiva åtgärder har behandlats på samtliga nivåer i samverkanssystemet.

Kompetensutvecklingsatsningen

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum	Avvikelse
✓ Arbeta med att stärka det aktiva medarbetarskapet	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Arbetet med handlingsplanen för medarbetare inom socialtjänsten bedrivs som en integrerad del av ordinarie verksamhet.	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Ett systematiskt arbetsmiljöarbete bedrivs i enlighet med förvaltningens årshjul	2019-01-01	2019-12-31	
✓ Genomföra en bemanningsanalys inom utförarverksamheterna	2019-04-01	2019-12-31	
Analys			
För att underlätta arbetet med bemanningsplanering inom enheterna införs ett schmealäggningssystem. Arbetet mot målet att alla som vill ska ha en heltidsanställning fortgår.			
🟢 Medarbetare erbjuds utbildning för att verksamheten bättre ska dra nytta av digitaliseringens möjligheter.	2019-01-01	2020-07-31	Avvikelse
✓ Säkerställa att rutiner för anmälan och utredning av diskriminering, kränkande särbehandling, trakasserier sexuella trakasserier eller repressalier är väl kända av medarbetare och chefer.	2019-01-01	2019-02-28	
✓ Vidareutveckla den förvaltningsgemensamma introduktionen bland annat genom ett digitalt introduktionsprogram.	2019-01-01	2019-06-30	

Uppföljning av ekonomi

Analys av resultaträkning – uppföljning av driftbudget

Mnkr, netto	Budget 2019	Utfall 2019	Avvikelse 2019	Avvikelse 2018
Intäkter	-340,3	-351,9	11,6	4,8
Kostnader	2 291,5	2 299,4	-7,9	-3,9
Netto före resultatdispositioner	1 951,2	1 947,5	3,7	0,9
Aterföring av resultat från föregående år 2018			32,2	31,8
Överföring av resultat till nästkommande år 2020			-35,6	-32,2
Totalt efter resultatdispositioner	1 951,2	1 950,9	0,3	0,5

Nämnden tilldelades i kommunfullmäktiges ursprungliga budget för år 2019 en ram som uppgick till 1 925,9 mnkr. I samband med kommunstyrelsens beslut i avstämningsärendet och tertialuppföljningar har förvaltningen tillförts ytterligare netto 25,3 mnkr, varför slutlig nettobudget uppgår till 1 951,2 mnkr. Justeringarna beror främst på prestationsförändringar inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt tillförda medel i avstämningsärendet. Ovan redovisas utfallet i bokslutet jämfört med slutlig budget 2019.

Bokslutet redovisar nettokostnader om 1 947,5 mnkr, vilket ger ett överskott för nämnden med 3,7 mnkr före resultatdispositioner. Efter resultatdispositioner redovisar nämnden ett överskott om 0,3 mnkr. De överskotten finns inom förskoleverksamheten samt utförarenheterna inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Störst underskott har beställaravdelningen stöd och service till personer med funktionsnedsättning samt utförarenheterna inom äldreomsorgen. Nedan visas tabeller med tillhörande förklaringar till avvikelserna.

Resultatenheterna inom förskolan överför ett överskott om 4,0 mnkr och resultatenheten inom äldreomsorgen överför ett underskott om 0,6 mnkr. Sammantaget innebär detta att resultatenheterna totalt ökade sitt överskott under 2019 med 3,4 mnkr och överför därmed 35,6 mnkr till 2020.

Löneöversyn 2019

Löneöversyn 2019	Utfall Kommunal %	Utfall övriga förbund%	Utfall i % totalt
Nämnd- och förvaltningsadministration		2,31	2,31
Avdelningen för individ- och familj		2,27	2,27
Avdelningen förskola	2,67	2,31	2,51
Avdelningen beställare äldre, funktionsnedsatta, socialpsykiatri		2,23	2,23
Avdelningen utförare äldre, funktionsnedsatta, socialpsykiatri	2,07	2,18	2,09
Medborgarservice och fritid	2,22	1,97	2,04
Totalt	2,36	2,27	2,31
I nämnd och förvaltningsadministration ingår strategi- och internservice, personal och ekonomi			
I utfallet ingår även oorganiserade under resp avtalsområde			

Totala kostnader för löner och sociala avgifter uppgick till 967,3 mnkr vilket är en ökning med 3,4 procent jämfört med 2018. Lönekostnaden står för 49,7 procent av förvaltningens totala nettokostnader vilket är en högre andel jämfört med 2018. Ökningen beror delvis på att fritidsverksamheten övertogs i egen regi vid halvårsskiftet 2018. Lönerörelsen för 2019

medförde en ökning om 2,31 procent. Kommunals avtalsområde hade en löneökning på 2,36 procent och övriga förbund hade en genomsnittlig löneökning på 2,27 procent.

Utfall jämfört med prognoser under året

Mnkr, netto	Prognos T1/2019	Prognos T2/2019	Utfall 2019	Diff Bokslut - T2 2019
Justerad budget	1 938,0	1 938,8	1 951,2	
Netto före resultatdispositioner	1 938,0	1 945,8	1 947,5	
Avvikelse mot budget före resultatdispositioner	0,0	-7,0	3,7	10,7
Förskolornas överskott från 2018	28,88	28,88	28,88	
Äldreomsorgens överskott från 2018	3,32	3,32	3,32	
Förskolornas överskott till 2020	-28,88	-22,88	-32,90	
Äldreomsorgens överskott till 2020	-3,32	-2,32	-2,70	
Avvikelse mot budget efter resultatdispositioner	0,0	0,0	0,3	0,3

Årsmålet för indikatorn för prognossäkerhet (max +/- 1,0%) uppnås för 2019.

Nettokostnaden blev 1,7 mnkr högre än prognostiserat i T2. Avvikelsen mot budget efter resultatdispositioner uppgår i bokslutet till 0,3 mnkr. Det motsvarar en avvikelse med 0,02 procent av nettoomslutningen och är 0,3 mnkr högre än vad som prognostiserades i tertialrapport 2.

Budgetutfall per verksamhetsområde

Driftbudget	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	Netto
Verksamhet (mnkr, netto)						
Nämnd- och förvaltningsadministration	66,4	-5,0	56,7	-4,7	9,5	3,3
Individ- och familjeomsorg	273,3	-39,0	286,3	-49,2	-2,8	-8,2
<i>varav socialpsykiatri</i>	58,7	-7,2	55,7	-8,7	4,5	1,7
<i>varav barn & ungdom</i>	169,2	-23,0	178,8	-27,8	-4,8	-9,9
<i>varav vuxen</i>	45,4	-8,8	51,8	-12,7	-2,5	0,0
Flyktingmottagande	22,6	-22,6	28,3	-30,4	2,1	3,4
Stadsmiljö, inkl. avskrivningar & räntor	31,9	-0,2	31,9	-0,2	0,0	0,0
<i>varav avskrivningar och internränta</i>	11,4	0,0	11,4	0,0	0,0	0,1
Förskoleverksamhet	466,1	-49,4	456,3	-46,8	7,3	13,7
Äldreomsorg	788,5	-152,6	794,3	-153,0	-5,4	-7,9
Stöd- och service till personer med funktionsnedsättning	416,8	-33,5	433,1	-37,1	-12,7	-7,1
Verksamhet för barn, kultur och fritid	44,5	-9,8	39,5	-9,2	4,4	0,6
Arbetsmarknadsåtgärder	30,4	-7,3	29,3	-7,1	0,9	1,5
Ekonomiskt bistånd	151,0	-20,9	143,8	-14,2	0,5	1,6

Driftbudget	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018
<i>varav handläggning</i>	31,1	0,0	35,1	-2,0	-2,1	-0,1
Övrig verksamhet	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Total drift före resultatöverföringar	2 291,5	-340,3	2 299,4	-351,9	3,7	0,9
Resultatenheternas överskott från 2018					32,2	31,8
Resultatenheternas överskott till 2020					-35,6	-32,2
Totalt efter resultatöverföringar					0,3	0,5

Nämnd- och förvaltningsadministration

Mnkr	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter		
Nämnd	2,1	0	2,0	0,0	0,1	0,2
Förvaltningsadministration inkl medborgarservice	64,3	-5,0	54,7	-4,7	9,4	3,1
Summa Nämnd- och förvaltning	66,4	-5,0	56,7	-4,7	9,5	3,3
					15,4%	5,0%

Nämnd- och förvaltningsadministration redovisar ett överskott om 9,5 mnkr, bland annat beroende på oförutsedda återbetalningar avseende it-kostnader. Överskottet hänförs även till vakanshållning av tjänster och uppskjutna planerade inköp mm. för att balansera andra programområdets underskott.

Individ- och familjeomsorg

Verksamhet	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter		
Barn och ungdom	169,2	-23,0	178,8	-27,8	-4,8	-9,9
Vuxeninsatser	45,4	-8,8	51,8	-12,7	-2,5	0,0
Socialpsykiatri	58,7	-7,2	55,7	-8,7	4,5	1,7
<i>Varav utförare soc psyk</i>					0,3	0,2
Summa	273,3	-39	286,3	-49,2	-2,8	-8,2
Avvikelse i %					-1,2%	-3,5%

Individ- och familjeomsorgen redovisar ett sammantaget underskott om 2,8 mnkr (-1,2%). Underskottet hänförs till verksamhetsområdet barn- och ungdom samt vuxeninsatser.

Socialpsykiatri

Socialpsykiatri redovisar ett överskott om 4,5 mnkr. Beställarverksamheten inom

socialpsykiatri redovisar ett överskott om 4,2 mnkr då behovet av insatser under året har varit lägre än budgeterat samt att placeringar har skett till en lägre kostnad än budgeterat till följd att ett nytt strategiskt arbetssätt.

Utförarverksamheterna inom socialpsykiatri redovisar ett överskott om 0,3 mnkr.

Nyckeltal socialpsykiatri	Planering 2019	Utfall 2019	Utfall 2019	Utfall 2018
Insats (antal)		Dec	Snitt jan- dec	Snitt jan- dec
Antal personer med insats per månad totalt		318	320	
Gruppboende	29,0	24,0	27,3	26,5
HVB	9,0	7,0	7,7	9,6
Stödboende	18	18	18	14
*Boendestöd 1 - 7 timmar	112	77	77	111
*Boendestöd 8 -18 timmar	408	476	428	454
*Boendestöd 19 - timmar	530	500	560	503

Vuxen

Vuxenverksamheten redovisar ett underskott om 2,5 mnkr. Vilket hänförs till ökade kostnader för insatser inom stödboenden och härbärgen, samt inom försöks- och träningslägenheter.

Nyckeltal - Vuxen	Planering 2019	Utfall 2019	Utfall 2019	Utfall 2018
Insats (antal)		Dec	Snitt jan- dec	Snitt jan- dec
Hem för vård och boende, HVB	2,7	1,0	1,9	3,8
LVM och § 12-placeringar	0,7	1,0	1,1	1,3
Stödboende	20,0	30,0	21,6	23,2
Försöks- tränings- och jourlägenheter	140	158	146	147
Antal pågående ärenden den 1a i månaden		242	255	

Barn och ungdom

Insatser för *barn och ungdom* redovisar ett underskott om 4,8 mnkr. Underskottet avser främst ökade kostnader för placering av barn och ungdomar på SIS-institutioner, stödboende, jourhem samt HVB-hem.

Nyckeltal Barn och Unga	Planering 2019	Utfall 2019	Utfall 2019	Utfall 2018
Antal helårsplatser		dec	Snitt jan- dec	Snitt jan- dec
§ 12 Hem	3,4	2,0	3,2	4,8
HVB-hem	6,9	4,0	5,6	7,2
Stödboende	5,1	1,0	10,3	15,6
Jourhem	17,3	25,0	25,7	26,0
Skyddat boende	5,0	5,0	6,8	6,2
Antal pågående ärenden den 1a i månaden		567	643	

Flyktingmottagande

Verksamhet	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018	
	Mnkr	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	Netto
Ensamkommande barn och handläggning		22,6	-22,6	28,3	-30,4	2,1	3,4
Summa		22,6	-22,6	28,3	-30,4	2,1	3,4

Insatser för *ensamkommande flyktingbarn* redovisar sammantaget ett överskott om 2,1 mnkr.

Överskottet hänförs till att förvaltningen har förhandlat ner dygnspriserna för boende för ensamkommande barn och ungdomar samtidigt som antalet beslutade insatser har minskat och därmed också kostnaden för handläggning. För närvarande handlägger enheten för ensamkommande flyktingbarn placeringar för 64 barn vilket är en minskning med 37 barn sedan december 2018.

Nyckeltal - Flyktingmottagande	Planering 2019	Utfall 2019	Utfall 2019	Utfall 2018
Antal helårsplatser		dec	Snitt jan-dec	Snitt jan-dec
Ensamkommande flyktingbarn	101	64	79	128

Stadsmiljöverksamhet inklusive avskrivningar och internränta

Verksamhet	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018	
	Mnkr	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	Netto
Ledning och gemensam administration		2,8	0,0	2,7	0,0	0,1	0,0
Parkdrift		17,7	-0,2	17,8	-0,2	-0,1	-0,1
Avskrivningar		10,4	0,0	10,4	0,0	0,0	0,0
Internränta		1,0	0,0	1,0	0,0	0,0	0,1
Summa		31,9	-0,2	31,9	-0,2	0,0	0,0
Avvikelse i %						0,0%	0,0%

Stadsmiljö inklusive avskrivningar och internränta redovisar en budget i balans.

Medel för naturreservat

Stadsdelsnämnden ansökte i verksamhetsplanen om 2,0 mnkr från centrala medelreserven för att under 2019 utföra skötsel och underhåll av stadsdelsområdets naturreservat varav 0,4 mnkr beviljades. Medlen har primärt använts till slyröjningar/gallringar för att hindra igenväxning, vassklippning samt slåtter av ängsytor.

Förskoleverksamhet

Verksamhet	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018
	Mnkr	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto

Verksamhet	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018
Förskolepeng till enheterna	296,2	-0,3	295,8	-0,3	0,4	0,3
Hyror, lokaldrift och lokalätgärder	53,7	0,0	54,3	0,0	-0,6	-0,2
Barn i behov av särskilt stöd	72,7	0,0	75,5	-0,2	-2,6	-2,5
Öppen förskola	2,5	0,0	1,4	0,0	1,1	0,7
Introduktionsförskola	2,0	0,0	2,5	0,0	-0,5	0,0
Barnomsorgsavgift	0,0	-25,7	0,0	-25,7	0,0	0,0
Övrigt	39,0	-23,4	26,7	-20,6	9,5	15,4
Summa före resultatöverföring	466,1	-49,4	456,2	-46,8	7,3	13,7
Resultatfond från 2018, överskott					28,9	27,6
Resultatfond till 2020, överskott					-32,9	-28,8
Summa efter resultatöverföring					3,3	12,5
Avvikelse i %					0,8%	3,1%

Förskoleverksamheten redovisar ett överskott om 7,3 mnkr före resultatöverföring och ett överskott om 3,3 mnkr efter resultatöverföring. Överskottet beror bland annat på vakanser inom administrationen samt senareläggning av planerat underhåll. Överskottet beror även på uppskjutna utbildnings- och gemensamma utvecklingsåtgärder samt högre intäkter än väntat.

Budgeten för barn i behov av särskilt stöd var högre än föregående år. Detta möjliggjorde att barn med särskilda behov fick det stöd som varje enskilt barn behövde för att kunna utvecklas och integreras i den ordinarie verksamheten inom förskola.

Under 2019 beviljades förskoleenheterna statsbidrag för införande av mindre barngrupper. Medlen beviljas per läsår.

Barnomsorgsgarantin uppfylldes under hela året. Antalet inskrivna barn minskade under 2019. Inskrivna barn var i snitt 2 516 barn per månad. Det har skett en minskning med 86 barn per månad jämfört med budgetprognosen för 2019. Antal barn per grupp var 12,5 och antal barn per anställd årsarbetare var 4,4 barn.

Nyckeltal - Antal inskrivna barn	Planering 2019	Utfall 2019	Utfall 2019	Utfall 2018
		dec	Snitt jan-dec	Snitt jan-dec
1-3 år fsk	951	1 317	1106	1 124
4-5 år fsk	1 638	1 110	1 407	1 414
Allmän fsk	13	3	4	9
Totalt	2 602	2 430	2 516	2 548

Äldreomsorg

Verksamhet	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018
Mnkr	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	Netto
Ledning, biståndsenheten & gem.adm	40,7	-12,5	39,1	-13,8	2,9	2,9
Hemtjänst och servicehus	266,8	-33,6	275,2	-33,7	-8,3	-9,0
Vård och omsorgsboende	451,8	-104,3	454,3	-102,8	-4,0	-5,6
Dagverksamhet	10,1	-0,9	15,2	-0,9	-5,1	-5,7
Övriga verksamheter	8,3	-0,3	4,5	-1,5	5,0	4,1
Övrigt	10,8	-1,0	6,0	-0,3	4,1	5,5
Summa	788,5	-152,6	794,3	-153,0	-5,4	-7,9
Resultatfond från 2019, överskott					3,3	4,2
Resultatfond till 2020, överskott					-2,7	-3,3
Summa efter överföring					-4,8	-7,0
Avvikelse i %					-0,8%	-1,1%

Verksamhetsområdet äldreomsorg redovisar totalt ett underskott om 5,4 mnkr före resultatdispositioner och efter resultatdispositioner ett underskott om 4,8 mnkr (-0,8%). Underskottet hänför sig till utförarverksamheterna hemtjänsten, Koppargården och Skolörtens servicehus.

Äldreomsorg beställare

Beställarverksamheten inom äldreomsorgen redovisar en budget i balans. Behovet av servicehusplatser har minskat under året. Även antalet personer med hemtjänst har minskat något under året. Åtgärder under året såsom täta uppföljningar för att säkerställa rätt insats och omfattning har givit väntad effekt.

Nyckeltal Äldreomsorg Myndighet/beställarperspektiv	Planering 2019	Utfall 2019	Utfall 2019	Utfall 2018
		dec	Snitt jan-dec	Snitt jan-dec
Antal personer med insats per månad totalt		2 215	2 218	2 231
Antal personer med enbart insats trygghetslarm		374	371	351
Hemtjänst (antal beställda dagtimmar)	44 700	40 489	40 821	42 559
Hemtjänst (antal utförda dagtimmar)	39 300	34 538	36 442	37 019
Hemtjänst (antal månadsinsatser)	1 200	1 199	1 201	1 223
Servicehus (antal timmar)	5 050	4 329	4 893	4 171
Servicehus (antal personer)	94	88	92	83
Vård- och omsorgsboende (antal helmånadsplatser)	462	474	475	494

Äldreomsorg utförare

Utförarenheterna inom äldreomsorgen redovisar ett sammantaget underskott om 16,3 mnkr

där hemtjänstenheterna redovisar de största underskotten. Åtgärderna inom hemtjänsten har under året inte givit väntad effekt. Skolörtens servicehus har aktivt arbetat med att anpassa bemanningen efter en lägre beläggningsgrad under andra halvåret vilket har givit effekt. Vård- och omsorgsboendena har under de senaste åren haft en mycket låg beläggningsgrad varför Skolörtens vård och omsorgsboende har avvecklats. Trots avveckling av platser inom stadsdelen har Koppargårdens vård- och omsorgsboende periodvis under året haft låg beläggningsgrad. Det tar tid att anpassa bemanningen när intäkterna minskar. Samtliga utförarverksamheter har arbetat med att anpassa bemanning och schemalaggingen till de minskade volymerna och beläggningsgrad.

Stöd och service till personer med funktionsnedsättning

Verksamhet	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	Netto
Ledning, biståndsenheten & gemens.adm.	25,1	-5,6	24,4	-8,1	3,2	0,6
Hyror	12,2	-8,8	12,8	-7,5	-1,9	0,3
Övrigt	0,0	-0,5	0,0	0	-0,5	0
Insatser i ord boende	23,9	-0,4	20,6	-0,5	3,4	1,9
Pers.ass LSS	9,4	-0,5	10,8	0	-1,9	0,9
Heldygnsoomsorg SoL	17,7	0	23,5	-0,4	-5,4	-1,2
Insatser övriga	1,2	0	0,4	0	0,8	0,6
Resor	19,1	0	26,0	0	-6,9	-1,3
Prestationsbaserade insatser inkl LASS	308,2	-17,7	314,6	-20,6	-3,5	-8,9
Summa	416,8	-33,5	433,1	-37,1	-12,7	-7,1
Avvikelse i %					-3,3%	-1,9%

Verksamheten för stöd och service till personer med funktionsnedsättning redovisar ett underskott om 12,7 mnkr (-3,3 %). Underskottet hänförs till beställarenheten.

Funktionsnedsättning beställare

Beställarenhetens underskott om 16,6 mnkr beror delvis på att kostnaden för SoL-insatser och resor fortsatt överstiger det tilldelade fasta anslaget. Underskottet beror också på att en stor andel LSS-insatser utförs utanför valfrihetssystemet med ofta högre priser än vad nivåersättningen räcker till som följd. Eftersom tillgänglighet och brukarens behov styr när en insats startar är det flera LSS-insatser som har fallit utanför budgetramens justeringsutrymme under delar av året.

Kostnaden för personliga transporter fortsätter ta en ökande andel av det fasta anslaget i anspråk (38,1% av det fasta anslaget år 2019 att jämföra med 35,1% år 2018 och 16,5% år 2016) vilket gör att det ekonomiska utrymmet för övriga SoL-insatser har minskat med cirka 1,8 mnkr.

Enheten arbetar aktivt med den del av underskottet som beror på höga priser genom att omförhandla med utföraren och där så är möjligt erbjuda byte till utförare som ingår i stadens valfrihetssystem. Flera förhandlingar och byten har fallit väl ut under 2019 med positiv ekonomisk effekt, men den totala kostnaderna för denna typ av placeringar är fortfarande

mycket högre än vad som ryms i stadens rörliga ersättningssystem.

Nyckeltal - Antal personer/timmar	Planering 2019	Utfall 2019	Utfall 2019	Utfall 2018
		dec	Snitt jan- dec	Snitt jan- dec
Antal personer med insats per månad totalt		812	823	851
Hemtjänst (antal beställda dagtimmar)	3 200	2 727	2 958	3 620
Hemtjänst (antal utförda dagtimmar)	2 750	2 330	2 493	2 833
Hemtjänst personer	150	115	122	145
Personlig assistans LSS timmar	2 900	2 945	2 467	2 962
Barn- och vuxenboende, SoL (antal personer)	21	18	20	22
Barn- och vuxenboende, LSS (antal personer)	139	144	145	142
Daglig verksamhet (antal personer)	294	306	312	307

Funktionsnedsättning utförare

Utförarenheterna inom verksamheten Stöd och Service till personer med funktionsnedsättning redovisar ett överskott 3,9 mnkr. Överskottet beror på en hög beläggningsgrad samt samordningsvinster vid gruppboende och daglig verksamhet.

Verksamhet för barn, kultur och fritid

Verksamhet	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018
	Mnkr	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto
Fritidsverksamhet	10,7	0	10,0	0	0,7	0
Fältverksamhet	3,5	0	2,9	0	0,6	0,2
Parklekar	10,1	-0,7	9,2	-0,7	0,9	0,4
Kulturverksamhet, föreningsbidrag	1,1	-0,1	1,1	-0,1	0	0
Kollo, sommar- och lovverksamhet	6,0	-2,4	5,8	-2,4	0,2	0
Avdelningsledning, övrigt	7,2	-0,7	4,6	-0,1	2,0	0
Sociala investeringar, FFF och STIS	5,9	-5,9	5,9	-5,9	0,0	0
Summa	44,5	-9,8	39,5	-9,2	4,4	0,6
Avvikelse i %					12,7%	

Verksamhet för barn, kultur och fritid redovisar ett överskott om 4,4 mnkr. Överskottet förklaras av lägre personalkostnader i avvaktan på rekrytering samt på grund av stängd verksamhet under pågående renovering. Överskottet beror även på lägre kostnader för skadegörelse än budgeterat samt delvis på ökade intäkter.

Kollo

Förvaltningen tilldelades 0,8 mnkr utöver ursprunglig budgetram i samband med tertialrapport 1 för kolloverksamhet. Förutom kostnaden för traditionellt kollo har medel fördelats till dagkolloverksamhet inom stadsdelsområdet.

Förvaltningen har även erhållit medel om 1,2 mnkr för sommarlovsaktiviteter för barn och unga 6-15 år, vilket har möjliggjort en utökad samverkan med civilsamhället. Därmed har flera sommaraktiviteter genomförts av föreningar.

Ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsåtgärder

Verksamhet	Justerad budget 2019		Utfall 2019		Avvikelse 2019	Avvikelse 2018
	Kostnader	Intäkter	Kostnader	Intäkter	Netto	Netto
Ekonomiskt bistånd	151,0	-20,9	143,8	-14,2	0,5	1,6
<i>varav handläggning</i>	31,1	0,0	35,1	-2,0	-2,1	-0,1
Arbetsmarknadsåtgärder	30,4	-7,3	29,3	-7,1	0,9	1,5
Summa	181,4	-28,2	173,1	-21,3	1,4	3,1
Avvikelse i %					0,9%	2,0%

Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd inklusive handläggningskostnader redovisar ett överskott om 0,5 mnkr.

Bidragshushållen var 941 i januari 2019 och har haft en relativt jämn nivå under året. I december var antalet 943. Budgeterat antal bidragshushåll för 2019 var 900.

I genomsnitt under året har ca 16 personer haft visstidsanställning/nystartsarbete vilket betyder att ingen utbetalning av försörjningsstöd längre utgår till dessa personer. Detta är ett resultat av att staden satsar på visstidsanställning/ Stockholmsjobb.

Nyckeltal - Ekonomiskt bistånd	Planering 2019	Utfall 2019	Utfall 2019	Utfall 2018
		dec	Snitt jan-dec	Snitt jan-dec
Antal hushåll	900	943	968	867
Kostnad (tkr/mån)	8 486	8 452	8 984	8 367
Medelbidrag Hässelby/Vällingby		8 962	9 282	9 462
Medelbidrag Staden		9 040	9 481	9 559
<i>December månads uppgifter är preliminära</i>				

Arbetsmarknadsåtgärder

Arbetsmarknadsåtgärder redovisar ett överskott om 0,9 mnkr. Överskottet hänförs främst till lägre personalkostnader på grund av vakanser.

Nyckeltal Arbetsmarknadsåtgärder	Planering 2019	Utfall 2019	Utfall 2019	Utfall 2018
		Dec	Snitt jan-dec	Snitt jan-dec
OSA antal helårsplatser	20	15	18	16
Visstidsanställningar/Stockholmsjobb	20	5	16	20
Feriearbeten Tkr	11 900		–	
Feriearbeten antal	950		–	

Resultatenheter

Mnkr	Resultat 2019	Resultat- överföring från 2018	Resultat- överföring till 2020	Resultat- enheternas brutto-budget 2019
Kommunal förskola				
Grimsta förskolor	0,48	2,21	2,69	44,23
Vällingby förskolor	0,46	2,73	3,19	40,17
Råcksta förskolor	0,47	3,90	4,37	48,62
Nälsta/Vinsta förskolor	0,39	3,47	3,86	38,59
Björnboda/Sörgården förskolor	0,43	3,64	4,07	41,46
Maltesholm/Smedshagen förskolor	0,38	2,87	3,25	32,47
Loviselund förskolor	0,46	2,28	2,74	40,75
Hässelby Gård förskolor	0,47	2,88	3,35	35,73
Trollboda/Smedshagen förskolor	0	2,69	2,69	26,90
Hässelby Norra förskolor	0,48	2,23	2,71	43,43
Totalt förskolor	4,02	28,88	32,90	392,35
Äldreomsorg				
Skolörtens servicehus	-0,62	3,315	2,70	32,72
Totalt äldreomsorg	-0,62	3,32	2,70	32,72
Totalt förskola & äldreomsorg	3,4	32,20	35,60	425,07

Förskoleverksamhet

Resultatenheternas omsättning inom förskoleverksamheten för 2019 uppgick till 392,35 mnkr. Till den ingående fonden om 28,88 mnkr överfördes ett överskott om 4,02 mnkr. Sammanlagt uppgår fonden till 32,90 mnkr att överföra till år 2020.

Äldreomsorg

Äldreomsorgens resultatenhet hade en omsättning 2019 med 32,72 mnkr. Till den ingående fonden om 3,32 mnkr överfördes ett underskott om 0,62 mnkr. Sammanlagt uppgår fonden till 2,70 mnkr att överföra till år 2020.

Investeringar

Mnkr, netto	Budget 2019	bokslut 2019	Avvikelse 2019	Avvikelse prognosT2/ 2019
Parkinvetseringar	4,8	4,8	0,0	0,0
Reinvesteringar	3,2	3,2	0,0	0,0
Investeringar med nycklade medel	9,2	9,2	0,0	0,0

Mnkr, netto	Budget 2019	bokslut 2019	Avvikelse 2019	Avvikelse prognosT2/ 2019
Klimatinvesteringar	0,4	0,4	0,0	0,0
Trygghetsinvesteringar	0,6	0,0	0,6	0,0
Inventarier och maskiner	4,4	5,7	-1,3	0,0
Totalt	22,6	23,3	-0,7	0,0

Nämndens investeringsbudget för 2019 var 22,6 mnkr.

Planerade investeringar inom stadsmiljö och klimat har genomförts under 2019.

Maskiner och inventarier redovisar ett underskott om 1,3 mnkr. Underskottet beror på ändrad redovisning av stadens leasade bilar i enlighet med centrala direktiv.

Förvaltningen begär en ombudgetering av trygghetsinvesteringar om 0,6 mnkr avsedda för trygghetsinstallationer på förskolegårdar. Dessa kunde inte genomföras under 2019 på grund av att leverantören bytte underleverantör i sent skede. Installationerna planeras utföras under 2020.

Av utfallet för investeringar, ”Inventarier och Maskiner”, för 2019 avser 1,3 mnkr leasingbilarna. Efter borträkning av leasingbilar har hela investeringsbudgeten för 2019, 4,4 mnkr, förbrukats.

Försäljningar av anläggningstillgångar

Ingen försäljning har varit aktuell under året.

Verksamhetsprojekt (driftprojekt)

Nämnden har inte haft några verksamhetsprojekt under året.

Ombudgeteringar

Förvaltningen begär ombudgetering av medel för trygghetsinvesteringar om 0,6 mnkr. De trygghetsinstallationer på förskolegårdar som var planerade till slutet av 2019 kunde ej genomföras på grund av att leverantören bytte underleverantör i sent skede. Installationerna planeras därför utföras under 2020.

Medel för lokaländamål

Analys av balansräkning

Räkenskapsbokslutet 2019

Bokslutet har upprättats enligt den kommunala redovisningslagen, god redovisningssed och i överensstämmelse med riktlinjerna i regler för ekonomisk förvaltning. Detta innebär bland annat att nedanstående principer har följts:

Matchningsprincipen: tillgångar/intäkter och skulder/kostnader har periodiserats på likartat sätt.

Försiktighetsprincipen: kostnader/skulder ska aldrig undervärderas och intäkter/tillgångar aldrig övervärderas.

Väsentlighetsprincipen: kostnader och intäkter har periodiserats om de påverkat resultatet väsentligt. I årets bokslut har lägst 50 tkr varit riktmärke för vad som normalt ansetts varit väsentlig storlek.

Förvaltningens balansomslutning har minskat med 0,6 mnkr jämfört med bokslut 2018.

Tillgångar

Tillgångar (mnkr)	2018-12-31	2019-12-31
Konto 11xx-12xx Anläggningstillgångar	125,6	133,9
Konto 15xx Kundfordringar	35	22,8
Konto 16xx Div kortfristiga fordringar	11,9	8,8
Konto 17xx Förutbetalda kostn och upplupna intäkter	39,1	45,6
Konto 19xx Kassa och bank	0,4	0,3
Summa tillgångar	212,00	211,40

Anläggningstillgångar har ökat med 8,3 mnkr på grund av ökade investeringar. Kundfordringar har minskat med 12,2 mnkr samtidigt har upplupna intäkter och förutbetalda kostnader ökat med 6,5 mnkr. Intäkter från Migrationsverket har minskat med 3,1 mnkr.

Skulder och eget kapital

Skulder och eget kapital (mnkr)	2018-12-31	2019-12-31
Konto 20xx Eget kapital	70,3	53,8
Konto 23xx Långfristiga skulder (skuld för investingsbidrag)	-0,5	-0,3
Konto 24xx Kortfristiga skulder till kreditinstitut och kunder	-0,4	-1,7
Konto 25xx Leverantörsskulder	-160,9	-128,0
Konto 28xx Skulder till staten	-0,7	0,0
Konto 29xx Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter	-119,8	-135,2
Summa skulder och eget kapital	-212,00	-211,40

De totala skulderna och eget kapital har minskat med 0,6 mnkr jämfört med år 2018. Eget kapital har minskat med 16,5 mnkr som en följd av förändringarna i balansräkningen. Leverantörsskulder har minskat med 32,9 mnkr. Upplupna kostnader och förutbetalda intäkter har ökat med totalt 15,4 mnkr varav 9,5 mnkr avser upplupna kostnader, 3,9 mnkr avser generalschablon samt 3,9 avser förutbetalade intäkter.

Övrigt

Bedömning av nämndens interna kontroll

 Tillräcklig

Analys

Sammantaget visar uppföljningen av internkontrollplanen på att det överlag finns en

tillfredsställande intern kontroll i nämndens verksamheter. De processer som inte uppvisar några avvikelser utmärks framför allt av att verksamheten har en klar bild över processen. En orsak till att de förekommer avvikelser i en del processer kan som regel härledas till att verksamheten inte har en klar bild över processen. Kontrollansvarig menar att det påvisar behovet av att processerna kartläggs så att kontrollen dels kan ske på rätt ställe i processen samt det är rätt arbetsätt som kontrolleras. Möjligheten för en fungerande egenkontroll ökar genom att alla delar av processen är kartlagda och att de arbetsätt som är kopplade till en specifik del av processen finns ordentligt dokumenterade. Det underlättar också uppföljningen av att det genomförs egenkontroller då egenkontrollen av ett arbetsätt blir väldigt specifik. Som nämns under ett par processer har det ekonomiska läget framtvingat omprioriteringar för att hålla budgeten vilket är ett överordnat mål. Dessutom har införandet av GSIT2 och en omorganisation tagit resurser i anspråk vilket i sin tur medfört att verksamheten tvingats omprioritera. Förvaltningens arbete med att kartlägga verksamhetsprocesser kommer på sikt medföra att den interna kontrollen stärks.

Hässelby-Vällingby stadsdelsnämnd bedömer att den interna kontrollen under 2019 varit tillräcklig.

Kvalitetsarbete

Kvalitetsarbetet bedrivs på flera nivåer i förvaltningen. Ett genomgripande arbete har gjorts med att genomlysna och beskriva processer för stöd och omsorg till funktionsnedsättning samt beställning och utförande av hemtjänst för äldre. Läs mer under nämndmål 3.2 Stockholm använder skattemedlen effektivt till största nytta för stockholmarna.

Förvaltningen har även utvecklat arbetet med målstyrning, uppföljning och analys på flera nivåer. Ett arbete har också påbörjats för att tydliggöra och förbättra hanteringen av synpunkter och klagomål samt avvikelser.

Övrigt

Som en central del i det systematiska kvalitetsarbetet fortsätter förvaltningen att utveckla arbetet med väl förankrade planer och resultatfokuserade uppföljningar på alla nivåer. Processgenomlysningar och utveckling och implementering av rutiner på såväl förvaltningsövergripande som verksamhetsnivåer har en central betydelse i kvalitetsarbetet.

Synpunkter och klagomål

	Förskola	Funktionsnedsättning och socialpsykiatri	Individ och familjeomsorg	Tidigt socialt arbete	Äldreomsorg	Stads- miljö	Förvaltning
Antal personer	43	16	38	5	73	116	291
Bemötande	16	7	18	0	12		53
Ärendehantering	3	11	22	0	15		51
Kontinuitet	5	2	1	0	9		17
Information/tillgänglighet	4	2	7	3	18		34

	Förskola	Funktionsnedsättning och socialpsykiatri	Individ och familjeomsorg	Tidigt socialt arbete	Äldreomsorg	Stadsmiljö	Förvaltning
Lokaler	3	0	0	1	1		5
Kvalitet på verksamheten	23	5	2	0	26		56
Ej genomförd insats hos utförare	0	1	0	0	12		13
Övrigt	6	4	1	1	11		23

Den första raden med siffror är antal personer som framfört klagomål och de nästkommande raderna är antal synpunkter. Synpunkterna är fler än antalet personer.

Förvaltningen har en rutin för diarieföring av alla synpunkter samt återkoppling på mottagen synpunkt till synpunktslämnaren inom 14 dagar. Enligt rutinen ska synpunkten avslutas i diariet efter att åtgärd har definierats och planerats.

Synpunkter som handlar om beslut hanteras inte som synpunkter, medborgare hänvisas istället till möjligheten att överklaga beslutet.

Stadsmiljö

Många av de synpunkter som invånarna lämnar på stadsmiljön gäller trygghetsskapande åtgärder av olika slag. De flesta synpunkter eller klagomål gäller träd, att träd skräpar ner, kan utgöra en fara eller att de skymmer utsikten. Träd har besiktigats och fällts om de har utgjort en fara, buskar har beskurets och slyröjning har utförts för att öka upplevd trygghet. Det har även inkommit klagomål gällande bosättningar på bland annat Fornkullen, med anledning av detta har omfattande slyröjning utförts i området för att öka genomsiktligheten. Rutinerna i ärenden om bosättning är att vuxenheten samt polisen informeras om var bosättningen finns, efter besök på platsen och eventuellt erbjudande om annat boende har förvaltningen sanerat platsen.

Förskola

Verksamheterna har arbetat med att förbättra befintliga arbetsätt och rutiner i syfte öka kvaliteten i verksamheterna. Arbetet har resulterat i att fler synpunkter och klagomål inkommit. De synpunkter som berört bemötande har oftast handlat om språkförbistring eller förståelse för förskolans uppdrag. Ärenden gällande information och tillgänglighet har till stor del handlat om bristande information som vårdnadshavare fått om hur barnets dag har varit. En åtgärd har varit att revidera rutiner gällande informationsöverföring och dokumentation. Utöver rutinerna har arbetet med att införa en kontaktbok vid behov underlättat kommunikationen mellan hem och förskola. Synpunkter har även handlat om kontinuitet i samband med att vikarier tillsatts vid behov. Samtliga synpunkter är diarieförda, åtgärdade och besvarade.

Individ och familjeomsorg

Enheterna arbetar enligt förvaltningens rutiner gällande synpunkter och klagomål. Synpunkter som inkommit har analyserats i syfte att förbättra arbetsätt och rutiner. Under året har synpunkter som inkommit till större del handlat om bemötande och ärendehantering. Synpunkter om bemötande har åtgärdats genom samtal med berörd medarbetare.

Funktionsnedsättning och socialpsykiatri

De synpunkter som inkommit till enheterna har handlat om ärendehantering, bemötande och verksamhetens kvalitet. Under året har enheterna arbetat med att revidera och implementera rutiner gällande synpunkter. För att få in fler synpunkter har medarbetare i större utsträckning informerat om synpunkter och i samband med möten frågat klienter om de vill lämna synpunkter alternativt klagomål. Samtliga synpunkter har åtgärdats och besvarats enligt rutin.

Tidigt socialt arbete

De synpunkter som inkommit har främst handlat om information/tillgänglighet och lokaler. Under året har ett omfattande arbete med att se över samtliga fysiska arenor genomförts. Syftet har varit att öka kvaliteten och erbjuda fler aktiviteter, ett exempel på en förändring har varit att införa åldersgräns på fritidsgårdar. Ett resultat av arbetet kan ha påverkat de synpunkter som inkommit gällande tillgänglighet. På avdelningen pågår ett förbättringsarbete i syfte att nå ut med information om synpunktshantering till fler medborgare.

Äldreomsorg

Under året har ett flertal synpunkter inkommit gällande kvalitet på verksamheten, ärendehantering och tillgänglighet. Till beställarenheten inkommer synpunkter som rör ärendehantering och till stor del tillgänglighet. Beställarenheten har reviderat rutinerna gällande dokumentation vid kontakt med brukare för att säkerställa att exempelvis fortsatt ärendehantering baseras på rätt information. De kommunala hemtjänsterna får synpunkter som berör insatsens utförande, och kontinuitet. Ett arbete med att revidera och implementera rutiner har genomförts under året, synpunkter har besvarats och åtgärder har vidtagits. Nya arbetssätt har tagits fram för att säkerställa att händelser inte upprepas.

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Denise Melin, Stadsdelsdirektör	2020-01-28